

การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน
: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

A STUDY OF EXPECTATION ON MONKS ROLE IN PREVENTING
AND SOLVING PROBLEMS OF INAPPROPRIATE YOUTH
BEHAVIORS: A CASE STUDY OF LONG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน
: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ธรรมสุนทร)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๕๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

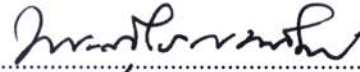
A STUDY OF EXPECTATION ON MONKS ROLE IN PREVENTING
AND SOLVING PROBLEMS OF INAPPROPRIATE YOUTH
BEHAVIORS: A CASE STUDY OF LONG DISTRICT,
PHRAE PROVINCE

Prakhruprasitiworakarn (Narong Dhammasoontaro)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement for The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand
C.E. 2011

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

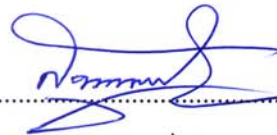
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
พระพุทธศาสนา

(พระสุธีธรรมานุวัตร, ศศ.ดร.)

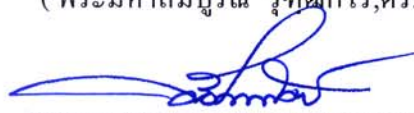
คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(พระมหาสมบุญ วุฑฒิกโร, ดร.)

กรรมการ

(พระเมธีธรรมาลังการ, ศศ.ดร.)

กรรมการ

(ดร.จุฑามาศ วารีแสงทิพย์)

กรรมการ

(ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์)

กรรมการ

(ศศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

พระเมธีธรรมาลังการ, ศศ.ดร.

ประธานกรรมการ

ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์

กรรมการ

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน
กรณีศึกษา อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
- ผู้วิจัย** : พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ฐมมสุนทรโร)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

- : พระเมธีธรรมาลังการ (ประยูทธ ภูริทัตโต), พ.ศ.ดร., ป.ธ.๘,
พธ.บ., M.A., Ph.D.
- : ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ อบ. (ภาษาอังกฤษ), นศ.ม.,
(ศึกษานิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต), คด. (ศึกษานอกระบบ)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มกราคม ๒๕๕๕

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบ
ผสมผสาน(Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และ
การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์
ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่อำเภอคลอง จังหวัด
แพร่ (๒) เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและ
แก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน (๓) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของ
พระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ประชากรในการ
วิจัย คือ ผู้ปกครองของเยาวชน ในตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลองจังหวัดแพร่ กลุ่มตัวอย่าง ๓๘๕ คน
ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามและแบบ
บันทึกข้อมูลภาคสนามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และดำเนินการเก็บข้อมูลโดยตัวผู้วิจัยเอง การวิเคราะห์
ข้อมูลจากแบบสอบถามใช้โปรแกรมสำเร็จรูปโดยใช้สถิติร้อยละสำหรับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบ
แบบสอบถาม และใช้สถิติค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสำหรับระดับความคิดเห็น ข้อมูลจาก
การบันทึกภาคสนามใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการศึกษา จากบันทึกภาคสนาม พบว่า บทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน นั้น มีทั้งหมด ๔ ด้าน ดังนี้ ๑) ด้านการให้ความรู้ ๒) ด้านการฝึกอบรม ๓) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สิ่งที่ได้ ดำเนินการ ๔) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผลการศึกษาพบว่า พระสงฆ์มีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาชุมชน และปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็น แบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าในบทบาทด้านการ เผยแผ่ศาสนาและการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มี คุณธรรม จริยธรรม เพื่อส่งเสริมการให้การศึกษา ด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชนเป็น แนวทาง ที่จะนำไปใช้ในการดำเนิน ชีวิตประจำวัน ในความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ใน การป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง ๓ ด้าน พบว่า ด้านการสนับสนุนและส่งเสริมกิจกรรมที่ สร้างสรรค์มีค่าเฉลี่ย สูงสุด และด้านการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ด้านการให้ความรู้ข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือ ความคาดหวังให้พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม และด้านการฝึกอบรมข้อที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดคือพระสงฆ์มีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จัดฝึกอบรมเฉพาะด้านแก่เยาวชนในพื้นที่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ให้การ สนับสนุนพื้นที่บริเวณวัด แก่เยาวชนเพื่อจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้อง ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือพระสงฆ์ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อ ช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่ ด้านปัญหาอุปสรรคที่พบ คือ พระสงฆ์บางรูปไม่มีเวลาดันคว้าข้อมูลเพื่อ นำมาให้ความรู้แก่เยาวชน บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เพื่อหาข้อมูล บางรูปขาด แรงจูงใจในการดำเนินกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดเนื่องจากไม่มีความรู้ความเข้าใจใน ปัญหาเยาวชน และวัดยังขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม พระสงฆ์มีภารกิจมาก เวลาของพระสงฆ์และฆราวาสไม่สอดคล้องกัน ทำให้การนัดหมายมีข้อจำกัด การดำเนินการบาง เรื่องจึงทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ด้านอื่นๆที่เป็นอุปสรรค คือสภาพการดำรงชีวิตปัจจุบันมีความเร่ง รีบสูง จึงทำให้คนในชุมชนสนใจในกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชนน้อยลง

Thesis Title : A study of expectation on monks role in preventing and solving problem of inappropriate youth behavior :
A case study of Long District, Phrae Province

Researcher : Phrakhru Prasitworakarn (Narong Dhammasoontaro)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramethithammalangarn, (Prayuddha Bhuridhatto),
Dr. (B.A,M.A., Ph.D.

: Dr. Parichat Boonyavivat Phd. B.A. (English), M.A. (Development Communication), Ph.D. (Non Formal Education)

Date of Graduation : January 15, 2012

ABSTRACT

This research is a mixed method one consisted of a qualitative research. It is of purposes namely : 1) to the Sangkhas' roles in protecting and solving the non –desired problems of the youth in the area of Long District, Prae Province, 2) to study the people's expectation to the Sangkhas' roles in protecting the expected problems and 3) to study the problems and the obstacles faced by the Sangkhas in protecting and solving the undesirable problems faced by the youth.

The People used in the research are the children's parents in Han-Au Sub-District, Long District, Prae Province. The exemplary group of 385 persons obtained from finding by using the instrument in collecting and noting the field data are made up by the researcher. The analysis of the data from the questionnaires with the complete programme is made up of the statistic of the percentage of general data obtained from the answerers of the questions. The average statistic and the standard deviation of the levels of opinions and data from the field note are used in the content analysis.

From the field study, it is found that the Sangkhas' roles in carrying out the activities to protect and solve the problems of the undesirable problem faced by the youth are of the 4 kinds, namely: 1) on the side of giving knowledge, 2) on the side of training, 3) on the side of supporting creative activities and 4) on the side of co-operation with the relative work unit.

From the study, it is found that the monks have roles and duties in training and teaching the youth. In the developing the youth and causing them to have ethics and qualifications, the Sangkhas themselves must practice to be good examples to the youth. This point is one of the methods which are very important in spreading Buddhism that will cause learners to receive the good characteristics. The state of having good qualifications and ethics to support the education of the academic and community development is the way to carry out the people's daily live activities. The aims of the Sangkhas' roles in protecting and solving the undesirable problems arising to the youth in general point are of high level. When considered separately, it is found that regarding the support of the Sangkhas constructive activities is of highest average. On the side of giving the knowledge of the data, it is of the highest average. So it is hope that the monks should give and train the knowledge of Dhamma to the youth. This means the monks have co-operation with the relating offices.

Moreover, the Sangkhas still support the constructive activities which are of the highest average, this is to say that the Sangkhas support the area in the temples for the youth to set up constructive activities. Regarding the cooperation with connected offices, there is highest average, that is to say, the Sangkhas cooperate with the connected offices to help the youth in the areas. Regarding the found problems and obstacles, it is found that some monks have no time to research enough information to teach students. Some monks have not enough skill to use media in teaching while some were lack of ideas to perform interesting activities. Some could not solve students' problems and many monks have too many burdens to work. Also the temples are lack of media and instruments to manage training courses.

One problem is that monks and laymen's time is not compliance with each other so an appointment to meet each other is limited. This causes carrying out some activities cannot be done properly. On the other hand, the obstacles are the state of people to carry out daily lives is always rush. This causes people in the communities less interested in youth development.

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ได้รับความอนุเคราะห์ช่วยเหลือจากหลาย ๆ ท่าน ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณขอบคุณเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะ พระครูโสภณพัฒนานุยุค ผศ. ร่องธิดาภิบาล, พระเมธีธรรมดลการ ผศ.ดร.ประธานที่ปรึกษา, ดร.ปาริชาติ บุญญาวิวัฒน์ ซึ่งรับหน้าที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา, ดร.อรอนงค์ วุวงศ์ และพระปิยะ ปิยธมฺโม(เมฆแสน)ที่ได้กรุณาสละเวลาให้คำแนะนำและตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จได้อย่างสมบูรณ์

นอกจากนี้คณะผู้วิจัยยังได้รับความอนุเคราะห์จาก ผศ.ศรี แนวรงค์, ผศ.พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ และผศ.รวิโรจน์ ศรีคำภา ที่เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือแบบสอบถามและพร้อมกันนี้ก็ได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้ปกครองของเยาวชนในเขตอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ที่ได้กรุณาตอบแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้ พร้อมกันนี้ขออนุโมทนาขอบคุณ คุณโยมสุรจิตต์ รศ.สมศรี เพ็ชรยิ้ม และคุณโยมแม่จินดา พานิชพันธ์ ที่ได้เมตตาให้การสนับสนุนปัจจัยเพื่อเป็นทุนในการศึกษาเล่าเรียนครั้งนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณและขอบคุณพระราชวรมนี (พล อาภากรโร ป.ธ.๕) อดีตคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย คณบดีคณะพุทธศาสตร์ และพระสุธีธรรมมานุวัตร คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และผู้มีอุปการคุณทุกท่านที่ได้กล่าวนามมาข้างต้น และขอขอบคุณผู้บริหาร คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่านและเพื่อนๆ ทุกรูปที่ให้อำลัใจและให้การสนับสนุนด้วยดีมาตลอด ขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขออำนาจคุณพระศรีรัตนตรัย ตลอดจนบุญกุศลทั้งหลาย จงดลบันดาลประทานพรให้ท่านผู้มีพระคุณทุกท่าน จงมีความเจริญรุ่งเรืองด้วย จตุรพิธพรชัย ๔ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณธนสารธรรมสาร จงทุกประการ

พระครูประสิทธิ์วรการ (ณรงค์ ฐมฺมสุนฺทโร)

๑๕ มกราคม ๒๕๕๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	น
สารบัญตาราง	ฉ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ญ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ	๔
๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย	๖
๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย	๖
๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๗
บทที่ ๒ แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	๘
๒.๑ ความหมาย กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง	๘
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	๑๐
๒.๓ บทบาทหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ในสังคมไทย	๑๓
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชน	๒๘
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมและจริยธรรมทางพระพุทธศาสนา	๓๐
ในการป้องกันและการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ใน	
แนวคิดกับไม่พึงประสงค์ของเยาวชน	
๒.๖ ทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๔๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓ วิธีการดำเนินการวิจัย	๕๕
๓.๑ ขอบเขตการศึกษา	๕๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๕๖
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๕๗
๓.๔ การทดสอบเครื่องมือ	๕๘
๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๕๙
๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล	๖๐
๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๑
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๖๒
๔.๑ ข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน	๖๒
๔.๑.๒ ด้านการให้ความรู้ สิ่งที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการ	๖๓
๔.๑.๒ ด้านการฝึกอบรม สิ่งที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการ	๖๓
๔.๑.๓ ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สิ่งที่ได้ดำเนินการ	๖๕
๔.๑.๔ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่ได้ดำเนินการ	๖๖
๔.๒ ความคิดเห็นความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน	๖๗
บทที่ ๕ สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	๗๗
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๗๘
๕.๒ อภิปรายผล	๘๒
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๔
บรรณานุกรม	๘๕

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล และรายนามผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	๕๑
ภาคผนวก ข หนังสือออกเชิญวิทยากรมาอบรม และหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุม	๕๘
ภาคผนวก ค รายชื่อเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม โครงการณรงค์สร้างภูมิกัน ให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการกระบาดยาเสพติด	
ภาคผนวก ง แบบสอบถามและรูปภาพกิจกรรม	๑๑๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๒๘

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกและที่ได้รับคืน	๖๐
๔.๑ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ	๖๘
๔.๒ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม อายุ	๖๘
๔.๓ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม การศึกษา	๖๘
๔.๔ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม	๖๘
ด้านข้อมูลทั่วไป	
๔.๕ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม	๗๐
รายได้ต่อเดือน	
๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ	๗๑
ประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข	
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง	
จังหวัดแพร่ ใน ๔ ด้าน	
๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ	๗๒
ประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข	
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง	
จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้	
๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ	๗๓
ประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข	
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง	
จังหวัดแพร่ ด้านการฝึกอบรม	
๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ	๗๔
ประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข	
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง	
จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์	
๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของ	๗๕
ประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข	
ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง	
จังหวัดแพร่ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

คัมภีร์ที่ใช้ศึกษาค้นคว้า และนำมาอ้างอิงสำหรับการเขียนวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๕ โดยกล่าวถึงแหล่งที่มา เล่ม / ข้อ / หน้า คือ เลขตัวหน้าเป็นเลขเล่ม เลขตัวกลางเป็นเลขข้อ เลขตัวหลังเป็นเลขหน้า เช่น ที.สี. (ไทย) ๕/๓๐๓/๑๑๓ = สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค (ภาษาไทย) เล่มที่ ๕ ข้อที่ ๓๐๓ หน้า ๑๑๓

คำอธิบายอักษรย่อพระไตรปิฎก

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณณาสก์	(ภาษาไทย)
อง.ทุก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	ทุกนิบาต	(ภาษาไทย)
อง.จตุกก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคุตตรนิกาย	จตุกกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.อุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาของเยาวชนในสังคมไทยปัจจุบันถือได้ว่าเป็นปัญหาสำคัญระดับชาติเนื่องจากมีปัจจัยเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายและซับซ้อนมากขึ้น ประการสำคัญ คือ ปัญหาเยาวชนในปัจจุบันมีลักษณะเป็นพลวัต กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมสมัยใหม่ อย่างไรก็ตามปัจจัยที่จำกัด ทั้งนี้อาจเกิดจากสาเหตุเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เป็นบริบทรอบตัวเด็ก “กระแสวัฒนธรรมดั้งเดิมที่อ่อนแอลง สังคมไทยในปัจจุบันถือได้ว่าผ่านกระบวนการวิวัฒนาการทางสังคม มาแล้ว ๓ ยุค คือ สังคมเกษตรกรรม สังคมอุตสาหกรรม และสังคมข้อมูลข่าวสาร”^{*}

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคนี้ ก่อให้เกิดวิกฤตการณ์ทางสังคมอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับอิทธิพลที่ไม่พึงประสงค์ของโลกวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้เยาวชนกล้าแสดงออกมามากขึ้น หากแสดงออกมาทางที่ดีก็น่ายินดี และสรรเสริญน่าชื่นชมยินดี แต่ส่วนมากมักจะแสดงออกในทางไม่ค่อยเหมาะสม เช่น แสดงความรักกันในที่สาธารณะ คือ รืนไม่ค่อยเชื่อฟังคำสั่งสอน คำตักเตือนของพ่อแม่ผู้ปกครอง ครูบาอาจารย์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ และไม่มีความพร้อมที่จะรับเอาสิ่งที่ดี ไม่สอดคล้องกับค่านิยม ทศนคติของคนไทยที่คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ เมื่อเยาวชนรับสิ่งที่ผิดต่อค่านิยมทางศีลธรรมอันดีแล้ว ก็ย่อมส่งเสริมให้เกิดปัญหาด้านอื่น ๆ ติดตามมา ซึ่งเยาวชนในวันนี้ย่อมเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าเป็นอนาคตของชาติ หากตกเป็นทาสของอบายมุข สิ่งเลวร้ายมั่วสุมเสพสิ่งเสพติดเหล่านี้ก็ทำให้เยาวชนเสียคุณภาพไป ส่งผลกระทบต่อชนบทรอบนิคมประเพณี และศีลธรรมอันดีงามของไทยที่ได้รับการสืบทอดมายาวนาน

กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรมภายนอกหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยในลักษณะที่ยากต่อการควบคุม ส่งผลทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่นไทยที่ปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การติดการพนัน การมั่วสุมทางเพศ ดินยาเสพติด

*พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน), “ความเข้าใจในการ ดำเนินชีวิตตามหลักอริยสัจ ๔ ของเยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณี เยาวชนในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี,” **วิทยานิพนธ์พระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐

การใช้เวลาว่างในทางที่ไม่พึงประสงค์ เช่น การหมกมุ่นกับคอมพิวเตอร์ เกมส์ อินเทอร์เน็ต บ้าศึกคิ์รี ยกพวกตีกัน รวมกลุ่มแก๊งกวนเมืองต่างๆ ด้านเศรษฐกิจ ก็มีค่านิยมในการใช้สิ่งของฟุ่มเฟือย ใช้จ่ายเงินเกินตัว ขยายบริการทางเพศทั้งหญิงและชาย เป็นต้น ในด้านวัฒนธรรม ก็มีการนำเรื่องสิทธิส่วนบุคคลมาอ้างเพื่อทำทุกอย่างตามที่ตนต้องการ โดยไม่คำนึงถึงศีลธรรม ปัญหาต่างๆ เหล่านี้เป็นปัญหาที่ซับซ้อนในเชิงโครงสร้างของสังคม การแก้ไขปัญหาเยาวชนในปัจจุบัน จึงจำเป็นต้องเร่งดำเนินการอย่างเร่งด่วนโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วนในสังคม ก่อนที่พลังของเยาวชนซึ่งเป็นพลังแห่งอนาคตของประเทศชาติจะถูกบั่นทอน จนไม่สามารถเป็นทรัพยากรที่ดี เพื่อรองรับความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติในวันข้างหน้าได้

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่า สถาบัน องค์กรหรือหน่วยงานทางพระพุทธศาสนาถือได้ว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่ง โดยมีหลักธรรมการสอนของพระพุทธเจ้าที่มุ่งเน้นสอนให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี สโดยสามารถควบคุม กาย วาจา ใจ ให้เกิดกระบวนการพัฒนาตนเองในด้านต่างๆ และเป็นหลักคิดให้คนอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ประกอบกับการมีพระพุทธศาสนา เป็นศาสนาประจำชาติ ทำให้วิถีชีวิตคนไทยมีความผูกพันกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติ ทางพุทธศาสนามาอย่างยาวนาน หากนำหลักธรรมต่างๆ ด้านคุณธรรม จริยธรรมมาใช้อย่างจริงจังสอนเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี อย่างมีระบบแบบแผนแล้วพวกเขาก็จะเป็นบุคคลที่มีคุณภาพ เต็มไปด้วยพลังทางกาย พลังทางความคิด และพลังสติปัญญาสามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาชาติ ได้ ในขณะที่เดียวกันหากเยาวชนได้รับการพัฒนาไม่ถูกวิธีขาดระบบแบบแผนที่ดีพอ เยาวชนก็จะมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศชาติ ในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌมนิคาย มัชฌิมปิณณาสก์ กล่าวว่า

พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ในลัทธิของสมณพราหมณ์เหล่านั้น สมณพราหมณ์เหล่าใดผู้มีวาตะอย่างนี้ มีทิฏฐิอย่างนี้ว่า ‘ความเศร้าหมองของสัตว์ทั้งหลายมีเหตุ มีปัจจัย สัตว์ทั้งหลายจึงเศร้าหมอง ความบริสุทธิ์ของสัตว์ทั้งหลายมีเหตุ มีปัจจัย สัตว์ทั้งหลายจึงบริสุทธิ์ มีกำลัง มีความเพียร มีความสามารถของมนุษย์ มีความพยายามของมนุษย์ สัตว์ ปาณะ ภูตะ ชีวะทั้งปวง ล้วนไม่มีอำนาจ ไม่มีกำลัง ไม่มีความเพียร ผันแปรไปตามโชคชะตา ตามสถานภาพทางสังคม และตามลักษณะเฉพาะของตน ย่อมไม่ได้เสวยสุขและทุกข์ในอภิชานิทั้ง ๖’ สมณพราหมณ์เหล่านั้นพึงหวังข้อนี้ได้ คือ จักเว้นอกุศลธรรม ๓ ประการนี้

ได้แก่ (๑) กายทุจริต (๒) วาจทุจริต (๓) มโนทุจริต จักสมาทานกุศลธรรม ๓ ประการนี้ ได้แก่ (๑) กายสุจริต (๒) วาสุจริต (๓) มโนสุจริต แล้วประพุดอยู่^๒

สังคมไทยซึ่งถือว่ามีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ แต่เมื่อพิจารณาถึงสถานการณ์ที่ปรากฏในปัจจุบันจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมน้อยลงกว่าเดิม ซึ่งอาจสืบเนื่องมาจากสาเหตุด้านนโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคแต่ละสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนเพื่อมุ่งสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของโลกที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยมองข้ามความสำคัญของการกำหนดวิชา ที่เกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนทางศาสนา เช่น วิชาศีลธรรมจริยธรรม เป็นต้น เมื่อหลักสูตรการเรียนการสอน ที่ใช้ในสถาบันการศึกษาไม่มีวิชาหรือเนื้อหาที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ก็ย่อมเป็นเรื่องยากที่พระสงฆ์เองจะมีบทบาทในการช่วยป้องกันและแก้ไขปัญหของสังคมที่มีอยู่ในปัจจุบัน เพราะการศึกษา ยุคใหม่เป็นการศึกษาที่มีสื่อและหลักสูตรการเรียนการสอนที่หลากหลายขึ้นทำให้สังคมให้ความสำคัญ กับการอบรมสั่งสอนของพระสงฆ์น้อยลง”

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัย มีความสนใจที่จะศึกษาความคาดหวังของประชาชนตอบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนและศึกษาว่าพระสงฆ์มีปัญหาคออะไรบ้างในการแสดงบทบาทด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ทั้งนี้โดยผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ได้เสริมปัจจัยนำเข้าในการศึกษาครั้งนี้ โดยการใช้บทบาทพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนด้วยการให้ความรู้ การจัดกิจกรรมฝึกอบรม การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยมีทั้งที่ดำเนินการด้วยตนเองตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ และโดยการประสานงานขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญห ทั้งนี้โดยใช้ปัจจัยนำเข้าดังกล่าวนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาครั้งนี้ด้วย

^๒ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๐๘/๑๐๒.

“ปัญญา สละทองตรงและคณะ, การศึกษารูปแบบและแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนธรรมศึกษาในสังคมไทย : ศึกษาสภาพความเป็นจริงและความคาดหวังของผู้เรียนธรรมศึกษาทุกระดับช่วงชั้น ปิงบประมาณ ๒๕๔๕, รายงานวิจัย, สำนักพิมพ์กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม), ๒๕๔๕, หน้า ๑.

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๑.๒.๓ เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๑.๓ ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยดังนี้ คือ

๑.๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

กำหนดเนื้อหาในการศึกษา บทบาทของพระสงฆ์ ๔ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๑.๓.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๑.๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาประชากรที่อาศัยอยู่ใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยมีกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ปกครองของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งมีจำนวนประชากรทั้งหมด ๑๐,๖,๑๗ คน และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ จำนวน ๓๘๕ คน โดยใช้สูตรของ YAMANE^๔

๑.๓.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่ เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงเดือน มิถุนายน ๒๕๕๔

๑.๓.๕ วิธีการวิจัย

^๔ชมพูนุญเย็น. บทความสูตรของ ,Taro Yamane. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633500>. [๒๐ ก.พ. ๒๕๕๓].

เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือ ๒ อย่าง คือ แบบบันทึกภาคสนาม แบบสอบถามความคิดเห็น

๑.๔ ปัญหาที่ต้องการทราบ

๑.๔.๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนเป็นอย่างไร

๑.๔.๒ ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนว่าเป็นอย่างไร

๑.๔.๓ อะไรคือปัญหา และอุปสรรค ของพระสงฆ์ในการป้องกันและแนวทางแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนใน อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑.๕ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ ความคาดหวัง หมายถึง ความรู้สึกรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๕.๒ พระสงฆ์ หมายถึง พระสงฆ์ที่จำพรรษาอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งรวมถึงตัวผู้วิจัยเองด้วย

๑.๕.๓ ประชาชน หมายถึง ผู้ปกครองซึ่งเป็นบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย หรือผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองให้การเลี้ยงดู เยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน

๑.๕.๔ พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน หมายถึง การกระทำของเยาวชน ที่เป็นการแสดงออกในเชิงลบหรือไม่สร้างสรรค์ หรือเป็นพฤติกรรมที่ปกติชนไม่สนับสนุนและไม่ยอมรับ เช่น พฤติกรรมก้าวร้าว การติดสารเสพติด การดื่มสุรา การทะเลาะวิวาท การมั่วสุม การหนีเรียน การมีเพศสัมพันธ์และหรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การติดเกมส์ การแข่งรถมอเตอร์ไซด์ บนถนนสาธารณะในเวลากลางคืน การลักทรัพย์ การทำตัวเป็นอันธพาล เป็นต้น

๑.๕.๕ เยาวชน หมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้ง ๑๓ ปี แต่ไม่เกิน ๒๔ ปี ที่อาศัยในเขตตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑.๕.๖ บทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด หมายถึง บทบาทของพระสงฆ์ซึ่งได้แก่ตัวผู้วิจัยและคณะสงฆ์ในตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดด้วยการให้ความรู้ การจัดการฝึกอบรม การสนับสนุน ส่งเสริม

กิจกรรมที่สร้างสรรค์ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเยาวชนที่เกิดขึ้นในพื้นที่

๑.๕.๗ การให้ความรู้ หมายถึง การที่พระสงฆ์ให้ความรู้ คำแนะนำ สั่งสอน การรับฟัง ปัญหา การอธิบาย และการตอบปัญหา แก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

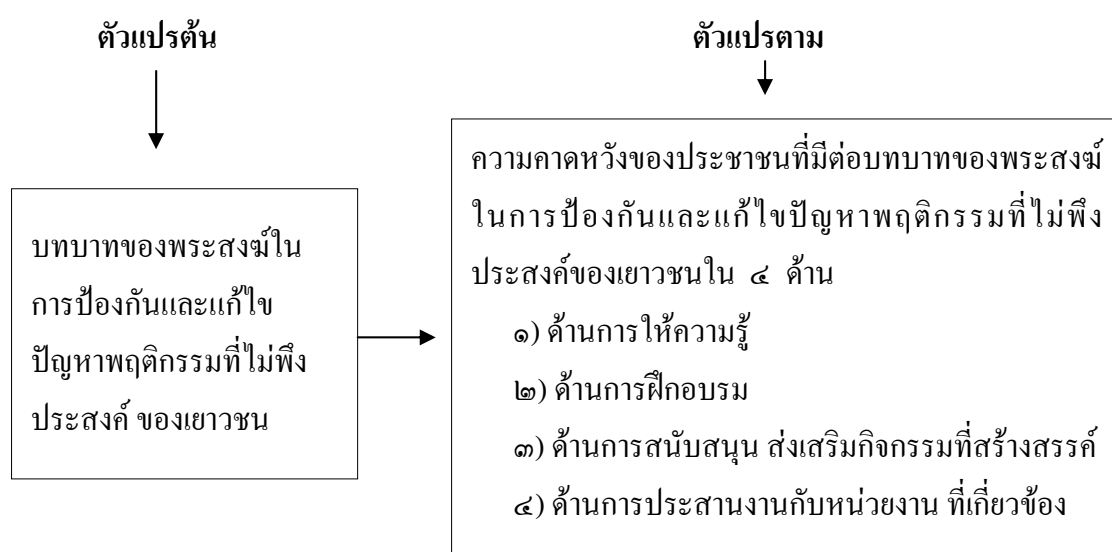
๑.๕.๘ การฝึกอบรม หมายถึง การที่พระสงฆ์จัดการฝึกอบรมเยาวชน ทั้งที่ดำเนินการ ด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในเขตอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

๑.๕.๙ การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ หมายถึง การสนับสนุนกิจกรรม รูปแบบต่างๆ ในเชิงสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์แก่เยาวชนทั่วไปในรูปปัจเจกบุคคลและในรูป กลุ่มเยาวชน

๑.๕.๑๐ การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การที่พระสงฆ์เป็นผู้ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อมาให้ความรู้ ให้การสนับสนุนงบประมาณ ให้การสนับสนุน บุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนด้านพื้นที่ให้แก่เยาวชนในการจัดกิจกรรม เพื่อ เป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่เกิดขึ้นกับเยาวชน

๑.๖ กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและ แก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน มีกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย ดังนี้

๑.๗ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ลำดับขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

๑.๗.๑ ศึกษาเอกสารได้แก่ ข้อมูลผลงานเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวข้องกับการแสดงบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๗.๒ ดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนเพื่อใช้เป็นปัจจัยนำเข้าที่เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

๑.๗.๓ สัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชนซึ่งเป็นผู้ปกครองของเยาวชนจำนวน ๓๘๕ คน เกี่ยวกับ ความคาดหวังต่อบทบาทพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๗.๔ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ สำหรับข้อมูลเชิงปริมาณ และวิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ

๑.๗.๕ เรียบเรียงและนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

๑.๘ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบถึงบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๘.๒ ทำให้ทราบถึงความความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๘.๓ ทำให้ทราบถึงปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๘.๔ สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในพื้นที่ภายใต้บทบาทของพระสงฆ์

บทที่ ๒

แนวคิดทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ซึ่งผู้ศึกษาได้แบ่งเนื้อหาในการศึกษาออกเป็น ๖ ส่วน ดังต่อไปนี้

๒.๑ ความหมาย กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

๒.๓ บทบาทและหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ในสังคม

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชน

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมและจริยธรรมทางพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญห
าพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๒.๖ บทบาทเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ความหมาย กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความคาดหวัง

ความหมายของความคาดหวัง ที่นักวิชาการและผู้รู้ได้ให้ความหมาย และกล่าวถึงในทฤษฎะที่แตกต่างกัน ดังนี้

พจนานุกรม “ได้ให้ความหมายของการคาดหวัง ว่าเป็น สภาวะทางจิต ซึ่งจะเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือเป็นความคิดเห็น อย่างมีวิจารณ์ญาณของบุคคลที่คาดคะเนหรือ คาดการณ์ล่วงหน้า ต่อบางสิ่งบางอย่างว่าควรมี ควรจะเป็น หรือควรจะเกิดขึ้นจากแนวความคิดดังกล่าวข้างต้น”

ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์ ให้ความหมายของการคาดหวังว่า หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดถึงความเป็นไปได้ของใดอย่างหนึ่งของบุคคลบนพื้นฐานของประสบการณ์เดิม ของตนและความรู้สึกของบุคคลถึงพฤติกรรม หรือตำแหน่งที่เหมาะสมของตนอาจเป็นความรู้สึกถึงความเหมาะสมในบทบาทของผู้อื่นในองค์กรหรืออีกนัยหนึ่ง ความคาดหวังของบุคคลนั้นเป็นความรู้สึกของบุคคลต่อตนเองอย่างหนึ่งว่าตนเองควรจะปฏิบัติอย่างไร ในสถานการณ์ต่างๆ หรือต่องานที่ตนเองรับผิดชอบ ความคิดดังกล่าวยังรวมไปถึงการคิดถึง

บุคคลอื่น เช่นผู้บังคับบัญชา ผู้ร่วมงานว่าบุคคลเหล่านี้ควรจะแสดงอย่างไรเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับงานและตำแหน่งของตน แต่ละคนควรมีบทบาทและแสดงบทบาทอย่างไร^๒

Vroom “กล่าวว่าโดยปกติคนเราจะมีทางเลือกหลายทาง และเขาก็จะเลือกทางที่เขาเชื่อว่าจะทำให้เขาได้รับสิ่งที่ต้องการมากที่สุด เช่น การไปทำงานกับการอยู่บ้าน ถ้าเขาเชื่อว่าการไม่ไปทำงานหรือการอยู่บ้านจะนำไปสู่สิ่งที่ดีกว่าการไปทำงาน เขาก็จะเลือกการไม่ไปทำงาน เพราะคาดว่าจะได้รับผลตอบแทนที่เขาต้องการมากกว่าการไปทำงาน”

ทฤษฎีแห่งความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Vroom บางทีเรียกว่า ทฤษฎี V. I. E. เนื่องจากมีองค์ประกอบของทฤษฎีที่สำคัญ คือ

V มาจากคำว่า Valence ซึ่ง หมายถึง ความพึงพอใจ

I มาจากคำว่า Instrumentality ซึ่งหมายถึง สื่อเครื่องมือ วิธีทางที่จะนำไปสู่ความพึงพอใจ

E มาจากคำว่า Expectancy หมายถึง ความคาดหวังภายในตัวบุคคลนั้น ๆ

บุคคล มีความต้องการและมีความคาดหวังในหลายสิ่งหลายอย่าง ดังนั้นจึงต้องพยายามกระทำการด้วยวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อตอบสนองความต้องการหรือสิ่งที่คาดหวังเอาไว้ ซึ่งเมื่อได้รับการตอบสนองแล้วตามที่ตั้งความหวัง หรือคาดหวังเอาไว้ นั่น บุคคลนั้นก็สามารจะได้รับ ความพึงพอใจและขณะเดียวกันก็จะคาดหวังในสิ่งที่สูงขึ้นไปอีกเรื่อย ๆ

ปัจจัยหลักทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom มี ๔ ประการ คือ

๑) ความคาดหวัง หรือความคาดหวัง คือ ความเชื่อเกี่ยวกับความน่าจะเป็นพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งจะก่อให้เกิดผลลัพธ์อย่างใดอย่างหนึ่ง

๒) ความพอใจ คือ ความรุนแรงของความต้องการของบุคคลสำหรับผลลัพธ์ อย่างใดอย่างหนึ่ง ความพอใจอาจจะเป็นบวกหรือลบได้ภายในสถานการณ์ของการทำงานเช่นผลตอบแทน การเลื่อนตำแหน่ง และการยกย่อง จะให้ความพอใจในทางบวก ความขัดแย้งกับเพื่อนร่วมงาน หรือการตำหนิจากผู้บังคับบัญชาจะให้ความพอใจในทางลบ

๓) ผลลัพธ์ คือผลที่ติดตามมาของพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง และเป็นผลการปฏิบัติงาน ที่สืบเนื่องมาจากการใช้กำลังความพยายามของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เช่นผลตอบแทนเพิ่มขึ้น หรือ การเลื่อนตำแหน่ง เป็นต้น

^๒ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์วงศ์, ความหมายของศัพท์ทางวิชาการ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐), หน้า ๑๐๕.

๔) สื่อกลาง หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างผลลัพธ์ระดับที่หนึ่ง และในระดับที่สอง ความคาดหวัง และความพอใจ จะเป็นสิ่งที่กำหนดค่าถึงความพยายาม หรือแรงจูงใจของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ถ้าหากว่าความพอใจ หรือความคาดหวังเท่ากับศูนย์แล้ว แรงจูงใจจะเท่ากับศูนย์^๑

ผู้วิจัยสรุปว่า ในความหมายของความคาดหวังได้ว่า ความคาดหวังเป็นสภาวะทางจิตอย่างหนึ่งของบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกลึกซึ้ง หรือความคิดเห็นด้วยวิจารณญาณเกี่ยวกับการคาดคะเนหรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าควรจะมี ควรจะเป็นหรือควรจะเป็นไปตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์ หรือสถานการณ์ โดยมีมาตรฐานของตนเป็นเครื่องวัด ซึ่งการประเมินค่าของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งชนิดเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันได้โดยความคาดหวังของบุคคลจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์การรับรู้ที่ผ่านมาของบุคคลซึ่งถูกกำหนด หรือคาดหมายว่าจะทำให้ได้ ผลตอบแทนหรือความพอใจจากการที่ได้รับผลตอบแทนนั้น

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

คำว่า บทบาท (Role) พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน^๒ พุทธศักราช ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เป็นการกระทำหน้าที่ หรือแสดงพฤติกรรมที่สังคมกำหนดและคาดหมายให้บุคคลกระทำ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู” ที่ให้ทัศนะว่า “บทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังสำหรับผู้ที่อยู่ในสถานภาพต่างๆ ว่าจะต้องปฏิบัติอย่างไร เป็นบทบาทที่คาดหวังโดยกลุ่มคนหรือสังคมเพื่อให้ผู้สัมพันธ์มีการกระทำระหว่างกันทางสังคมได้ รวมทั้งสามารถคาดการณ์พฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นนั้นได้” นอกจากนี้ ชูดา จิตพิทักษ์^๓ มีความเห็นว่า “โดยทั่วไปแล้ว บทบาทพิจารณาได้ ๒ ความหมาย คือ บทบาท ทางสังคมที่มีชื่อเรียกต่างๆ ซึ่งแสดงลักษณะโดยคุณสมบัติหรือกิจกรรมของบุคคลที่ครองตำแหน่งนั้น และในบทบาทการกระทำต่อกันหรือปฏิสัมพันธ์ ทางสังคมที่มีแบบแผน”

^๑อ้างอิงข้อมูลจาก. pirun.ku.ac.th. ทฤษฎีความคาดหวังของVroom. [ออนไลน์แหล่งที่มา : <http://www.idis.ru.ac.th.> [๑๖ พ.ย. ๒๕๕๔].

^๒ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า ๔๕๑.

^๓ชูดา จิตพิทักษ์, บทบาทและหน้าที่ผู้บริหาร, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘), หน้า ๒๓.

พระราชวรมุณี ได้กล่าวถึง บทบาทพระสงฆ์ไว้ว่า “การที่พระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือ ในฝ่ายตนเอง ก็มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือ เพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และ พร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย ในฝ่ายความสัมพันธ์ กับสังคมพลุ้สัถ์ ก็มีหน้าที่ในการศึกษา การเผยแผ่ และการสงเคราะห์ พร้อมกับการปฏิบัติหน้าที่ ทางสมณเพศของต่นรึกษา เกียรติ และความบริสุทธิ์ของสถาบันสงฆ์ไว้ด้วย บทบาทของพระสงฆ์ในสังคม เท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมี ๒ แบบคือ

๑) บทบาทที่สืบเนื่องมาจากสังคมแบบเดิม

๒) บทบาทที่เกิดจากความรู้สึกัตัวของพระสงฆ์ แล้วเริ่มขึ้นใหม่

จากบทบาทพระสงฆ์ในการปฏิบัติงานต่าง ๆ ได้ดำเนินงานในกิจกรรมตามความสามารถ ของแต่ละบุคคลและสถานการณ์ สภาพแวดล้อม ที่เอื้ออำนวยในแต่ละชุมชน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ ก่อคุณประโยชน์ต่อประชาชน หรือสังคมพลุ้สัถ์ ตั้งแต่อดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน

หน้าที่โดยตรงของพระสงฆ์นั้น มีบัญญัติไว้ว่า เป็นผู้ให้ธรรมทาน คือ การให้ธรรม เป็นการพยายามชี้แจงแนะนำในเรื่องหลักความดีงาม สามารถแก้ไขปัญหาคที่เป็นความทุกข์ ความขัดข้องต่าง ๆ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับธรรมด้วย สถาบันสงฆ์เป็นสถาบันใหญ่สถาบันหนึ่ง ในสังคมไทยย่อมมีความเกี่ยวข้องกับสังคมอยู่ในตัว หรือจะว่าเกี่ยวข้องตลอดเวลาก็ได้ โดยมีบทบาท ในทางสังคมเองบ้าง พฤติกรรม กิจกรรม และกิจการต่างๆ ที่พระสงฆ์กระทำ มีผลกระทบกระเทือน ต่อสังคมไปด้วยบ้าง ความเป็นไปในสังคมมีผลต่อสถาบันสงฆ์บ้าง เพราะฉะนั้น จึงเป็นการหลีกเลี่ยง ไม่พ้นที่พระพุทธศาสนาไม่ว่าจะเป็นพระธรรมคำสอนก็ตาม หรือพระสงฆ์ ในรูปสถาบัน หรือ วัคควาอารม ก็ตามที่จะต้องเกี่ยวข้องกับสังคม

จึงพอสรุปบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ต่อการพัฒนา

๑) ได้คังนี้พระสงฆ์เป็นผู้ให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชน ในด้านธรรมะ ศึลธรรม และวิชาการต่างๆ

๒) พระสงฆ์เป็นผู้ที่ฟังฟัง และให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชน ทั้งทางด้านวัคควและจิตใจ

๓) พระสงฆ์เป็นผู้ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคี ในหมู่ประชาชนในวิธีการต่างๆ

๔) เป็นผู้ให้การรักษายพบาล

๕) เป็นผู้ประกอบศาสนกิจเป็นต้น

^๖ ันยพร พงษ์โสภณ, “บทบาทของพระสงฆ์ สื่อบุคคลในการชี้นำและปลุกจิตสำนึกประชาชน ชนบท เพื่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษากรณี พระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาสจังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณชิต (สื่อบสารมวลชน), (บัณชิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๕๒.

นภาจรี นำเบญจพล การทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดนครราชสีมา” โดยได้สรุปบทบาทของพระสงฆ์ไทยในปัจจุบัน ได้ดังนี้

- ๑) การให้คำแนะนำทางจิตใจ เป็นที่ปรึกษาเกี่ยวกับปัญหาชีวิตต่างๆ
- ๒) การเป็นที่พึ่งให้ความร่วมมือทางจิตใจ ด้วยความประพฤติดังตัวอย่าง ตลอดจนสถานที่ของวัดวาอารามที่สงบร่มรื่น เป็นองค์ประกอบสำหรับหล่อเลี้ยงจิตใจสังคมอย่างหนึ่ง
- ๓) การให้คำแนะนำปรึกษาด้านอื่น ๆ เท่าที่ทำได้ เช่น ในทางวิชาการความรู้ แบบแผนการดำเนินชีวิต ฯลฯ
- ๔) ในสังคมชนบทที่กำลังพัฒนา เมื่อชาวบ้านยังไม่พร้อมที่จะช่วยตนเองในการพัฒนานั้นได้ พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นอยู่แต่เดิมแล้ว หากได้ท่านเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา ก็สามารถที่จะชี้ช่องทางให้ท้องถิ่นได้รับความเจริญ บทบาทนี้อาจจะประกอบด้วย การเสนอแนะเสนอแนวความคิดริเริ่มว่ามีอะไรที่จะเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นแล้วเป็นศูนย์กลางชักชวนให้ประชาชนมาทำงานนั้น หรืออาจจะเป็นที่ปรึกษาเมื่อชาวบ้านมาขอความเห็นว่าจะทำสิ่งนั้นสิ่งนี้ขึ้นในท้องถิ่น จะควรหรือไม่ควร ถ้าพระสงฆ์มีความรู้ก็แนะนำได้เป็นการให้ความอบอุ่นแก่ประชาชน
- ๕) การสงเคราะห์ทางจิตใจอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในศาสนาทั้งหลาย และมองเห็นได้เด่นชัดว่า พระสงฆ์กับชาวบ้านมีความเกี่ยวข้องกันตลอดเวลา ยกที่จะแยกออกจากกันได้

ผู้วิจัยสรุปว่า บทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ที่กล่าวมาแล้วแต่เป็นแนวทางสงเคราะห์สังคม โดยให้การช่วยเหลือชาวบ้านให้เกิดความสมบูรณ์ทางกายและจิตใจ ช่วยแก้ไขปัญหและพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญ เพราะการพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เพื่อชี้แนะให้ปวงชนได้เข้าสู่การพัฒนา ศักยภาพอันแท้จริงของมนุษย์ ฉะนั้นจึงถือได้ว่าเป็นบทบาทสำคัญของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำท้องถิ่น เพื่อพัฒนาชุมชนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ การศึกษาบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจึงมีความสำคัญเพราะทำให้รู้ถึงจุดเป้าหมายของการประพฤติปฏิบัติของพระสงฆ์ในการตอบแทนชุมชนอย่างแท้จริง

“นภาจรี นำเบญจพล, “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน : ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕), หน้า ๒๒๗.

๒.๓ บทบาทหน้าที่ของวัดและพระสงฆ์ในสังคมไทยไทย

พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับบทบาทว่า “บทบาท หมายถึง การทำท่า ตามบท การรำตามบท โดยปริยาย หมายความว่า การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู”^๔

อุทัย หิรัญโต ได้ให้ความหมายว่า “บทบาท คือ หน้าที่ (Function) หรือพฤติกรรมอันพึงคาดหมาย (Expected Behavior) ของบุคคลแต่ละคนในกลุ่ม หรือในสังคมหนึ่งๆ บทบาทเป็นสิ่งที่กลุ่มหรือสังคม หรือวัฒนธรรมของกลุ่มหรือสังคมนั้นกำหนดขึ้น ฉะนั้น บทบาทจึงเป็นแบบแห่งพฤติกรรมของบุคคลในสถานะหนึ่งที่มีต่อบุคคลในสถานะอีกอย่างหนึ่งในสังคมเดียว”^๕

จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์ และคณะ ได้จำแนกประเภทของบทบาทได้เป็น ๓ ประการ คือ

- ๑) บทบาทในอุดมคติ เป็นบทบาทที่กำหนดไว้เป็นกฎระเบียบหรือกฎหมาย
- ๒) บทบาทที่บุคคลเข้าใจเป็นบทบาทที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง
- ๓) บทบาทที่แสดงออกจริง เป็นการกระทำที่เกิดจากการกระทำของบุคคลจริง”^๖

บทบาทเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่กระทำตามหน้าที่ ตำแหน่ง และสถานภาพในสังคม นักสังคมวิทยา นักจิตวิทยา และผู้รู้ได้กล่าวถึงทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทในแง่มุมนี้ ดังนี้

นงเยาว์ ปิฎกฤษต์ ได้กล่าวถึงทฤษฎีบทบาท โดยสรุปความมาจากแนวคิดของ Cohen ว่า การที่สังคมกำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติหน้าที่ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งนั้น เรียกว่า เป็นบทบาทที่ถูกกำหนด ถึงแม้ว่าบุคคลบางคนมิได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่สังคมกำหนดให้ ส่วนบทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง การที่บุคคลได้แสดงหรือปฏิบัติออกมาจริงตามตำแหน่งของเขา ความไม่ตรงกันของบทบาทถูกกำหนดกับบทบาทที่ปฏิบัติจริงนั้นอาจมีสาเหตุมาจากสิ่งต่างๆ คือ บุคคลขาดความเข้าใจในบทบาทที่สิ่งต้องการ ความไม่เห็นด้วยหรือไม่ลงรอยกับบทบาทที่ถูกกำหนด และบุคคลไม่มีความสามารถที่จะแสดงบทบาทนั้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ”^๗

^๔ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕), หน้า ๑๓๗.

^๕อุทัย หิรัญโต, สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยา-มานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๖), หน้า ๒๒๗.

^๖จำนงค์ อธิวัฒน์สิทธิ์และคณะ, สังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๔๒.

^๗นงเยาว์ ปิฎกฤษต์, อังโน สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัด นครศรีธรรมราช”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ), ๒๕๔๐, หน้า ๑๘ .

ไพบูลย์ ช่างเรือน ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท พอสรุปได้ว่า ‘บทบาทของบุคคลในสังคมย่อมขึ้นอยู่กับสถานภาพที่ตนครองอยู่และคุณสมบัติของบุคคล ดังนั้น บทบาทของบุคคลจึงแตกต่างกันไปตามลักษณะอุปนิสัยความคิดความรู้ ความสามารถ มุมเหตุจูงใจการอบรมเลี้ยงดู และความพอใจ’^{๒๒}

เดโช สวานนท์ ได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท ซึ่งมีสาระสำคัญว่าบทบาทจะต้องประกอบด้วยลักษณะ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้

- ๑) รู้สถานภาพของตนในสังคม
- ๒) ดำเนินถึงพฤติกรรมที่ควรแสดงออกในสถานการณ์ที่เหมาะสมกับสถานภาพของตน
- ๓) ดำเนินถึงพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้อื่น^{๒๓}

Linton ได้ให้แนวคิดเรื่องสถานภาพหรือฐานะ (Status) และบทบาท (Role) โดยให้ความเห็นว่าสถานภาพเป็นนามธรรม หมายถึง ฐานะหรือตำแหน่งกำหนดบทบาทของตำแหน่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้เปรียบเสมือนเหรียญถ้าด้านหนึ่งของเหรียญคือ ตำแหน่งอีกด้านหนึ่งของเหรียญ คือ บทบาท

ส่วน bedo ได้ให้แนวความคิดของบทบาทไว้ดังนี้

๑) บทบาทที่กำหนดไว้ คือ บทบาทที่กำหนดไว้เป็นระเบียบอย่างชัดเจนว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาท นั้นจะต้องทำอะไรบ้าง

๒) บทบาทที่กระทำจริง คือ บทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงเมื่ออยู่ในบทบาทนั้น ๆ

๓) บทบาทที่ถูกคาดหวัง คือ บทบาทที่ถูกคาดหวังโดยผู้อื่นว่าบุคคลที่อยู่ในบทบาทนั้น ๆ

ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ Cohen ที่ได้เสนอไว้ดังนี้

๑) บทบาทที่ถูกกำหนดเป็นบทบาทที่สังคมกำหนดไว้ให้ปฏิบัติหน้าที่ ตามบทบาทใดบทบาทหนึ่งแม้ว่าบุคคลบางคนจะไม่ได้ประพฤติปฏิบัติตามบทบาทที่คาดหวังโดยผู้อื่น เรายังคงยอมรับว่าบุคคลจะต้องปฏิบัติไปตามบทบาทที่สังคมได้กำหนดให้

๒) บทบาทที่ปฏิบัติจริงเป็นวิธีการที่บุคคลได้แสดงออกหรือปฏิบัติได้จริงตามตำแหน่ง^{๒๔}

^{๒๒}ไพบูลย์ ช่างเรือน, สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๑๖), หน้า ๑๐๒.

^{๒๓}เดโช สวานนท์ สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, (กรุงเทพมหานคร : โรง สำนักพิมพ์มูลนิธิ โคมลคิมทอง, ๒๕๓๑), หน้า ๑๕.

^{๒๔}เดโช สวานนท์ สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”, หน้า ๒๐.

ผู้วิจัยได้สรุปว่า ในบทบาทที่ เป็นการทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ โดยกลุ่มคนหรือ สังคมใดสังคมหนึ่ง เช่น บทบาทพ่อแม่ บทบาทของครู ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลจึงต้อง คำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่น สถานภาพ ตำแหน่งทางสังคม ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ อุปนิสัย และทัศนคติ เป็นต้น

๒.๓.๑ บทบาทของพระสงฆ์หน้าที่ของชุมชน

สำหรับบทบาทของพระสงฆ์ในฐานะผู้นำของชุมชนนั้น ผู้นำในที่นี้จึงหมายถึงเจ้าอาวาสซึ่ง คือผู้ที่ปกครองดูแลวัด โดยได้มีผู้ให้นิยามและความหมายดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับเจ้าอาวาสไว้ว่า เจ้าอาวาส “หมายถึง พระภิกษุซึ่งได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้ปกครองวัด”^{๑๕}

ปัจจุบันวัดเป็นหน่วยงานปกครองดำเนินการกิจการคณะสงฆ์กิจการของพระพุทธศาสนา และเป็นองค์กรอันสำคัญยิ่งของคณะสงฆ์ และพระพุทธศาสนา เป็นองค์กรหลักในการปกครอง คณะสงฆ์ วัดจึงถือว่าเป็นนิติบุคคลมิใช่บุคคลธรรมดาและเป็นอสังหาริมทรัพย์ประเภทหนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งไม่มีชีวิตไม่สามารถทำการใดๆ เองได้ จึงจำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนาแทน

โดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕) ได้กำหนด ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัด โดยมีหน้าที่ ดังนี้

- ๑) บำรุงรักษาวัด จัดกิจการและศาสนสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยดี
 - ๒) ปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่มีอยู่ หรือพำนักอาศัยอยู่ในวัดนั้น ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย กฎมหาเถรสมาคม ข้อบังคับระเบียบ หรือคำสั่งของมหาเถรสมาคม
 - ๑) เป็นธุระในการศึกษาอบรมสั่งสอน พระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์
 - ๔) ให้ความสะดวกตามความสมควรในการบำเพ็ญกุศล
- นอกจากนี้ มหาเถรสมาคมได้กำหนดบทบาทหน้าที่ด้านการศึกษา และศึกษาสงเคราะห์ ของเจ้าอาวาสและเจ้าคณะสังฆัดหรือเจ้าคณะจังหวัดดังนี้
- ๑) เจ้าอาวาสเป็นผู้จัดการศึกษาในฐานะเจ้าสำนักเรียน หรือเจ้าสำนักศาสนศึกษา
 - ๒) เจ้าคณะจังหวัดเป็นผู้จัดการในฐานะเจ้าสำนักเรียนคณะจังหวัด
 - ๓) ในบางกรณีให้เจ้าคณะเจ้าสังฆัดร่วมจัดด้วย^{๑๖}

^{๑๕} ธีรเกียรติ์กัน, หน้า ๔๓.

^{๑๖} พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์), การคณะสงฆ์และการพระศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๔-๖.

ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๗ (แก้ไขปรับปรุง พ.ศ. ๒๕๓๕) ได้กล่าวว่า “จัดกิจการของวัด” และ “ให้ความสะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล” หน้าที่เหล่านี้ พระสงฆ์ หรือ เจ้าอาวาสต้องมีการจัดการสังคัมสงเคราะห์ และการสาธารณสงเคราะห์ด้วย^{๑๖}

เป็นที่ทราบกันดีว่า พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีบทบาทต่อสังคมไทยเป็นเวลายาวนาน พระสงฆ์เป็นผู้นำหลักธรรม และหลักปฏิบัติเป็นที่ยอมรับมาจนถึงปัจจุบัน โดยยึดหลักการที่พระพุทธเจ้าทรงประทานไว้ว่า “ดูกรภิกษุทั้งหลายเราอนุญาต พวกเธอจงเที่ยวจาริกไปเพื่อประโยชน์ แก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุข”^{๑๗}

พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายเข้าดินแดนสุวรรณภูมิ เป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศตวรรษที่ ๓ โดยการนำของพระโสณะ และพระอุตตระ เป็นพระพุทธศาสนาแบบเถรวาท และพุทธศตวรรษที่ ๗ พระพุทธศาสนาแบบมหายานได้เผยแพร่ สู่ดินแดน ทางภาคเหนือของไทย และมีอิทธิพลเหนือดินแดน นี้เป็นเวลาหลายร้อยปี จนถึงพุทธศตวรรษที่ ๑๗ พระพุทธศาสนาแบบเถรวาท ได้มีความสำคัญขึ้นอีกครั้งหนึ่ง การที่พระพุทธศาสนาได้เข้ามามีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของประชาชนนี้ทำให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับ เอาการามคร (ภาษาบาลี) มาใช้ร่วมกับภาษาดั้งเดิม (ตัวเมือง) ที่เป็นภาษาของล้านนา และได้ผสมอยู่ใน ภาษาไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้^{๑๘}

พระพุทธศาสนามีความผูกพันกับการศึกษาไทยมาตั้งแต่ยุคเริ่มแรก ทั้งในด้านเนื้อหา คือ เนื้อหาด้านจริยธรรม ภาษาและการดำเนินชีวิต และในด้านวิธีการ คือ วัดเป็นสถานที่ให้การศึกษาและมีพระสงฆ์เป็นครูที่เป็นพื้นเบื้องต้นอันสำคัญที่จะช่วยให้ได้ทั้งศีล ให้ได้ฟังเรื่องที่ดีงามให้ได้ บำเพ็ญเพียร” และให้“ได้ปัญญา เกิดเพราะการประกอบ และเสื่อมไปเพราะการไม่ประกอบ เมื่อรู้ทางเจริญและ ทางเสื่อมแห่งปัญญาทั้ง ๒ ทางนี้แล้ว บุคคลพึงตั้งตนโดยวิธีที่ปัญญาจะเจริญยิ่งขึ้น”^{๑๙}

^{๑๖} สุทธิพงศ์ ดันตยาพิศาลสุทธิ, พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วย ระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑), หน้า ๘.

^{๑๗} ท.ม. (ไทย) ๑๐/๔๖/๖๘.

^{๑๘} พระเทพเวที, พุทธศาสนาในเอเชีย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๑) , หน้า ๑๑๐-๑๑๒.

^{๑๙} พ.ร. (ไทย) ๒๕/๑๒๘/๒๘๒.

วัดในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สถานที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร ประกอบด้วย โบสถ์ วิหาร เจดีย์ ศาลาการเปรียญ กุฏิ ฯลฯ เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

คุณ โทจันทร์ ได้กล่าวถึงบทบาทของวัดพอสรุปได้ดังนี้

- ๑) เป็นสถานที่ศึกษาสำหรับประชาชน
- ๒) เป็นสถานสงเคราะห์
- ๓) เป็นสถานที่เฝ้าสัปปะ คือเป็นที่สมายกาย สมายใจ
- ๔) เป็นสถานที่คู่งพินิจทศสถาน
- ๕) เป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา
- ๖) เป็นสถานที่จัดงานเทศกาลและแสดงมหรสพต่างๆ
- ๗) เป็นศูนย์กลางการบริการหรือปกครอง เช่น การเรียกประชุมเพื่อแจ้งกิจการต่างๆ
- ๘) เป็นสถานสวัสดิการ สงเคราะห์แก่คนยากจนและคนที่ไร้ที่พึ่งพิง
- ๙) เป็นศูนย์กลางศิลปวัฒนธรรม
- ๑๐) เป็นสถานที่แสดงความสามัคคี
- ๑๑) เป็นคลังพัสดุสำหรับเก็บของเครื่องใช้ส่วนรวม
- ๑๒) เป็นที่ไกลเกลี่ยข้อพิพาท และเป็นที่ให้คำปรึกษาแก่ชาวบ้าน
- ๑๓) เป็น฼ณสถาน
- ๑๔) สถานที่ดำเนินกิจกรรมทางการเมือง
- ๑๕) ในตลาดนัดและตลาดได้รู้^{๒๑}

ในส่วนของการทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัดที่พระสงฆ์ได้ปกครองนั้น มีความสำคัญต่อการอบรมจริยธรรมนี้มากเพราะเป็นส่วนหนึ่งที่จะสร้างความพึงพอใจว่าสถานที่วัดนั้นเป็นศูนย์กลางชุมชนมากน้อยเพียงใดหรือเจ้าอาวาสท่านมีนโยบายที่จะสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมอย่างไรบ้าง

ในสมัยสุโขทัย มีสถานที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนอยู่ ๑ อย่าง คือ วัด สำนักราชบัณฑิต และราชสำนัก สองอย่างหลังเป็นสถานศึกษาสำหรับลูกเจ้านาย ส่วนวัดเป็นสถานที่ศึกษาสำหรับชาวบ้านทั่วไปเป็นส่วนมาก ในสมัยพระมหาธรรมราชาลิไท พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ไตรภูมิพระร่วง ซึ่งเป็นวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ที่มีอิทธิพลต่อความเชื่อทางศาสนาของคนไทยมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ในสมัยของพระองค์ยังได้กำหนดแบ่งพระภิกษุเป็น ๒ ฝ่าย ตามหน้าที่ปฏิบัติ คือฝ่ายคามวาสี

^{๒๑}คุณ โทจันทร์, พุทธศาสนากับชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๒๗.

หมายถึง พระที่อาศัยในหมู่บ้าน (ในเมือง) ทำหน้าที่ให้การศึกษาและอยู่ใกล้ชิดประชาชน กับฝ่ายอริยาสี หมายถึง พระที่ออกธุดงค์ตามป่า หรือสถานที่ห่างไกล ทำหน้าที่ปฏิบัติธรรม เจริญวิปัสสนาตามคำสอนของพระพุทธศาสนาโดยตรง ในส่วนของวัด ในเมือง หรือคามวาสี มีบทบาทต่อการศึกษาในสมัยสุโขทัย ๓ ด้าน คือ จริยศึกษา(หลักศีลธรรมจากพระพุทธศาสนา) พุทธศึกษา(ความรู้ทางภาษา) และหัตถศึกษา (งานช่างและพุทธศิลป์ต่าง ๆ)^{๒๒}

ทางอาณาจักรล้านนา พระพุทธศาสนาที่ได้รับการทำนุบำรุง มีการสร้างวัดต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก ในสมัยพระเจ้าติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๗๘-๒๐๓๐) โดยมีการสังคายนาพระไตรปิฎกเป็นครั้งแรกในประเทศไทย(เป็นครั้งที่ ๘ ของนิคายเถรวาท) ผลจากการชำระพระไตรปิฎกครั้งนั้นก่อให้เกิดความตื่นตัวทางการศึกษาพระพุทธศาสนา ได้มีการประพันธ์วรรณกรรมพระพุทธศาสนาเป็นภาษาล้านนาไทยและภาษาบาลีเป็นจำนวนมาก^{๒๓}

ในสมัยอยุธยา โดยทั่วไปสภาพความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับการศึกษา ในสมัยอยุธยา มีความใกล้เคียงกับในสมัยสุโขทัยแต่ก็ได้มีการเน้นความสำคัญของการศึกษาวิชาการพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ ได้ทรงกำหนดไว้ว่า ผู้ที่จะถวายตัวเข้ารับราชการได้ต้องผ่านการบวชเรียนมาก่อน และข้อกำหนดนี้ได้กลายเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของคนไทยว่าชายไทยจะต้องอุปสมบทเมื่ออายุครบ ๒๐ ปี

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น วัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทในการจัดการศึกษาแก่ชุมชน เช่นเดียวกับในสมัยก่อนๆ และมีเหตุการณ์ที่สำคัญ ได้แก่ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงโปรดให้จารึกวิชาการต่าง ๆ ๓ หมวด คือ แพทยศาสตร์ อักษรศาสตร์ และช่างฝีมือไว้ที่วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนผู้สนใจแต่ไม่มีโอกาสได้ศึกษา พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงตั้งโรงพิมพ์แห่งแรกของคนไทยขึ้นที่วัดบวรนิเวศวิหาร เพื่อพิมพ์หนังสือสอนพระพุทธศาสนาแข่งกับหนังสือสอนศาสนาคริสต์

ในสมัยรัชกาลที่ ๕ ถึงปัจจุบัน ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงนำระบบจัดการศึกษาแบบตะวันตกเข้ามาใช้วัด และพระสงฆ์ถูกลดบทบาทในการให้การศึกษาแก่ชุมชนน้อยลง อย่างไรก็ตาม ในระยะที่มีระบบโรงเรียนเกิดขึ้นแรกๆ นั้น ครูไทยก็คือเปรียญลาพรด หมายถึงผู้บวชเรียนจนสอบได้เปรียญธรรมแล้วลาสิกขาเป็นส่วนใหญ่^{๒๔}

^{๒๒}พนัส หันนาคินทร์, การศึกษาของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๑๑๓ - ๑๑๔.

^{๒๓}พนัส หันนาคินทร์, การศึกษาของไทย, หน้า ๑๑๕.

^{๒๔}กระทรวงศึกษาธิการ, ประวัติการศึกษาของสงฆ์, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๗), หน้า ๒๖.

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในสังคมไทยเป็นการเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเมื่อชาติตะวันตกมีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีถึงระดับหนึ่งและแข่งขันกันออกล่าอาณานิคม ประเทศไทยแม้ว่าจะมิได้เสียเอกราช หรือตกเป็นอาณานิคมของชาติใด แต่ก็ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก ทั้งจากการติดต่อค้าขาย และการเผยแผ่ศาสนาอย่างคล้ายคลึงกับประเทศที่ตกเป็นอาณานิคมเช่นกัน ส่วนสนธิ ธรรมการ เห็นว่า “การปรับตัวรับวัฒนธรรมตะวันตกของไทยนั้นมี ๒ ลักษณะ ใน ๒ ระยะ คือ ระยะแรกเป็นการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สังคมอยู่รอด ส่วนในระยะหลัง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นด้วย

ความตั้งใจที่พัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า ให้สามารถแข่งขันกับนานาอารยประเทศ” มีการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญในสังคมไทย ที่ก่อให้เกิดผลกระทบมาจนถึงปัจจุบันหลายครั้ง ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ การเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ และการริเริ่มแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เป็นต้น^{๒๕} ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงเปลี่ยนแปลงและริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ ที่นำมาสู่ความเจริญก้าวหน้าหลายประการ เช่น การเลิกทาส การศึกษาแผนใหม่ การคมนาคม โดยเครื่องจักรกล ทรงปรับปรุงระบบกฎหมายไทย ส่งเสริมการแพทย์สมัยใหม่ ปรับปรุงระบบการบริหารงานของข้าราชการ ทหาร ตำรวจ ตลอดจนส่งเชื้อพระวงศ์ไปศึกษาฐานานในต่างประเทศอันนำมาซึ่งการพัฒนาในด้านอื่นๆ อีกมากมาย

ในสมัยหลังการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ สังคมไทยได้เข้าสู่ภาวะการเปลี่ยนแปลงโดยผู้บริหารประเทศคือ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม ท่านได้สร้างความเปลี่ยนแปลงที่เห็นชัดเจนบางประการ เช่น การสร้างค่านิยมรักชาติ หรือความรู้สึกลัทธิชาตินิยม (nationalism) การชักนำระบอบการปกครองเข้าสู่ระบบเผด็จการทหาร และที่ชัดเจนอย่างยิ่งก็คือการส่งเสริมวัฒนธรรมตะวันตก การเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญอีกครั้งคือ การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ ตั้งแต่เมื่อมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ระบบเศรษฐกิจของไทยได้ก้าวเข้าสู่ระบบทุนนิยม (Capitalism) องค์กรทางเศรษฐกิจต่างๆ เริ่มพัฒนาขึ้น ระบบการผลิตที่เคยผลิตเพื่อบริโภค เปลี่ยนเป็นการผลิตเพื่อการตลาดอย่างชัดเจน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ มีผลกระทบที่ค่อนข้างชัดเจนต่อโครงสร้างอื่น ๆ ของสังคม เช่น การเกิดอาชีพใหม่ การเกิดการแบ่งช่วงชั้นทางสังคม (Social Stratification) แบบใหม่ ๆ ความสัมพันธ์ ในครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะหน้าที่การงานอาชีพใหม่ ๆ ระบบการศึกษาแผนใหม่ที่มุ่งผลิตผู้เชี่ยวชาญเฉพาะวิชาชีพ และยังส่งผลกระทบถึง

^{๒๕} สนธิ ธรรมการ, วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลื่องเชียว, ๒๕๔๓), หน้า ๖๔-๖๖.

อำนาจ การบริหารงานที่แฝงอยู่กับอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้เปลี่ยนมือจากข้าราชการไปสู่นักการเมือง เป็นต้น นอกจากผลกระทบต่อโครงสร้างทางสังคมแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อค่านิยมและวัฒนธรรมไทยหลายประการ เนื่องจากระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นระบบที่ได้รับจากวัฒนธรรมตะวันตก ค่านิยมแบบตะวันตกบางอย่างจึงติดตามมาด้วย เช่น ค่านิยมทำงานหนัก ค่านิยมออมทรัพย์เพื่อการลงทุน ค่านิยมยึดถือหลักการมากกว่าปัจเจกบุคคล เป็นต้น

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจแล้ว สนิท สัมครการ (๒๕๓๔) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของจำนวนประชากรก็เป็นปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย จากข้อมูลจำนวนประชากรที่บ่งชี้ว่าในระยะหลังมานี้อัตราการเพิ่มประชากรเป็นไปแบบก้าวกระโดด

วิเชียร รักรการ ชี้ให้เห็นความสำคัญนี้โดยแสดงตัวเลขว่า “เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๓ มีประชากรไม่เกิน ๘ ล้านคน พ.ศ. ๒๔๗๒ มีประชากร ๑๑.๕ ล้านคน พ.ศ. ๒๕๐๓ มีประชากร ๒๑.๒ ล้านคน และเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๓ มีประชากรถึง ๒๖ ล้านคน”^{๒๖}

ในสมัยสุโขทัยกับสมัยอยุธยา องค์การสงฆ์มีโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน และคล้ายกับระบบการปกครองของรัฐ อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวว่า ในสาขาศาสนาชนสมัยโบราณ สถาบันศาสนากับสถาบันกษัตริย์เกือบจะเรียกได้ว่า คือ สถาบันเดียวกัน การเลียนแบบทางโครงสร้างซึ่งกันและกันมีผลในทางผสมผสานระหว่างสถาบันทั้งสองเข้าไว้ในระบบเดียวกัน และเป็นการง่ายต่อการยอมรับด้วยการเปลี่ยนแปลงภายในโครงสร้างของสถาบันศาสนา ที่มีความสำคัญ และมีผลกระทบถึงปัจจุบันอย่างชัดเจนที่สุดมีอยู่ ๒ ครั้ง “คือเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๔) ทรงก่อตั้งคณะธรรมยุตหรือธรรมยุตินิกาย และเมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.๕) ทรงตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ การเปลี่ยนแปลงทั้งสองครั้งนี้ อมรา พงศาพิชญ์ เห็นว่าเป็นความพยายามสร้างความมั่นคงให้กับสถาบันสงฆ์เอง เพื่อต่อต้านอิทธิพลตะวันตกซึ่งกำลังแพร่หลายอย่างรวดเร็วอยู่ในสมัยนั้น”^{๒๗}

ส่วนการเปลี่ยนแปลงของสถาบันศาสนา ที่เป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม ด้าน อื่นๆ ที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน คือ เมื่อเศรษฐกิจและสังคมเปลี่ยนแปลงไปวิถีชีวิตของประชาชนก็เปลี่ยนแปลงไป อาชีพการงานทำให้คนมีเวลาเข้าวัด หรือสนใจศาสนาน้อยลง การศึกษาแผนใหม่ซึ่งมีรากฐานแบบวิทยาศาสตร์และประจักษ์นิยม (Empiricism) ทำให้คนไม่เชื่อเรื่องเหนือประสาทสัมผัส

^{๒๖}วิเชียร รักรการ, วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๐๕-๑๐๖.

^{๒๗}อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔), หน้า ๖๖.

และประสบการณ์ตรงทางศาสนา และละเลยคำสอนด้านอื่นๆ ของศาสนาไปด้วยความก้าวหน้าทางวัตถุหรือเทคโนโลยีอันก่อผลเชิงประจักษ์อย่างรวดเร็วและชัดเจน กลายเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวที่น่าเชื่อถือยิ่งกว่าคำสอนของศาสนา ดังนั้น สถาบันศาสนาซึ่งเคยมีบทบาท และมีความหมายที่สำคัญยิ่งต่อสังคม จึงลดบทบาทและความสำคัญลง สถาบันที่เคยมีบทบาทอย่างยิ่งต่อสังคม สถาบันพระพุทธศาสนาเอง ได้มีการเปลี่ยนแปลงจากภายในองค์กร ทั้งโดยบุคลากรที่เป็นพระสงฆ์และที่เป็นฆราวาส กระบวนการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้น อมรา พงศาพิชญ์ กล่าวว่า “คือการแสวงหาความหมายใหม่ให้กับสถาบันศาสนา”^{๒๔} ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ “มีนักคิด และนักปฏิบัติ ได้เสนอแนวคิดและแนวทางที่เกี่ยวข้องกับการปรับเปลี่ยนบทบาทด้านต่างๆ ของพระสงฆ์ ซึ่งเป็นแกนนำของสถาบันพระพุทธศาสนาในสังคมไทย คณะสงฆ์และผู้เกี่ยวข้องควรหาวิธีที่จะทำให้คนรุ่นใหม่เข้าถึงพระพุทธศาสนา พระควรจะปรับรูปแบบการเผยแผ่แสดงธรรมให้ทันกาลสมัยสอนให้รู้เรื่องสอนให้คนสมัยใหม่เข้าใจและเกิดความเลื่อมใส”^{๒๕}

สมบุญ สุขสำราญ กล่าวถึงระดับความเข้าใจพระพุทธศาสนาของชาวพุทธในสังคมไทยว่ามีลักษณะแตกต่างกันเป็น ๒ ฝ่ายคล้ายกับมรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้แก่

๑) ฝ่ายที่ยึดถือพระพุทธศาสนาตามหลักพระกัมภีร์ จะปฏิเสธหลักคำสอนของศาสนาอื่นๆ เช่น ความเชื่อเรื่องภูติผีเทวดาฝ่ายนี้ตรงกับคนรุ่นใหม่

๒) ฝ่ายที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน หมายถึง เชื่อคำสอนของพระพุทธศาสนาปะปนกับความเชื่ออื่นๆ ฝ่ายนี้ตรงกับคนรุ่นเก่า^{๒๖}

จากงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า คนไทยส่วนมากอยู่ในฝ่ายที่ ๒ ส่วนรูปแบบการเผยแผ่ย่อมแตกต่างกันไปตามความสามารถในการรับรู้ของผู้รับ

แสง จันทร์งาม จำแนกองค์ประกอบของพระพุทธศาสนาเป็น ๕ ประการ โดยจัดเป็นระดับได้แก่

๑) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นพุทธภาวะเป็นประสบการณ์ทางจิตชั้นสูง

๒) พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นปรัชญา ได้แก่ ความรู้ระดับสูง เช่น ความรู้เกี่ยวกับอุดมคติของชีวิต

^{๒๔}อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, หน้า ๑๓๕.

^{๒๕}ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, วิกฤตในพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษามหาวิทยาลัยศรีประทุมณี, ๒๕๓๔), หน้า ๔๑-๔๓.

^{๒๖}สมบุญ สุขสำราญ, การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวสยจำกัด, ๒๕๓๐), หน้า ๒๑-๒๔.

๓) พระพุทธศาสนาในฐานะระบบจริยธรรม ได้แก่ หลักคำสอนเกี่ยวกับการประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

๔) พระพุทธศาสนาในฐานะศาสนาพื้นบ้าน ได้แก่ ความเชื่อที่ปะปนกับลัทธิความเชื่ออื่นๆ มีลักษณะพึ่งพาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

๕) พระพุทธศาสนาในฐานะสถาบันแห่งชาติ^{๓๑}

ส่วนประกอบข้อ ๒ และ ๓ น่าจะตรงกับความต้องการของฝ่ายที่ถือคัมภีร์ หรือคนรุ่นใหม่ ส่วนประกอบข้อ ๔ ตรงกับความต้องการของฝ่ายที่นับถือพระพุทธศาสนาแบบชาวบ้าน หรือคนรุ่นเก่า จากผลงานเล่มนี้ แสง จันทร์งาม มิได้พูดถึงบทบาทในการเผยแผ่ไว้โดยตรง แต่มีตอนหนึ่งที่แสดงทัศนะว่า คนแต่ละคนมีความต้องการศาสนาในระดับต่างกัน ศาสนาจึงควรตอบสนองความต้องการของศาสนิกชนได้หลายระดับ

๒.๓.๒ บทบาทและหน้าที่ของพระสงฆ์ในสังคมไทยมีดังต่อไปนี้

๑) บทบาทในการเป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม

พระสงฆ์นอกจากมีบทบาทหน้าที่ในการอบรมสั่งสอนและ ปลูกฝังความมีคุณธรรมจริยธรรมให้แก่เด็กและเยาวชนแล้ว พระสงฆ์ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็นด้วย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการอบรมสั่งสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ซึมซับภาพลักษณ์แห่งความดี ความเป็นผู้มีคุณธรรม จริยธรรมเป็นแนวทางที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ วารุณี ธนวรานิซ และคณะได้กล่าวว่า “แบบ อย่างจะทำหน้าที่เป็นสิ่งเร้า ให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ โดยการสังเกต ทำให้เกิดทัศนคติ ความคิด ความรู้สึกรู้สึก และพฤติกรรมเปลี่ยนไปตามลักษณะแบบ อย่างที่สังเกต นอกจากกระบวนการสังเกตจะทำให้เกิดการเรียนรู้กฎเกณฑ์ของพฤติกรรมแล้ว บุคคลยังสามารถใช้กฎเกณฑ์เหล่านี้ ในการประเมินพฤติกรรมตนเอง ทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ได้แก่ ความปิติเมื่อสามารถทำตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้หรือเสียใจละอายใจ เมื่อกระทำผิดจากกฎเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้”^{๓๒}

^{๓๑}แสง จันทร์งาม, *ศาสนาในสังคมไทย*, (เชียงใหม่: โรงพิมพ์ทิพย์นครการพิมพ์, ๒๕๓๑), หน้า ๔๐-๔๕.

^{๓๒}วารุณี ธนวรานิซ และคณะ, “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอิสระของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”, *วารสารการวิจัยทางการศึกษา*, (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๖๖), หน้า ๑๘-๒๓.

๒) บทบาทด้านการเผยแผ่ศาสนา

ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช แสดงทัศนะเกี่ยวกับสถานการณ์ของพระพุทธศาสนาในปัจจุบัน ในการปาฐกถาพิเศษเรื่อง “วิกฤตการณ์ในพระพุทธศาสนา”^{๓๓} มีเนื้อหาครอบคลุมหลายประเด็น ส่วนเฉพาะที่เกี่ยวกับบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะของพระในปัจจุบันนั้น ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมชเห็นว่า กลุ่มผู้เรียนรู้ธรรมะมีสองกลุ่ม ได้แก่ คนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ คนรุ่นเก่าต้องการรูปแบบการเผยแผ่แบบเก่า ได้แก่ การเทศน์ ด้วยถือว่าอาการที่นั่งฟังพระเทศน์นั้นได้บุญแล้ว ส่วนคนรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะศึกษาในลักษณะวิชาการ ต้องการเหตุผลต้องการอธิบายรายละเอียดให้แจ่มแจ้งและมีการซักถามได้ เช่น รูปแบบของการปาฐกถา การอภิปราย เป็นต้น

๓) บทบาทด้านการให้การศึกษา

ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทโดยตรงในการให้การศึกษาแก่ชุมชน ในปัจจุบันหน้าที่ในการจัดการศึกษา เป็นของกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวได้ว่าโรงเรียนได้ออกจากวัดมานานแล้ว อย่างไรก็ตามพระและศาสนบุคคลอื่น ๆ ที่ยังมีบทบาทในการให้ความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรม และจริยธรรม อันเป็นวิชาหรือความรู้พื้นฐานในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสุขสงบ ทั้งในรูปแบบของการศึกษานอกระบบ เช่น ศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ห้องสมุด ถ่ายทอดธรรม อบรม ส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น และการศึกษาในระบบ ได้แก่ การดูแลหลักสูตรวิชาพระพุทธศาสนาในหลักสูตรสามัญศึกษา

ในส่วนที่เกี่ยวกับการดูแลหลักสูตรที่เป็นการศึกษาในระบบนั้น พระเทพเวที เห็นว่า “สถาบันพระพุทธศาสนา และบุคคลที่รับผิดชอบต่อการจัดการศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา มีความบกพร่อง ย่อหย่อน ไม่เอาใจใส่ต่อศาสนกิจด้านการศึกษาเท่าที่ควร และมีได้ปรับปรุงระบบการศึกษาในความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับยุคสมัย ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องจะต้องหันมาทบทวน ตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ พร้อมทั้งมองกว้างไกลถึงสภาพความเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปในสังคม และสภาพการจัดการการศึกษาทางด้านพระพุทธศาสนา และศีลธรรมจรรยาในระบบการศึกษาของชาติ”^{๓๔}

ส่วนการจัดการศึกษานอกระบบ รอบ รักษาพรหมณ์ ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ ในการจัดการกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ได้พบกิจกรรมต่างๆ ดังนี้

^{๓๓}ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, อ้างใน พระกฤตพจน์ สุทธิจิตฺโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๗๖.

^{๓๔}พระเทพเวที, พุทธศาสนาในเอเชีย, หน้า ๗๕.

๑) กิจกรรมด้านการให้การศึกษา และกิจกรรมพุทธศาสนา เช่น กิจกรรมเผยแผ่ธรรมะ
อบรมธรรมะในวัด

๒) กิจกรรมด้านการให้การศึกษาแก่เด็กก่อนวัยเรียนและนักเรียนในโรงเรียน เช่น การจัดอบรม
ค่ายคุณธรรม

๓) การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ตามหลักสูตรของกรมการศึกษานอกโรงเรียน

๔) กิจกรรมในการให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนทั่วไป เช่น การออกเยี่ยมเยียนชาวบ้านการจัด
อบรมนอกวัด

๕) กิจกรรมการจัดสอนวิชาชีพ

๖) การจัดห้องสมุดและที่อ่านหนังสือประจำหมู่บ้าน^{๓๕}

ไพรัตน์ เจริญมิตร มีทัศนะว่า “สถาบันศาสนาเป็นสถานที่บริการที่มีความสมบูรณ์แบบมาก
สำหรับสังคมไทย โดยเฉพาะในสมัยก่อนวัดนอกจากที่ทำหน้าที่ทางศาสนาแล้วยังทำหน้าที่เป็น โรงเรียน
ของชุมชน เพราะพระสงฆ์เป็นครูสอนอย่างดีมีความเอาใจใส่เป็นพิเศษยิ่งกว่าครูอาชีพในปัจจุบัน
ทั้งนี้เพราะเป็นคนในหมู่บ้านเกิด และเติบโตขึ้นมาในสิ่งแวดล้อมเดียวกับนักเรียนเข้าใจปัญหาของชุมชน
มีความผูกพันกับชุมชนอย่างลึกซึ้งจนแยกไม่ออก”^{๓๖}

๔) บทบาทด้านเศรษฐกิจและการพัฒนาชุมชน

สมบุญ สุขสำราญ เขียนหนังสือเรื่อง “การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์
นักพัฒนา” เป็นหนังสือที่เนื่องมาจากการศึกษาและวิจัยด้านศาสนากับการเมือง ศาสนากับการเปลี่ยนแปลง
ทางสังคมและการพัฒนาพบว่าพระนักพัฒนามีหลักการในพัฒนาแตกต่างกันจัดเป็น ๔ ลักษณะได้แก่

๑) การพัฒนาโดยเน้นทางวัตถุ

๒) การพัฒนาโดยเน้นจิตใจ

๓) การพัฒนาโดยเน้นทั้งวัตถุ และจิตใจไปพร้อมๆ กัน

๔) การพัฒนาตามแต่สภาพความเหมาะสมของชุมชน^{๓๗}

^{๓๕} ครอบ รักษาพรหมณ์, อ่างใน พินิจ ลาภธนานันท์, บทบาทของพระในการพัฒนาชนบท,
(กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕), หน้า ๑๘.

^{๓๖} ไพรัตน์ เจริญมิตร, อ่างใน อานาชา บัณฑิต, รวมข้อคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบทบาทของ
พระสงฆ์ด้านการพัฒนา (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๕), หน้า ๒๗.

^{๓๗} สมบุญ สุขสำราญ, “การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา”,
หน้า ๔๖.

จากผลงานเรื่องนี้ สมบูรณ์ สุขสำราญ สรุปว่า “งานพัฒนาของพระสงฆ์ช่วยให้พระสงฆ์รักษาสถานภาพ และบทบาทของคนไว้ในสภาพการที่สังคมการเมือง ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและมีข้อเสนอแนะว่าข้าราชการควรเข้าร่วมสนับสนุนงานสังคมพัฒนา โดยให้มีการประสานงานกันอย่างแท้จริง”

พระราชันท์มุนี “เห็นว่าการพัฒนาต้องเน้นด้านจิตใจเพราะถ้าคนเราเข้าถึงการปฏิบัติธรรมแล้วจะรู้จักคุณค่าของชีวิต แนวคิดนี้จึงจัดอยู่ในกลุ่มที่ ๒ คือ เน้นด้านการพัฒนาจิตใจมากกว่าวัตถุ”^{๓๔}

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นสถาบันการศึกษาระดับปริญญาตรีสำหรับพระสงฆ์สามเณร และประชาชน ตามหลักสูตรของสถาบันนี้ หลังจากนักศึกษาเรียนจบภาคทฤษฎี ๔ ปีแล้ว ต้องปฏิบัติงาน เรียกว่าปฏิบัติศาสนกิจ ๑ ปี การปฏิบัติศาสนกิจมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เพื่อให้พระสงฆ์ และสามเณรผู้มีความรู้ในระดับปริญญาตรี ได้นำความรู้ออกไปพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะชนบทห่างไกลอย่างน้อย ๑ ปี พระปริชา ธรรมบุญโญ (สัมภณ) กล่าวถึงลักษณะการพัฒนาปฏิบัติศาสนกิจว่ามีได้กำหนดรูปแบบที่แน่นอน เพราะสถาบันที่จบการศึกษาแล้วไปทำงานพัฒนาชุมชนในลักษณะจัดกิจกรรมโครงการอบรม การริเริ่มจัดตั้งศูนย์พัฒนา หรือ พัฒนาโดยเน้นการเผยแพร่ธรรมะ ก็ได้ หลักการของสถาบันนี้จึงมีลักษณะตามข้อที่ ๔ คือ การพัฒนาตามความเหมาะสมของสภาพพื้นที่

๕) บทบาทด้านการอนุรักษ์สภาวะแวดล้อมและทรัพยากร

ร้อยตรีประสพสุข พันธุ์ประยูร ได้ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่า “พระสงฆ์ วัดและป่าเป็นสิ่งที่สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เหตุที่วัดต้องมีป่า หรืออย่างน้อยต้องมีต้นไม้ใหญ่ เพราะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการปฏิบัติธรรม วัดมี ๒ ลักษณะคือวัดป่า และวัดในเมือง วัดป่านั้นส่วนมากตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นป่ามาก่อน ส่วนวัดในเมืองซึ่งตั้งในบริเวณที่โล่งแจ้งเมื่อตั้งเป็นวัดแล้วต้องมีการปลูกต้นไม้ เพื่อสร้างเป็นป่าใหม่ ร้อยตรีประสพสุข เห็นว่ารัฐควรร่วมมือกับทางวัดในการอนุรักษ์ และสร้างป่า เพราะประชาชนจะไม่กล้าเข้าไปทำลายป่าที่อยู่ในเขตวัด นอกจากนี้ยังเสียค่าใช้จ่ายน้อยเนื่องจากอาศัยพระสงฆ์เป็นผู้ดูแลรักษาให้อีกด้วย”^{๓๕}

พระสมณีก นาโถ มีวิธีการในการอนุรักษ์ป่าอย่างน่าสนใจ “ท่านมีอุบายวิธีที่ทำให้ชาวบ้านช่วยกันรักษาป่า โดยสอนให้ชาวบ้านเห็นว่าต้นไม้ทุกต้นเป็นยา เมื่อต้นไม้ทุกต้นเป็นยาแล้วจึงตัดทิ้ง

^{๓๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕.

^{๓๕} ประสพสุข พันธุ์ประยูร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทางภาคเหนือของไทย”, วิทยานิพนธ์คณะมนุษยศาสตร์, (บัณฑิตมหาวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๕), หน้า ๑๕-๑๖.

ไม่ได้ ต้องรักษาไว้ (เพื่อยามเจ็บป่วย) และยังมีการจัดกิจกรรม การอบรมหมอแผนโบราณ ซึ่งเป็นการดึงชาวบ้านให้เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าโดยไม่รู้ตัวเพิ่มขึ้นอีก”^{๔๐}

พระไพศาล วิสาโล “มีทัศนะเกี่ยวกับการแก้ปัญหาสถานะแวดล้อมว่า ต้องเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ของประชาชน ให้นิยมความเรียบง่าย ให้คุณค่าในเรื่องจิตใจ มีทัศนคติที่โน้มไปสู่ธรรมชาติ ให้เชื่อว่าคุณภาพชีวิตได้มาจากการอยู่ใกล้ชิดประสานกลมกลืนกับธรรมชาติ”^{๔๑}

ทัศนะทั้งสามประการมีความสำคัญของพระต่อการพิทักษ์ป่า พระสมนึก มีประสบการณ์เฉพาะตัวที่สนใจ และเป็นตัวอย่างที่ดี ส่วนพระไพศาล มีทัศนะที่เป็นอุดมการณ์หรือหลักการ กว้างๆเชิงทฤษฎีทางวิชาการ

๖) บทบาทในการธำรงวัฒนธรรมและความเป็นไทย

แม้ว่าพระพุทธศาสนามีได้กำเนิดในประเทศไทย มิได้มีศาสดาเป็นคนไทย และมีใช้มีเพียงประเทศไทยที่นับถือพระพุทธศาสนา แต่จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในส่วนของเหตุที่พระพุทธศาสนา “เป็นรากเหง้าของภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย ในส่วนของผลของพระพุทธศาสนามีลักษณะเป็นศาสนาพลเมือง หรือศาสนาชาติของชาวไทย คือ เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งในการรวมความรู้สึกความเป็นไทย”^{๔๒} ดังนั้น พระพุทธศาสนาจึงมีฐานะเป็นรากฐานทางวัฒนธรรมไทย

พระธรรมปิฎก บรรยายพิเศษเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับปริมงคลวัฒนธรรมไทย” ท่านได้ปรารภเหตุที่ปี พ.ศ. ๒๕๓๗ เป็นปีทองการศึกษาของสงฆ์ และเป็นปริมงคลวัฒนธรรมไทยด้วย จึงกล่าวถึงความสัมพันธ์ของพระกับวัฒนธรรมไทยท่านมีทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ต่อวัฒนธรรมดังนี้

๑) ตรวจสอบเนื้อหาสาระของวัฒนธรรม พระสงฆ์ควรได้รับการศึกษา โดยมีหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบวัฒนธรรมไทยว่ามีความสัมพันธ์ทั้งในแง่บวกและแง่ลบ กับคำสอนของพระพุทธศาสนา คือพระธรรมวินัยอย่างถูกต้องก่อน

๒) ปรับบทบาทการเผยแผ่ธรรมะให้เข้ากับยุคสมัยและท้องถิ่น (ให้ถูกกาลเทศะ) พระสงฆ์ควรได้รับการศึกษาให้รู้เท่าทันสถานการณ์ โลกปัจจุบัน เป็นการพัฒนาให้พระสงฆ์มีความรู้ความสามารถในการประกอบการเผยแผ่ หรือสื่อสารธรรมะให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างเหมาะสมแก่กาลสมัย

^{๔๐}สมนึก นาโถ, อ้างใน พระบัญญัติ อนุตตโร, ก่อนธารน้ำจะหยุดไหล, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โกมลคีมทอง, ๒๕๓๗), หน้า ๖๕.

^{๔๑}สมนึก นาโถ, อ้างใน พระบัญญัติ อนุตตโร, ก่อนธารน้ำจะหยุดไหล, หน้า ๖๔.

^{๔๒}อมรา พงศาพิชญ์, วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา, หน้า ๑๑๗.

๓) บูรณาการในทางศาสนา และวัฒนธรรมไทย ควรให้พระสงฆ์ได้รับการศึกษา โดยตระหนักถึงสภาวะของตนในพระพุทธศาสนา และสภาวะของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย เพื่อให้มีกรอบความคิดที่เด่นชัดในการเผยแพร่ตลอดจนทิศทางการกำหนดบทบาทต่างๆต่อชุมชน^{๔๓}

แนวความคิดของพระธรรมปิฎกในผลงานฉบับนี้ แม้ว่าจะเกี่ยวข้องกับเป้าหมายของการให้การศึกษาแก่พระสงฆ์ แต่ก็เป็นการสะท้อนให้เห็นทัศนะของท่านต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม

ประมวล เพ็งจันทร์ กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างศาสนา สังคมและวัฒนธรรมว่า การที่พระสงฆ์ในฐานะเป็นศาสนบุคคลจะมีคุณค่าต่อสังคมไทยอยู่หรือไม่ ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข ๓ ประการ คือ

๑) สถาบันสังคมต้องเกื้อกูลต่อการประพาศพรหมจรรย์ ตามแนวทางที่ถูกต้องตามคติแห่งพระธรรมวินัย

๒) สถาบันสงฆ์ต้องมีพลังอำนาจในการชี้นำและชักนำสังคมไทยไปในทิศทางที่ถูกต้องตามคติแห่งพุทธศาสนา

๓) สถาบันสงฆ์ต้องส่งเสริมเกื้อหนุนต่ออุดมคติ และวิถีชีวิตตามแนวพุทธให้แก่สังคมไทย และได้ตั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ว่าดังนี้ สิ่งสำคัญที่สุดที่สามารถมองเห็นว่าคณะสงฆ์ยังมีคุณค่า เป็นสถาบันทางพระพุทธศาสนา ทางสังคม และทางวัฒนธรรมอยู่หรือไม่ อยู่ที่ว่าสังคมไทยยังไว้นิเวศใจให้คณะสงฆ์เป็นเสาหลักเป็นธงชัยแห่งพระพุทธศาสนาหรือไม่ ถ้าเมื่อใดภาพปรากฏว่าคฤหัสถ์สามารถประพาศพรหมจรรย์ได้ดีกว่าพระภิกษุสงฆ์ คฤหัสถ์สามารถเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ดีกว่าพระภิกษุสงฆ์ ก็ขอให้พึงตระหนักเถิดว่าสถาบันสงฆ์กำลังเสื่อมแล้วในสังคมไทย^{๔๔}

วิจิตร เกตุวิสิษฐ์ และปริชา ช้างขวัญยืน ได้แบ่งหน้าที่ของพระสงฆ์ไว้เป็น ๒ ประเภท ใหญ่ๆ

๑) หน้าที่ต่อพระพุทธศาสนา เช่นการทำหน้าที่ปฏิบัติศึกษาหาความรู้คำสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎก

๒) หน้าที่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยบัญญัติ หน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา และหน้าที่รักษาและป้องกันพระพุทธศาสนาจากการคุกคามเป็นต้น

^{๔๓}พระธรรมปิฎก, สืบสานวัฒนธรรม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๓), หน้า ๒๒.

^{๔๔}ประมวลเพ็งจันทร์, “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์: ควรต่อเติมหรือสร้างใหม่”, (วารสารปัญญา, ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๖ เดือนตุลาคม ๒๕๓๕), หน้า ๗-๘.

หน้าที่ต่อสังคมมนุษยชาติ เช่น หน้าที่สั่งสอนหลักธรรมหน้าที่สั่งสอนการนำหลักธรรมไปใช้ชี้ทางแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น หน้าที่ให้บริการต่างๆ แก่สังคมเท่าที่จะทำได้ เป็นผู้นำสังคม และการเผยแผ่ สิ่งที่ได้ปฏิบัติดีแล้วไปสู่ชนานาประเทศเป็นต้น^{๔๕}

นอกจากนี้ บทบาทของพระสงฆ์ที่มีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์แก่สังคม พอสรุปได้ ๔ ประการดังนี้

- ๑) ในฐานะผู้นำทางวิญญาณเป็นที่พึ่งทางจิตใจเป็นกัลยาณมิตรของประชาชน
- ๒) ในฐานะเป็นผู้ให้การศึกษาโดยตรง
- ๓) ในฐานะเป็นผู้ส่งเสริมการพัฒนาประเทศ
- ๔) ในฐานะเป็นผู้ประสานทำให้เกิดความมั่นคงต่อรัฐ^{๔๖}

ผู้วิจัยสรุปว่า บทบาทของพระสงฆ์ เมื่อได้รับการอุปสมบทถูกต้องตามพระธรรมวินัย จึงเป็นผู้ปฏิบัติตามพระธรรมคำสั่งสอน นำคำสั่งสอนนั้นมาสั่งสอนประชาชน และพระสงฆ์ก็เป็นผู้สืบทอดอายุของพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ในฐานะบุคลากรสำคัญของสถาบันพระพุทธศาสนา ในสังคมไทย มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทต่อชุมชนหลายรูปแบบ แต่ในทางปฏิบัติยังมีกระแสนุรักษ์นิยม ซึ่งพยายามเหนี่ยวรั้งด้วยการไม่ส่งเสริมบทบาทใหม่ ๆ อันเป็นการเปลี่ยนแปลงของพระสงฆ์เป็นฝ่ายรักษาคุณภาพ หรือความสมดุลของการเปลี่ยนแปลง ในขณะที่วงกลุ่มผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงก็ยังมีทัศนะที่แตกต่างกันบางประการ

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชน

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเยาวชนมีนักวิชาการหลายคนได้ให้ทัศนะที่แตกต่างกันออกไปทั้งที่เป็นทางการในลักษณะตำราทางวิชาการ และที่ไม่เป็นทางการ เช่น บทความในวารสารหรือนิตยสารต่างๆ ซึ่งมีหลากหลายมุมมองและหลายประเด็น ซึ่งสามารถแยกเป็นพฤติกรรมแบบต่างๆ ดังนี้

- ๑) การแสดงพฤติกรรมของเยาวชนที่มีปัญหาด้านอารมณ์ พฤติกรรมที่แสดงออกอาจเป็นการร้องไห้เพื่อต้องการเรียกร้องความสนใจจากพ่อแม่ หรือเพื่อน หรือเพื่อทดสอบว่าพ่อแม่หรือเพื่อน รักเราจริงไหม รักเท่าคนอื่นไหม หรือเรียนรู้มาตั้งแต่เด็กถ้าใครขัดใจก็จะร้องไห้จนคิดเป็นนิสัย วิธีการช่วยเหลือ กรณีคิดเป็นนิสัยจะต้องใช้เวลานานในการรักษา

^{๔๕}วิจิตร เกิดวิศิษฐ์ และปรีชา ช้างขวัญยืน, หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ศ.๑๑๑๒-ศ.๑๑๑๓, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓), หน้า ๖๘-๗๐.

^{๔๖}กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่ม ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒), หน้า ๒๖.

๒) พฤติกรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกเหงา เป็นเรื่องธรรมดาที่ในแต่ละช่วงเวลาที่คนเราอยู่คนเดียวในบางขณะ บางบรรยากาศ หรือสถานการณ์ หรือการอยู่ตามลำพังนานๆ โดยมิได้ติดต่อกับใคร หรืออยู่ห่างไกลเพื่อนฝูงญาติพี่น้อง หรือคนใกล้ชิด อาจเกิดความรู้สึกเหงาขึ้นมา พฤติกรรมที่เยาวชนแสดงออกอาจเป็นการฟังเพลง การดื่มของมึนเมาเพื่อคลายความเหงา เป็นต้น

๓) วัยรุ่นกับความเหงา การเป็นวัยรุ่นซึ่งอาจมีช่วงเวลาแห่งความเหงาอยู่ด้วยนั้น ไม่ควรกังวลอะไรให้มากไป เพราะความเหงาเป็น เรื่องธรรมดาสำหรับวัยรุ่น และสำหรับคนทั่วไปด้วย บางครั้งคนเราก็จะรู้สึกเหงา ขึ้นมาเฉย ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะบรรยากาศเป็นใจ เช่น บรรยากาศตอนใกล้ค่ำ หรือช่วงที่ต้องอยู่คนเดียว ห่างไกลผู้คน

๔) พฤติกรรมชอบโกหก พฤติกรรมของเยาวชนที่โกหกเก่ง โกหกบ่อย หรือไม่พูดความจริงหรือพูดคำกวม จริงบ้าง ไม่จริงบ้าง มักมีสาเหตุเกิดขึ้นหลายอย่าง

๕) พฤติกรรมชอบขโมยของ พฤติกรรมของเยาวชนที่ชอบลักขโมย มักมีสาเหตุสำคัญ ๆ อย่างน้อย ๔ อย่าง คือ

๕.๑) เพราะขาดการอบรมบ่มนิสัยหรือจริยธรรม

๕.๒) เพราะขาดแคลนในสิ่งที่ต้องการปรารถนา

๕.๓) เพราะต้องการแก้แค้นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู-อาจารย์ หรือองค์กร ที่ตนสังกัด

๕.๔) เพราะมีปัญหาทางจิตใจ

๖) พฤติกรรมเกียจคร้าน หากเยาวชนเกียจคร้านสบาย ๆ ไม่อยากทำอะไร/นอนทั้งวัน ก่อนอื่นใด พ่อแม่หรือผู้ใหญ่ จะต้องไม่ด่วนตักเตือนหรือตำหนิตำหนิติเตียนให้เขารู้สึกเจ็บช้ำน้ำใจ จึงเข้าใจว่านั่นเป็นความประพฤติ ที่อาจเกิดขึ้นเป็นครั้งคราวชั่วครู่ชั่วยาม เท่านั้น

๗) พฤติกรรมการใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ปัญหาการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยของเยาวชน เช่น ชอบซื้อของที่ไม่น่าจำเป็นแรก ๆ ที่ซื้อมาก็อาจจะเห่อ พอนานเข้าก็เบื่อแล้ว เลิกสนใจไปเลย หรือไม่ก็ซื้อเพราะอยากมีเหมือนเพื่อน ๆ

๘) พฤติกรรมวิตกกังวล ปัญหาหนึ่งที่มักพบได้บ่อยในหมู่เยาวชน ก็คือเรื่องของความเป็นคนชอบคิดมาก คือชอบวิตกกังวลกับเรื่องที่ผ่านมาแล้วในอดีต และบางคนจะเป็นห่วงถึงเรื่องในอนาคตที่ยังมาไม่ถึง เป็นความคิดที่ทำให้เกิดความไม่สบายใจ เป็นทุกข์

๙) พฤติกรรมน้อยใจ ความรู้สึกเจ็บปวดและ น้อยใจ อาจเกิดขึ้นได้ในวัยเยาวชนจากการที่เขารู้สึกว่าถูกปฏิบัติต่อด้วยความลำเอียง เช่น คิดว่าพ่อแม่รักลูกไม่เท่ากัน ทั้งๆ พ่อแม่เองก็อาจจะไม่ได้ตั้งใจ หรือคิดไม่ถึงด้วยซ้ำ สิ่งที่เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกมา เช่น ร้องไห้ เงียบ ไม่พูดกับใคร ทำร้ายตัวเอง

๑๐) พฤติกรรมที่เกิดจากการใช้อารมณ์รุนแรง โดยทั่วไปเยาวชนมักมีอารมณ์รุนแรงเป็นธรรมชาติ ตั้งแต่รุนแรงเพียงเล็กน้อย เช่น หงุดหงิด ตำหนิคนอื่น คิดเร็วทำเร็ว จนถึงอารมณ์รุนแรงมาก ๆ เช่น ก้าวร้าว คือคิง คำท้อ ขวนทะเลาะต่าง ๆ และที่ออกจะรุนแรงมากเป็นพิเศษก็คือ ยกพวกตีกัน ก่อความไม่สงบในชุมชนและสังคม

๑๑) พฤติกรรมเสพติดเกมส์ เยาวชนในยุคปัจจุบัน มักมีปัญหาเกี่ยวกับการติดเล่นเกมต่าง ๆ ถึงขั้นติดจนไม่มีเวลาไปทำสิ่งที่ประโยชน์มากกว่า อาทิเช่น ทบทวนบทเรียน ทำการบ้าน อ่านหนังสือ เป็นต้น วิธีแก้ไขที่ดีที่สุดคือ ผู้ปกครองควรคอยสอดส่องดูแล อบรมสั่งสอนไม่ให้ใช้เวลากับการเล่นเกมมากเกินไป แต่สิ่งที่สำคัญคือ พ่อแม่ไม่ควรใช้คำว่ากล่าวตักเตือนที่รุนแรงเพราะจะยิ่งเป็นการกระตุ้นให้ลูกไม่เชื่อฟัง และยิ่งเล่นเกมมากขึ้นไปอีก^{๔๗}

ผู้วิจัยสรุปว่า เมื่อกล่าวถึงพฤติกรรมของเยาวชนมีสิ่งที่สัมพันธ์กัน คือ เรื่องของทัศนคติของบุคคลเนื่องจากทัศนคติดีมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคล อย่างไรก็ตามการแนะแนวที่ดีตลอดจนวิธีการสอนที่ดีของพ่อแม่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติไปในทางที่พึงประสงค์ได้เช่นกัน ทัศนคติกับพฤติกรรมนั้นมีความเกี่ยวข้องกัน ๒ ลักษณะ ได้แก่ ๑) ถ้าเป็นพฤติกรรมที่พึงปรารถนา ทัศนคติเชิงบวกจะสามารถทำนายพฤติกรรม ที่น่าปรารถนาได้ ๒) ถ้าเป็นพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา ทัศนคติเชิงลบเป็นตัวแปรที่สำคัญในการนำไปสู่พฤติกรรมนั้น ๆ

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับหลักธรรมและจริยธรรมทางพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ในแนวคิดกับไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและการป้องกันในแนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กเยาวชนนั้น เพื่อจะให้เยาวชนมีคุณธรรมจริยธรรมสามารถได้ปรับตัวเข้าสังคมอย่างมีความก้าวหน้าในอนาคตต่อไป หลักธรรมทางพุทธศาสนาในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ในแนวคิดกับไม่พึงประสงค์ของเยาวชน มีดังต่อไปนี้

๒.๕.๑ หลักธรรมมีอุปการะมาก ๒ อย่าง สติ สัมปชัญญะ

๑) สติ^{๔๘} ความระลึกได้

๒) สัมปชัญญะ^{๔๙} ความรู้ตัว

^{๔๗} ศรีเรือน แก้วกังวาล, ชีวิตทุกจิตวิทยาพัฒนาการช่วงวัย ,พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๓๕๒-๓๓๐.

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๑๒๕.

^{๔๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๑๘๕.

สติ และ สัมปชัญญะ ทั้งสองนี้ ชื่อว่า มีอุปการะมาก เพราะเป็นอุปการะธรรมอุดหนุนให้สำเร็จกิจในทางดีก็ได้ ทางชั่วก็ได้ แต่ในที่นี้หมายถึงเฉพาะในทางดี ตามพระพุทธเจ้าได้ตรัสว่า

มหาบพิตร ภิกขุ ชื่อว่าประกอบด้วยสติสัมปชัญญะเป็นอย่างไร คือ

ภิกขุในธรรมวินัยนี้ ทำความรู้สึกรู้ตัวในการก้าวไป การถอยกลับ การแลดู การเหลียวดู การก้าวเข้า การเหยียดออก การครองสังฆาฏิบาตรและจีวร การฉัน การดื่ม การเคี้ยว การลิ้ม การถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ การเดิน การยืน การนั่ง การนอน การตื่น การพูด การนั่ง มหาบพิตร ภิกขุประกอบด้วยสติสัมปชัญญะ^{๕๐} เป็นอย่างนี้แลฯ

ท่านกล่าวว่า ที่ชื่อว่า มีอุปการะมาก เพราะเป็นเครื่องนำมาซึ่งประโยชน์เกื้อกูลในกิจการทุกอย่าง เหมือนความไม่ประมาทเป็นอุปการะในการบำเพ็ญศีลเป็นต้น หมายความว่า ธรรม ๒ ประการนี้มีอยู่แก่ผู้ใด ผู้คนกระทำการใด ๆ จะบำเพ็ญศีล เจริญสมาธิ ปัญญา ก็ตาม จะเล่าเรียนเขียนอ่าน ก็ตาม ย่อมสำเร็จด้วยดี ไม่ผิดพลาด ปราศจากอันตรายทุกประการ ในที่ทุกสถานและในกาลทุกเมื่อ

๑) นำด้วยธรรมที่มีอุปการะมาก ๒ อย่าง

สติความระลึกได้ สัมปชัญญะความรู้ตัว และขันติคือความอดทน พระพุทธเจ้าก็ได้ตรัสสอนไว้ในพระโอวาทที่เป็นหัวข้อใหญ่ เริ่มด้วยขันติคือความอดทน ที่ตรัสไว้ว่า ขันติคือความอดทนเป็นตบะ คือธรรมะเป็นเครื่องเผดผากกิเลสเป็นอย่างยิ่ง เพราะฉะนั้น สติกับขันติทั้ง ๒ นี้ จึงเป็นอุปการะธรรมอันสำคัญ และนอกจากเป็นอุปการะธรรมแล้ว ยังเป็นวัตรปฏิบัติโดยตรงด้วย คือทุกคนจะต้องอบรมจิตใจของตัวให้มีสติ และให้มีขันติ ไม่ใช่ว่าสติและขันตินี้จะมีขึ้นเฉยๆ โดยไม่ต้องปฏิบัติ แต่ว่าทุกคนก็ต้องมีสติมีขันติที่เป็นภาคพื้นจิตใจของแต่ละคนอยู่แล้วเหมือนกัน แต่ว่ายังไม่เพียงพอ จะต้องอบรมให้ยิ่งขึ้นไป

๒) การอบรมสติสัมปชัญญะ

การอบรมสตินั้น สติคือความระลึกได้ ก็ต้องอบรมด้วยการที่มาหัดนึกหัดกำหนดดูด้วยใจของตัวเอง ในข้อที่ควรกำหนดนึกกำหนดดูทั้งหลาย เช่นว่า กำหนดนึกถึงการที่ทำไว้แล้ว คำที่พูดไว้แล้ว ได้เคยทำอะไรไว้ ได้เคยพูดอะไรไว้ และในข้อนี้ก็มีความหมายถึงความจำด้วย เช่นว่าวันนี้เมื่อเช้านี้ได้เรียนธรรมะเรื่องอะไร ได้ปฏิบัติธรรมะอะไร มาถึงตอนเย็นก็ระลึกนึกตรวจสอบดูจิตใจของตัวเองว่าเรียนอะไรไว้ ทำอะไรไว้ พูดอะไรไว้ การปฏิบัติดังนั้นก็เป็นการที่หัดทำให้เกิดความจำติดบงที่อาจจะนึกไม่ได้ ก็ต้องมีการจดเอาไว้ เมื่อจดเอาไว้ก็ต้องมาอ่านทบทวน และเมื่ออ่านทบทวนแล้วก็กำหนดจำไว้ให้ได้ ที่ใจของตัวเอง หัดปฏิบัติอยู่ดังนี้เสมอจะทำให้มีสติคือความระลึกได้ ถึงการที่ทำการที่พูดมานานได้อันหมายถึงตลอดถึงจำถึงข้อที่เราเรียนมาแม่นานได้ ทำให้มีความจำดีขึ้น เพราะฉะนั้นสตินี้ก็เป็นการที่ช่วย

^{๕๐}ที.ที. (ไทย) ๔/๗๓/๒๑๔.

ทำให้สัญญา คือความจำหายในสิ่งต่างๆที่ประสบพบผ่านอันเป็นข้อที่ควรกำหนดจดจำไว้ ทำให้กำหนดจดจำได้ กำหนดจดจำในสมุด แล้วก็กำหนดจดจำในใจ ให้กำหนดจดจำไว้ได้ที่ใจของตัวเอง ดังนี้เป็นการหัดทำสติ และเมื่อหัดทำสติดังนี้ก็จะเป็นการหัดทำสัมปชัญญะคือความรู้ตัวไปพร้อมกันเพราะว่าเมื่อมีสติ ความระลึกความกำหนดก็ย่อมจะมีความรู้ขึ้นมาในข้อที่กำหนดได้ระลึกได้นั้น

๓) สติ ธรรมที่เป็นใหญ่

คำว่าสติความระลึกได้ สัมปชัญญะความรู้ตัวจึงอาจที่จะกล่าวรวมกันว่าความระลึก รู้ระลึกก็เป็นสติ สัมปชัญญะก็เป็นรู้ เพราะฉะนั้น ธรรมะคู่นี้จึงเป็นสิ่งที่มิได้อยู่คู่กันประกอบกันดังนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่าธรรมะคู่นี้คือสติสัมปชัญญะ เป็นธรรมมีอุปการะมาก คือช่วยมาก และนอกจากนี้ ยังตรัสยกไว้โดยเฉพาะสติ ว่าเป็นธรรม ที่เป็นกำลัง เป็นธรรมที่เป็นใหญ่ ทุกคนที่สามารถพูดได้ เรียนรู้อะไรได้ ก็อาศัยสตินี้เอง เพราะว่าคำพูดที่พูดนี้เป็นภาษาที่พ่อแม่สอนมาตั้งแต่รู้เพียงสาครวละคำสอง คำก็หัดพูดขึ้นมา จนรู้เพียงสามมากขึ้นก็พูดได้มากขึ้นทำไมจึงพูดได้ ก็เพราะว่าระลึกได้ นึกได้ อยากจะพูดถึงเรื่องนี้ก็นึกได้ถึงภาษาที่จะพูด ว่าต้องพูดอย่างนี้ เช่นว่าจะไปที่นั่นก็ได้ว่าพูดว่าจะไป ดังนี้เป็นต้น ถ้าหากว่านึกไม่ได้ว่าพูดอย่างไร ก็ไม่สามารถจะพูดได้ เหมือนอย่างว่าไม่ได้หัดเรียนหัดพูดภาษาต่างประเทศ ก็พูดไม่ได้ หรือแม้ว่าภาษาของตนเองเมื่อไม่ได้พูดนานๆ ไม่ได้นึกถึง ลืมไปที่พูดไม่ได้พูดไม่ถูก เหมือนกัน ทำไมจึงลืมก็เพราะว่าไม่ได้ใช้สติคือความระลึก หรือความนึกถึงอยู่บ่อยๆ ก็ลืมไปได้ แม้ในการแสดงทางกิริยามารยาทต่างๆ ในการที่จะนั่งจะห่ม จะทำอะไรต่างๆ ก็ต้องมีสติคือระลึกได้ว่า จะต้องเดินอย่างนี้ จะต้องนั่งอย่างนี้ จะต้องแสดงกิริยาอาการอย่างนี้ จึงทำได้ทำถูก ถ้าไม่มีสติระลึกได้แล้วก็ทำไม่ถูก เช่นเดียวกับพูดไม่ถูก เพราะฉะนั้นสติที่มีลักษณะดังกล่าวมานี้จึงเป็นธรรมะที่มีอุปการะมากเป็นธรรมะที่เป็นกำลัง และก็เป็นใหญ่เหนือความลืมเพราะถ้าหากว่าไม่มีสติดังนี้ อยู่ก็ทำอะไรไม่ถูก และหากไม่มีสติดังนี้อยู่ก็จะลืม เพราะฉะนั้นสติจึงเป็นกำลังทำให้ทุกคนสามารถทำได้พูดได้อยู่ในปัจจุบัน แสดงกิริยาอาการใดๆได้ถูกต้องอยู่ในปัจจุบันไม่ผิดพลาด และเป็นใหญ่เหนือความลืมคือทำให้ไม่ลืมสติจึงเป็นธรรมอันสำคัญมาก

๔. สติสัมปชัญญะในปัจจุบัน

พระพุทธเจ้ายังตรัสสอนให้มีสติและสัมปชัญญะอยู่ในปัจจุบัน คือระลึกอยู่ถึงตนเอง ในปัจจุบัน เมื่อจะเดิน จะยืน จะนั่ง จะนอนก็ระลึกรู้กันว่าเราจะเดิน จะยืน จะนั่ง จะนอน และก็รู้ตัวอยู่ว่า เรากำลังเดิน เรากำลังยืน เรากำลังนั่ง เรากำลังนอน คือมีสติรักษาตัวอยู่เสมอ และนอกจากนี้ยังมีสติ รักษาใจ กล่าวคือเมื่อใจคิดอย่างไรก็มีสติระลึกได้ แล้วก็รู้ที่อยู่ว่าเรากำลังคิดอย่างนี้ และก็ทำให้ระลึกได้ถึงข้อที่มารดาบิดาสั่งสอน พระสั่งสอนว่าอะไรคืออะไรชั่ว ตั้งแต่เล็กๆออกไปโดยลำดับ ดังที่พ่อแม่ ครูอาจารย์ พระ อบรมสั่งสอนก็นึกได้ และเมื่อรู้ว่าเรากำลังคิดอย่างนี้ ก็มีสติรู้ได้ว่าคิดอย่างนี้

ถูกคิดอย่างนี้ผิคนี่คือสติในปัจจุบันที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสสอนไว้ ให้ทุกคนมีความรู้ตามคู่มือ ซึ่งความเป็นไปของกายของใจของตัวเองในปัจจุบัน^{๕๐}

ผู้วิจัยสรุปว่า คือการปฏิบัติโดยมีสติกำกับอยู่เสมอ นั่น มีชื่อเรียกโดยเฉพาะว่า อัปปมาท หรือความไม่ประมาท อัปปมาทนี้เป็นหลักธรรมสำคัญยิ่งสำหรับความก้าวหน้าในระบบจริยธรรม มักให้ความหมายว่า การเป็นอยู่โดยไม่ขาดสติ ซึ่งขยายความได้ว่า การระมัดระวังอยู่เสมอ ไม่ยอมถลำลงไปในทางเสื่อม และไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความเจริญก้าวหน้า ตระหนักถึงสิ่งที่จะต้องทำและต้องไม่ทำ ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่ ไม่ปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจังและพยายามเดินรุดหน้าอยู่ตลอดเวลา กล่าวได้ว่า อัปปมาทธรรมนี้เป็นหลักความรู้สึกรับผิดชอบตามแนวพระพุทธศาสนา"

๒.๕.๒ หลักธรรมไตรสิกขา

ความหมายของไตรสิกขา คำว่า ไตรสิกขา แยกศัพท์ออกเป็น “ไตร” กับ “สิกขา” คำว่า ไตรหรือตรี (ภาษาอังกฤษ = Three) เป็นภาษาสันสกฤตแปลว่า ๓ ตรงกับภาษากรีกว่า Tri ตรงกับภาษาละตินว่า Tres ตรงกับภาษามคธหรือบาลีว่า ตติ หรือ เต ซึ่งก็แปลว่า ๓ เช่นกัน ส่วนคำว่า สิกขา เป็นภาษามคธหรือภาษาบาลี แปลว่า “ข้อที่พึงหรือข้อที่ต้องศึกษาและปฏิบัติ” ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า “ศึกษา” ภาษาไทยนำมาใช้เป็นศึกษา หลักไตรสิกขามาในพระสูตรต้นตปิฎก อังคุตตรนิกาย ทุกนิบาต^{๕๑}

พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า สติ สมาธิ ปัญญา ให้ถือว่าเป็นทฤษฎี ถ้าเป็นการปฏิบัติต้องเป็นปัญญา แล้วเป็นสติ แล้วเป็นสมาธิ สำหรับสติ สมาธิ ปัญญา ที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิด ถูกตามรูปของทฤษฎี คือเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูง แต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้ว ต้องดึงปัญญามา นำหน้า และปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ไป เพราะว่ามีสมาธิแล้ว ปัญญา ก็จะงอกงาม กว่าเดิม ปัญญาจึงให้สติ สมาธิเดินไปถูกทางแล้ว ก็จะเพิ่มกำลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้น^{๕๒}

เสฐียรพงษ์ วรรณปก ให้ความหมายว่า ไตรสิกขา คือ อริยมรรคมีองค์ ๘ แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรม เมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติ เท่านั้นคือ ทางด้านปัญญา ทางด้านสติ ทางด้านจิตทางด้านปัญญา เป็นเรื่องทางความรู้ ความเข้าใจแนวคิด ค่านิยมที่ถูกต้อง

^{๕๐}ศูนย์บริการเอสวicomสนม, **หลักชาวพุทธควรรู้** [ออนไลน์] แหล่งที่มา :

<http://www.svcomsanom.com/index.php?topic=978.0> [๑๘ พ.ย. ๒๕๕๔].

^{๕๑}อง.ทุก. (ไทย) ๒๐/๓๑๒/๘๗.

^{๕๒}พุทธทาสภิกขุ, **เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรานุกูลการพิมพ์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๕๘.

ทางด้านศีล การควบคุมพฤติกรรม ทางกาย ทางวาจาให้อยู่ในกรอบ สอดคล้องกับความรู้ ความเข้าใจ ทางด้านจิต เป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิ พัฒนาจิตให้มีความเพียร พัฒนาจิตให้มีสติ ดังนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา ๓ องค์ประกอบนี้เป็น ๓ มิติ ต้องทำไปด้วยกัน เรื่องเดียวกันทำไปด้วยกัน เพื่อจุดประสงค์เดียวกัน จึงตรัสรวมกัน ไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์ แล้วต้องมาทำสมาธิ ทำสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา^{๔๔}

ราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ได้ให้ความหมายของไตรสิกขาว่า “ไตรสิกขา หมายถึง สิกขา ๓ คือ ศีล เรียกว่า สีลสิกขา สมาธิ เรียกว่า จิตสิกขา และปัญญา เรียกว่า ปัญญาสิกขา”^{๔๕}

ไตรสิกขา ก็คือสิกขา ๓ หมายถึง ข้อสำหรับศึกษา การศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษา การฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่างคือ

๑) อธิศีลสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพฤติ (ทางกาย วาจา) อย่างสูง คือศึกษาเรื่องศีล อบรมปฏิบัติให้ถูกต้องดีงาม ให้ถูกต้องตามหลักจุลศีล มัชฌิมาศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลัก มัชฌิมาศีล และมหาศีล ตลอดถึงปฏิบัติอยู่ในหลักอินทรีย์สังวร สติสัมปชัญญะ และสันโดษ

๒) อธิจิตตสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูง คือศึกษาเรื่องจิต อบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ ได้แก่การบำเพ็ญสมถกรรมฐานของผู้สมบูรณ์ด้วยอริยศีลชั้นจันได้บรรลุนาน ๔

๓) อธิปัญญาสิกขา ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดอบรมปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง (รู้แจ้งไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คือ ศึกษาเรื่องปัญญาอบรมตนให้เกิดปัญญาแจ่มแจ้ง ได้แก่การบำเพ็ญวิปัสสนากรรมฐานของผู้ได้มานแล้วจนได้บรรลुวิชชา ๘ คือเป็นพระอรหันต์^{๔๖} เรียกว่า ง่าย ๆ ว่า ศีล (morality) สมาธิ (concentration) และปัญญา (wisdom)

^{๔๔} เสฐียรพงษ์ วรรณปก, “มัชฌิมาปฏิปทา : สายกลางสองมิติ” ในคอลัมน์ ธรรมะได้ธรรมาสน์, (หนังสือพิมพ์ข่าวสด ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

^{๔๕} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐), หน้า ๔๘๔.

^{๔๖} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๗.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายหลักไตรสิกขาไว้ในเรื่อง “พระพุทธศาสนา พัฒนาค้นและสังคม”^{๕๗} ว่า การศึกษา (สิกขา) แยกย่อยออกไปเป็น ๓ ด้านโดยสอดคล้องกับ องค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิต ของมนุษย์ ที่มี ๓ ด้าน คือ พฤติกรรม จิตใจ และปัญญา เรียกว่า ไตรสิกขา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

๑) **อริยศีลสิกขา** คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม หมายถึง การพัฒนาพฤติกรรมทาง กาย และวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง มีผลดี สิ่งแวดล้อม ที่เราเกี่ยวข้องกับ สัมพันธ มี ๒ ประเภท คือ

(๑) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ เพื่อนมนุษย์ รวมทั้งสัตว์อื่น

(๒) สิ่งแวดล้อมทางวัตถุ ได้แก่ ปัจจัย ๔ เครื่องใช้วัสดุอุปกรณ์ เช่น เทคโนโลยี และสิ่งทั้งหลายที่มีในธรรมชาติ

พุทธทาสภิกขุ ได้กล่าวขอบเขตของศีลไว้ว่า ศีลมีขอบเขตเฉพาะทางกายและวาจา ที่ปรากฏภายนอก คือถ้าภายนอกเรียบร้อยตามวินัย แม้ใจจะเสียไปบ้างก็ไม่นับว่าเสียในส่วนศีล^{๕๘} ดังนั้นพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) จึงได้แบ่งศีลออกเป็นหมวดใหญ่ ๔ หมวด^{๕๙} คือ

๑) การรักษาวินัยแม่บทของชุมชน (ปาฏิโมกขสังวร) เมื่อคนอยู่ร่วมกัน หรือทำงานทำ กิจการร่วมกัน เป็นชุมชน เป็นหน่วยงาน เป็นองค์กร ตลอดจนเป็นประเทศชาติ จะต้องมียกเว้น กติกา ตลอดจนกฎหมาย เพื่อจัดระเบียบระบบให้เกิดความเรียบร้อย ความประสานสอดคล้อง ความ เกื้อหนุนต่อกันความร่วมมือรับผิดชอบและสามัคคี ที่จะเอื้อโอกาส หรือเป็นหลักประกันให้ชีวิตความเป็นอยู่ และกิจการต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี สมตามวัตถุประสงค์แห่งชีวิตหรือกิจการของชุมชนนั้น เช่น โรงเรียนก็ต้องมีกฎกติกาที่เป็นวินัยแม่บทของตนเช่นเดียวกัน สำหรับสังคมคลุหัตถ์หรือสังคม แห่งมนุษยชาติทั้งหมด ก็คือ ศีล ๕

๒) การรู้จักใช้อินทรีย์ (อินทรีย์สังวร) เรารับรู้สิ่งแวดล้อมโดยผ่านทางอินทรีย์ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ถ้ารับรู้ใช้หูตาไม่เป็น เช่น ดูไม่เป็น ฟังไม่เป็น แทนที่จะได้ประโยชน์ก็จะ เกิดโทษ เช่น เกิดความลุ่มหลงมัวเมา ถูกหลอกลวงและเสื่อมเสียสุขภาพเป็นต้น ตลอดจนนำไปสู่ การใช้มือและสมองเพื่อการแย่งชิงหรือทำลาย จึงต้องพัฒนาพฤติกรรมในการใช้ อินทรีย์ ให้ดูฟัง เป็นต้นอย่างมีสติ เมื่อดูเป็น ฟังเป็น เช่น ดูทีวีเป็น ฟังวิทยุเป็น รู้จักใช้ตาหู แสวงหาความรู้เป็นต้น

^{๕๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), พระพุทธศาสนา พัฒนาค้นและสังคม, (จัดพิมพ์ในระบบเครือข่าย โดยสำนักงานเลขาธิการรัฐมนตรีศึกษาแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: (SEAMEO Secretariat). [Online]. Available: <http://www.seameo.org/v1/payutto/index.htm>. [๑๘ พ.ย. ๒๕๕๔].

^{๕๘} พุทธทาสภิกขุ, เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม, หน้า ๕๕.

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต, พระพุทธศาสนา พัฒนาค้นและสังคม, ๒๕๔๕.

ก็จะได้ปัญญา ได้คุณภาพชีวิต และนำไปสู่การใช้มือและสมองเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันและทำการสร้างสรรค์

หลักปฏิบัติที่สำคัญในการใช้อินทรีย์ คือ

๑) รู้จักพิจารณาเลือกเฟ้นสิ่งที่จะดู จะฟัง เป็นต้น แยกแยะได้อย่างรู้เท่าทันว่าสิ่งใดรายการใดดีงามหรือไม่ เป็นคุณประโยชน์หรือเป็นโทษเป็นภัย แล้วหลีกเลี่ยงสิ่งที่จะชั่วร้ายเป็นโทษภัย และรับดูรับฟังสิ่งที่ดีงาม เป็นประโยชน์

๒) ดู ฟัง เป็นต้น อย่างมีสติ ควบคุมตนเองได้ รู้จักประมาณ รู้พอดี ไม่ปล่อยตัวให้ลุ่มหลงมัวเมา ตกเป็นทาสของสิ่งที่ดูที่ฟังเป็นต้นนั้น อันจะทำให้สิ้นเปลืองเงินทอง สูญเสียเวลา เสียสุขภาพ เสียการงาน เสียการเล่าเรียน เป็นต้น

๓) ไม่เห็นแก่ความสนุกสนานบันเทิง ไม่ติดอยู่แต่ความชอบใจไม่ชอบใจ แต่รู้จักดู รู้จักฟัง ให้ได้คุณค่าที่ดีงามเป็นประโยชน์สูงขึ้นไปกว่านั้น โดยเฉพาะที่สำคัญคือ ต้องให้ได้ปัญญา และคิดที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชีวิตและสังคม

๓) การหาเลี้ยงชีพที่บริสุทธิ์ (อาชีพบริสุทธิ์) การทำมาหาเลี้ยงชีพเป็นพฤติกรรมหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ถ้ามีผู้หาเลี้ยงชีพโดยวิธีทุจริต เป็นมิชฉาชีพ นอกจากชีวิตของคนที่ตนเองจะชั่วร้ายเสื่อมเสียแล้ว ก็จะก่อความเดือดร้อนแก่สังคมอย่างมาก จึงต้องย้ำเน้นกันอย่างยิ่งในเรื่องการพัฒนาสัมมาชีพ และส่งเสริมให้ประชาชนฝึกฝนตนให้สามารถประกอบสัมมาชีพ คือหาเลี้ยงชีวิตโดยทางสุจริต ไม่ผิดกฎหมาย สัมมาชีพยังมีลักษณะที่สำคัญๆ ดังนี้

- เป็นอาชีพการงานที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อเวรภัย หรือสร้างความเดือดร้อนเสียหายแก่สังคม

- เป็นอาชีพการงานที่ช่วยแก้ไขปัญหา หรือสร้างสรรค์ชีวิต และสังคมในทางใดทางหนึ่ง

- เป็นอาชีพการงานที่ช่วยให้ผู้ทำได้พัฒนาชีวิตของตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ทั้งด้านพฤติกรรม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา

- เป็นอาชีพการงานที่ไม่ทำลายคุณค่าของชีวิต และไม่เสื่อมเสียคุณภาพชีวิต แต่ทำให้ชีวิตของตนมีคุณค่าน่าภาคภูมิใจ

- เป็นอาชีพการงานที่ทำให้ได้ปัจจัยเลี้ยงชีพมาด้วยเรี่ยวแรงกำลังกาย กำลังสติปัญญา ความเพียรพยายาม ความสามารถและฝีมือของตน และทำให้ได้ฝึกฝนพัฒนาความเชี่ยวชาญจัดเจน หรือฝึกปรือฝีมือในทางสร้างสรรค์ยิ่งขึ้นไป

๔) การเสพบริโภคปัจจัยโดยใช้ปัญญา (ปัจจัยปฏิวสนา) พฤติกรรมของมนุษย์ ในที่สุดก็มาลงที่การกิน ใช้เสพบริโภค ถ้ามนุษย์ไม่พัฒนาพฤติกรรมในการเสพบริโภค ก็จะก่อปัญหาอย่าง

มากทั้งแก่ชีวิต แก่สังคม และแก่โลก เพราะเขาจะกิน ใช้ บริโภคปัจจัย ๔ และสิ่งของเครื่องใช้ทั้งหลาย รวมทั้งเทคโนโลยีด้วยโมหะ ก่อให้เกิดความลุ่มหลง มัวเมา ฟุ้งเฟ้อ ฟุ้งเฟ้อ ความเสื่อมเสียคุณภาพชีวิต การใช้ยาสีฟันเปลี่ยน การขัดแย้ง แย่งชิง เบียดเบียนกันในสังคม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ และการก่อกองลภาวะ เป็นต้น จึงต้องพัฒนาพฤติกรรมในการกินใช้การเสพบริโภค ให้เป็นพฤติกรรมที่เกิดจากปัญญาที่รู้เข้าใจ และปฏิบัติให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของปัจจัย ๔ ตลอดจนเทคโนโลยีนั้นๆ เริ่มได้รับประทานอาหารเพื่อบำรุงเลี้ยงร่างกายให้แข็งแรงมีสุขภาพดี ไม่ใช่กินเพียงเพื่อเอร็ดอร่อย อวดโก้ อวดฐานะ หรือตื่นตามค่านิยมฟุ้งา ให้เป็นการกินด้วยปัญญา ที่ทำให้รู้จักประมาณในการบริโภค หรือกินพอดี ที่เรียกว่า โภชนะมัตตัญญูตา ตลอดจนการใช้สอยสิ่งต่างๆ อย่างประหยัด ซึ่งทำให้ได้ประโยชน์มากที่สุดโดยสิ้นเปลืองน้อยที่สุด ปัจจัยปฏิเสวนา หมายถึง การใช้ปัญญาทำความเข้าใจ แล้วบริโภคปัจจัยทั้งหลายให้ได้ผลตรงพอดีตามคุณค่าแท้ ที่เป็นจุดหมายของการบริโภคสิ่งนั้นๆ ศิลหวนนี้มีหลักในการปฏิบัติดังนี้

๑) บริโภคด้วยความรู้ตระหนักรู้ว่าการมีใช้บริโภคสิ่งเหล่านั้นมิใช่เป็น จุดหมายของชีวิต แต่มันเป็นปัจจัย เครื่องช่วยเกื้อหนุนให้เรา สามารถพัฒนาชีวิตและทำการสร้างสรรค์ประโยชน์สุขที่สูงยิ่งขึ้นไป

๒) บริโภคด้วยความรู้เท่าทันต่อวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการบริโภค ใช้สอยสิ่งนั้น เช่นการสวมรองเท้ามีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยปกป้องเท้า มิให้เป็นอันตรายจากสิ่งกระทบกระทั่งและเชื้อโรค เป็นต้น และเพื่อช่วยให้เดินวิ่งได้สะดวกรวดเร็ว ทนนาน เป็นต้น มิใช่สวมใส่เพื่ออวดโก้แสดงฐานะกันตามค่านิยมที่เลื่อนลอย

๓) บริโภคโดยพิจารณาจัดสรรควบคุมให้ได้ปริมาณ ประเภทและคุณสมบัติของสิ่งที่บริโภคตรงพอดีกับวัตถุประสงค์ที่แท้จริง ของการบริโภคสิ่งนั้น เช่น บริโภคอาหารในปริมาณและประเภท ซึ่งพอดีกับความต้องการของร่างกายที่จะช่วยให้มีสุขภาพดี

๔) สามารถละเว้นหรือเลิกเสพบริโภคสิ่งที่ไม่เป็นปัจจัยเกื้อหนุนชีวิต เช่นสิ่งที่ทำลายสุขภาพ เป็นต้น โดยไม่เห็นแก่การเสพรส หรือ ความโก้หรูหร่า เป็นต้น

๒) **อธิจิตตสิกขา** หมายถึงการฝึกฝนพัฒนาในด้านจิตใจ มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจิตใจเป็นฐานของพฤติกรรม เนื่องจากพฤติกรรมทุกอย่างเกิดขึ้นจากความตั้งใจ หรือ เจตนาและ เป็นไปตามเจตจำนงและแรงจูงใจที่อยู่เบื้องหลัง ถ้าจิตใจได้รับการพัฒนา ให้ดีงามแล้วควบคุมดูแล และนำพฤติกรรมไปในทางที่ดีงามด้วย แม้ความสุข ความทุกข์ในที่สุดก็อยู่ที่ใจ

ยิ่งไปกว่านั้น ปัญญาจะเจริญงอกงามได้ ต้องอาศัยจิตใจที่เข้มแข็งสู้ปัญหาเอาใจสู้มีความเพียรพยายามที่จะคิดค้น ไม่ท้อถอย ยิ่งเรื่องที่คิดหรือพิจารณานั้นยาก หรือละเอียดลึกซึ้ง ก็ยิ่งต้องมีจิตใจที่สงบแน่วแน่ ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่พลุ่งพล่าน กระวนกระวาย ก็ต้องมีสมาธิจึงจะคิดได้

ชัดเจน เจาะลึกทะลุได้ และมองเห็นทั่วตลอด จิตที่ฝึกดีแล้ว จึงเป็นฐานที่จะให้ปัญญาทำงานและพัฒนาอย่างได้ผล

การพัฒนาจิตใจนี้มีสมาธิเป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จึงเรียกก่ายๆ ว่า "สมาธิ" และอาจแยกออกได้เป็นการพัฒนาคุณสมบัติของจิตใจในด้านต่างๆ คือ

๑) พัฒนาคุณธรรมซึ่งเป็นคุณภาพของจิตใจ กล่าวคือ คุณสมบัติที่เสริมสร้างจิตใจให้ดีงาม ให้เป็นจิตใจที่สูง ประณีต และประเสริฐ เช่น หลักอิทธิบาท ๔ จาคะ คือ ความมีน้ำใจ เสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ กตัญญูกตเวทิตา หิริ คือ ความละอายต่อบาป ละอายใจต่อการทำความชั่ว โอตตัปปะ คือ ความกลัวบาป เกรงกลัวต่อความชั่วร้ายขยาต่อทุจริต คารวะ คือ ความเคารพ ความใส่ใจรู้จักให้ความสำคัญแก่สิ่งนั้นๆ อย่างถูกต้องเหมาะสม มัทวะ คือ ความอ่อนโยน สุภาพ นุ่มนวล ไม่กระด้าง

๒) พัฒนาสมรรถภาพและประสิทธิภาพของจิตใจ โดยเสริมสร้างคุณสมบัติที่ทำให้จิตใจมีความเข้มแข็ง หนักแน่น มั่นคง แกล้วกล้าสามารถ ทำกิจหน้าที่ได้ผลดี เช่น ถันทะ คือ ความใฝ่รู้ใฝ่สร้างสรรค์ วิริยะอุตสาหะ จิตตะ คือ ความมีใจจดจ่อ หรือสิ่งที่ทำ สัจจะ คือ ความตั้งใจจริง อธิษฐาน คือ ความตั้งใจเด็ดเดี่ยว ทบะ คือ พลังเพากิเลส สติ คือ ความระลึกรู้ได้ สมาธิ คือ ภาวะจิตที่ตั้งมั่นแน่วแน่

๓) พัฒนาความสุขและภาวะที่เกื้อหนุนสุขภาพของจิตใจ และคุณสมบัติที่เราควรเสริมสร้างขึ้นให้มีอยู่ประจำในจิตใจ เพื่อความมีสุขภาพจิตที่ดี พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้หลายอย่างโดยเฉพาะ เช่น ปราโมทย์ คือความร่าเริง สดชื่น ปิติ คือ ความอิ่มใจ ปัสสัทธิ คือ ความสงบ เย็น สุข คือ ความคล่องใจ สันติ คือ ความสงบ เกษม คือ ความปลอดโปร่ง สติภาพ คือ ความเย็นสบาย เสรีภาพ คือ ความมีใจเสรี เป็นอิสระ ปรีโยทาทตา คือ ความผ่องใส วิมริยาทิกัตตา คือ ความมีใจไร้พรมแดน

การพัฒนาในด้านจิตใจนี้ เมื่อปฏิบัติสูงขึ้นไป ความสำคัญของสมาธิที่เป็นแกน หรือเป็นศูนย์กลาง จะยิ่งเด่นชัดมากขึ้น และเมื่อสมาธิเจริญขึ้นไปจนจิตแน่วคั่ง อยู่ตัวอย่างแท้จริงแล้ว ผู้บำเพ็ญสมาธินั้นก็จะบรรลุภาวะจิตที่เรียกว่า "ฌาน" ซึ่งเป็นสมาธิจิตขั้นสูง

การพัฒนาจิตใจ หรือเรื่องของสมาธิทั้งหมดนี้ แม้จะมีประโยชน์มากมาย นำไปใช้เพื่อวัตถุประสงค์ได้หลายอย่าง เช่น ในเรื่องพลังจิต และในด้านการหาความสุข ทางจิตใจ แต่คุณค่าแท้จริงที่ทันท่วงทีหมาย ก็คือเพื่อเป็นฐานหรือเป็นเครื่องเกื้อหนุนการพัฒนาปัญญา

การทำงานทางปัญญาที่ยังละเอียดซับซ้อน และลึกซึ้งมากขึ้น ก็ยังต้องการสมาธิจิตสูงขึ้น การพัฒนาจิตใจหรือสมาธินี้จึงมีความสำคัญมาก

๓) **อธิปัญญาศึกษา** หมายถึง การพัฒนาปัญญา ซึ่งมีความสำคัญสูงสุด เพราะปัญญาเป็นตัวนำทางและควบคุมพฤติกรรมทั้งหมด คนเราจะมีพฤติกรรมอะไร อย่างไร และแก่ไหน ก็อยู่ที่ว่า จะมีปัญญาชี้แนะหรือบอกทางให้เท่าใด และปัญญาเป็นตัว ปลดปล่อยจิตใจ ให้ทางออกแก่จิตใจ เช่น เมื่อจิตใจอึดอัดมีปัญหาคิดตันอยู่ พอเกิดปัญญารู้ว่าจะทำอย่างไร จิตใจก็โล่งเป็นอิสระ ในการพัฒนาปัญญา เป็นเรื่องกว้างขวาง แยกออกไปได้หลายด้าน และมี หลายขั้นหลายระดับ เช่น

๑) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพประสบความสำเร็จ ความรู้ ความเข้าใจข้อมูลความรู้ รวมทั้งศิลปวิทยาการต่างๆ เข้าถึงเนื้อหาความหมายได้ถูกต้องชัดเจน การรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามเป็นจริง ตรงตามสภาวะของสิ่งนั้นๆ หรือตามที่มันเป็น ความรู้จัก จัประสภาวะของความรู้หรือเรื่องราวต่างๆ รู้จุด รู้ประเด็น สามารถยกขึ้นพูด ยกขึ้นชี้แจง หรือยกขึ้น วางเป็นหลักได้ ความรู้จักสื่อสารถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจและความต้องการของตน ให้ผู้อื่น รู้ตาม เห็นตาม เป็นต้น การคิดการวินิจฉัยที่ถูกต้องชัดเจนและเที่ยงตรง ความรู้จักแยกแยะวิเคราะห์ วิจัยสืบสาวเหตุปัจจัยของเรื่องราวต่างๆ ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหา และทำการสร้างสรรค์ ต่างๆ ได้ ความรู้จักจัดทำดำเนินการหรือบริหารจัดการกิจการต่างๆ ให้สำเร็จผล ตามที่มุ่งหมาย ความรู้จักเชื่อมสัมพันธ์ประสานการณ์ ข้อมูลและองค์ความรู้ต่างๆ โยงเข้ามาประสานเป็นภาพองค์ รวมที่ชัดเจน หรือโยงออกไปสู่ความหยั่งรู้ หยั่งเห็นใหม่ๆ ได้

๒) ปัญญาที่ช่วยให้ดำเนินเข้าสู่วิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงาม ความรู้เข้าใจในระบบ ความสัมพันธ์ของสิ่งทั้งหลาย ที่อิงอาศัย สืบเนื่องส่งผลต่อกันตามเหตุปัจจัย มองเห็นภาวะและ กระบวนการ ที่ชีวิต สังคม และโลกคือหมู่สัตว์ มีความเป็นมา และจะเป็นไป ตามกระแส แห่งเจตจำนง และเหตุปัจจัยที่ตนประกอบ สร้างสม จัดสรร และ มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยอื่น ทั้งหลาย เรียกว่า เป็นไปตามกรรม

๓) ปัญญาที่ช่วยให้บรรลุจุดหมายสูงสุดของชีวิตที่ดีงาม ความรู้เข้าใจเข้าถึง เท่าทันความจริงของสังขาร คือโลกและชีวิต ที่เปลี่ยนแปลงเป็นไปตามกฎธรรมดาของธรรมชาติ จนสามารถ วางใจถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย ทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระได้ โดยสมบูรณ์ และมีชีวิต ที่เป็นอยู่ด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

การศึกษา ๓ ด้านที่เรียกว่าไตรสิกขา คือศีล สมาธิ ปัญญานี้ เป็นหลักใหญ่ของ พระพุทธศาสนา เป็นระบบและเป็นกระบวนการทั้งหมดของการ พัฒนาค้น จากหลักไตรสิกขานี้ พระพุทธเจ้าทรงแสดงหลักธรรม และข้อธรรมแยกย่อยออกไปมากมาย อย่างที่เรามักเห็นหรือ ได้ยิน เป็นหมวดๆ หรือเป็นชุดๆ มี ๓ ข้อบ้าง ๔ ข้อ บ้าง ๕ ข้อบ้าง ฯลฯ หลักธรรมแต่ละหมวด แต่ละชุดเหล่านั้น ก็คือข้อปฏิบัติเพื่อการพัฒนาชีวิตพัฒนาสังคมในชั้นตอน หรือในส่วนปลีกย่อย

ต่างๆ แต่ละหมวด แต่ละชุดมักจะมีสาระบางส่วนของไตรสิกขา ครบทั้ง ๓ อย่าง ประสาน หรือ บูรณาการกันอยู่ในลักษณะใด ลักษณะหนึ่งตามความเหมาะสมกับกรณีนั้นๆ

หลักไตรสิกขา มีความสัมพันธ์กับหลักอัฐังคิกมรรค คือ มรรคมีองค์ ๘ (เรียกเต็ม ๆ ว่า อริยอัฐังคิกมรรค) ซึ่งแปลว่า ทางมีองค์ ๘ ที่รู้จักกันในชื่อว่าทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา/ The Middle Way) นั้น เมื่อย่นย่อลง ก็ได้เท่ากับไตรสิกขาหรือสิกขา ๓ ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา เป็นแต่ในทางสายกลาง จัดเอาปัญญาขึ้นก่อนเท่านั้น

ข้อ ๑ และ ๒ จัดเป็น ปัญญา คือ

๑) เห็นชอบ (สัมมาทิฐิ) ในระดับสูง คือ เห็นในอริยสัจ ๔^{๖๐} ไตรลักษณ์ ๓^{๖๑} ในระดับทั่วไป คือ เห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม เห็นพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งสูงสุด เป็นต้น

๒) ดำริชอบ (สัมมาสังกัปปะ) ได้แก่ ในระดับสูง คือ เนกขัมมะสังกัปปะ (ดำริชอบในการออกจากกาม) อพยาบาทสังกัปปะ (ดำริชอบในความไม่พยาบาท) และอวิหิงสาสังกัปปะ (ดำริชอบในความไม่เบียดเบียน) ในระดับทั่วไป คือ มโนสุจริต การกระทำชอบทางใจ จัดอยู่ในกุศลกรรมบถ ๑๐^{๖๒}

๒.๑ ไม่คิดอยากได้ของผู้อื่น

๒.๒ ไม่มีจิตคิดร้ายต่อผู้อื่น มีจิตใจเมตตากรุณา

๒.๓ มีความเห็นชอบ เช่น ทานมีผล การบูชามีผล วิบากกรรมดีกรรมชั่ว เป็นต้น

ข้อ ๓ ข้อ ๔ และข้อ ๕ รวม ๓ ข้อ จัดเป็นศีล คือ

๓) เจริญชอบ (สัมมาวาจา) ได้แก่ จีสุจริต ๔ กระทำชอบทางวาจา จัดอยู่ในกุศลกรรม

บถ ๑๐

๓.๑ ละการพูดเท็จ ไม่กล่าวคำโกหกเพราะเห็นแก่ประโยชน์ตนหรือผู้อื่น

๓.๒ ละการพูดคำส่อเสียด สมานฉันท์ความแตกร้าง ส่งเสริมความสมัคร

๓.๓ ละคำพูดหยาบ พูดแต่คำอ่อนหวาน

๓.๔ ละการพูดเพ้อเจ้อ พูดคำที่มีเหตุผล มีสาระประโยชน์ และถูกกาลเทศะ

๔) กระทำชอบ (สัมมากัมมันตะ) ได้แก่ กายสุจริต ๓ การกระทำชอบทางกาย จัดอยู่ใน

กุศลกรรมบถ ๑๐

๔.๑ ละการฆ่า การเบียดเบียน มีเมตตากรุณาช่วยเหลือเกื้อกูล

^{๖๐}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๔/๒๗๘.

^{๖๑}ช.อุป. (ไทย) ๓๒/๒๔/๑๓๒.

^{๖๒}ดูเชิงอรรถข้อที่ ๕ ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๔๑/๑๔๖., ธรรมของมนุษย์ ในที่นี้ หมายถึง กุศลกรรมบถ

๔.๒ ละการขโมยสิ่งของๆ ผู้อื่น เคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของผู้อื่น

๔.๓ ละการประพฤติดีกในกาม การล่วงละเมิดประเพณีทางเพศ

๕) เลี้ยงชีพชอบ (สัมมาอาชีวะ) ได้แก่ อาชีพปาริสุทธิ จัดอยู่ใน วิริยสังวร รวมอยู่ในสังวร ๕ และ ข้อ ๖ ข้อ ๗ และข้อ ๘ รวม ๓ ข้อ จัดเป็นสมาธิ

๖) พยายามชอบ (สัมมาวายามะ) ในระดับสูง คือ สัมมปปธาน ๔^{๖๓} คือ เพียรปิดกั้นยับยั้งอกุศลธรรม เพียรละบาป เพียรก่อกุศลธรรม และเพียรรักษากุศลธรรม ในระดับทั่วไป คือ มีจิตใจตั้งมั่นเป็นสมาธิ มีความมานะพยายาม เป็นต้น

๗) ระลึกชอบ (สัมมาสติ) ในระดับสูง คือ สติปัฏฐาน ๔^{๖๔} ได้แก่ การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย เวทนา จิตและธรรม ในระดับทั่วไป คือ ความมีสติ คือ ความระลึกได้ นึกได้ สำนึก รู้ตัวอยู่เสมอ และสัมปชัญญะ คือ ความรู้ชัดในสิ่งที่นึกได้ เข้าใจชัดตามความเป็นจริง จัดอยู่ในธรรมมีอุปการะมาก^{๖๕}

๘) ตั้งจิตมั่นชอบ (สัมมาสมาธิ) ในระดับสูง คือ ฌาน คือ การเพ่ง ๔ ได้แก่ ปฐมฌาน ทุติยฌาน ตติยฌาน และจตุตถฌาน ในระดับทั่วไป คือ ความตั้งจิตมั่นชอบในการศึกษาเรียนรู้และคิดวิเคราะห์อย่างตั้งใจ อคทน ขันหมั่นเพียร^{๖๖}

ผู้วิจัยสรุปว่า หลักไตรสิกขานั้นมีความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กับหลักมรรค ๘ และหลักธรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะนำไปสู่การอธิบายหลักไตรสิกขาให้กว้างขวางและลุ่มลึกมากขึ้น รวมไปถึงการนำหลักธรรมไปสู่การจัดการศึกษาและพัฒนาตนเองของเด็กและเยาวชนได้หลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหัวข้อธรรมในระดับสูง ไม่สามารถที่จะวัดผลประเมินได้ด้วยการสังเกตพฤติกรรมได้ อีกทั้งในการพัฒนาสำหรับเด็กและเยาวชน ระดับธรรมที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนจึงควรพิจารณาตามวัยเป็นสำคัญ

๒.๕.๓ หลักธรรมพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมสำหรับผู้บริหารหรือปกครองประกอบด้วย

๑) เมตตา คือ ความรักใคร่ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข ผู้ที่มีเมตตา ใบหน้าจะอัมเอิบ มีพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งว่าเมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลกที่ใดมีเมตตาที่นั่นมีแต่ความสงบสุข

๒) กรุณา คือ ความสงสารคิดจะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ เมื่อเห็นผู้ใดตกอยู่ในความทุกข์ ความไม่สบายใจที่มีจิตคิดจะช่วยเหลือให้พ้นทุกข์

^{๖๓}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐๖/๑๔๕.

^{๖๔}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๓๑/๑๘๕.

^{๖๕}องฺจตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๖๘/๒๕๔.

^{๖๖}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๒๔/๒๕๐.

๓) มุทิตา คือ ความรู้สึกพลอยยินดี เมื่อผู้อื่นประสบความสุขความสำเร็จ หรือความสมหวัง

๔) อุเบกขา คือ ความวางเฉย เป็นกลาง ไม่กล่าวซ้ำเติมเมื่อเห็นผู้อื่นประสบความล้มเหลวในกิจการต่างๆ ต้องรู้จักวางตัว ไม่หวั่นไหวต่ออารมณ์ร้ายต่างๆ^{๖๗}

ผู้วิจัยสรุปว่า พรหมวิหาร ซึ่งเป็นหลักธรรมของพรหมที่สามารถทำให้เด็กเยาวชนประพฤติปฏิบัติให้เป็นเด็กดีในสังคมและอนาคตต่อไป พรหมวิหารเป็นหลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์

๒.๕.๔ สังคหัตถ์ ๔^{๖๘} หมายถึง ธรรมอันเป็นเครื่องช่วยเหลือกัน เป็นธรรมที่ยึดเหนี่ยว นำใจกันต่างคนต่างนิยมชมชอบ ทำให้สัมพันธ์ภาพแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ประกอบด้วยธรรมะ ๔ ประการ คือ

๑) ทน^{๖๙} การให้ปันสิ่งของของตนแก่คนที่ควรให้ มีอยู่ ๑ ลักษณะ คือ

-ให้เพื่ออนุเคราะห์ผู้ยากจน อดอยากขัดสน การให้ชนิดนี้ผู้ให้ได้บุญคุณ

-ให้เพื่อสงเคราะห์แก่ญาติมิตร คนเสมอกัน การให้ชนิดนี้เพิ่มความสนิทสนม

กลมเกลียวกันยิ่งขึ้น

-ให้เพื่อบูชา การให้แก่ผู้ใหญ่ที่มีบุญคุณ หรือผู้ที่มีคุณความดีสูงกว่าเรา

การให้แบบนี้ย่อมได้รับความผดุง

ฉะนั้นการให้ปันสิ่งของแก่คนที่ควรให้ปันจึงเป็นเครื่องผูกไมตรีกันได้แน่นแฟ้น และเป็นการผูกนำใจกันในระยะแรก

๒) ปิยวาจา^{๗๐} การเจรจาต่อกันด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ อ่อนหวาน การพูดดีนั้น เป็นสื่อกลางในการสร้างสัมพันธ์ไมตรีกับผู้ที่ได้พบเห็น

๓) อตถจริยา การประพฤติตนให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดความรักใคร่ชอบพอของผู้ที่เราช่วยเหลือ ตรงกันข้าม ถ้าเราเป็นคนเห็นแก่ตัว ไม่ยอมทำประโยชน์ให้แก่ใคร ไม่เข้าคนก็ไม่อยากคบหาสมาคมด้วย

^{๖๗}ที.ม. (ไทย) ๑๓/๓๑๘/๓๑๖.

^{๖๘}อ.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๓๒/๔๒.

^{๖๙}พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, หน้า ๖๒.

^{๗๐}เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๑.

๔) **สมานัตตตา** คือการทำตนเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวหรือว่าเย่อหยิ่งจองหอง เคยประพฤติปฏิบัติตนอย่างไร ก็ปฏิบัติตนอย่างนั้น แม้เมื่อมีลาภ ยศ ตำแหน่งสูงขึ้นก็ไม่ลืมตัวลืมเพื่อนฝูงควรวางตัวให้เหมาะสม

ผู้วิจัยสรุปว่า สังคหัตถ์ ทั้ง ๔ ประการดังกล่าวมานี้ นับว่าเป็นธรรมที่ใช้เป็นศิลปะในการครองใจคน เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งให้คนรักใคร่นับถือ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ดังมีการเปรียบเทียบว่า สังคหัตถ์ธรรมนี้ เปรียบเสมือนเป็นพระเครื่องที่ก่อให้เกิดเมตตามหานิยม คงกระพันชาตรี และแคล้วคลาดจากภยันตรายทั้งหลาย ดังคำกล่าวที่ว่า พระธรรม แล ย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม เหมือนร่มไม้ใหญ่ป้องกันคน มิให้เปียกฝนและยังได้ชื่อว่าเป็นศิลปะในการครองรัก เป็นพุทธวิธีในการครองใจคน โดยไม่ต้องซื้อหาซึ่งเป็นวิธีการผูกมิตรที่ดีที่สุด

๒.๕.๕ หลักธรรมอริยสัจ ๔

พระพุทธโมสะเถระ ได้กล่าวไว้ใน ‘คัมภีร์วิสุทธิมรรค’^{๖๖} เรื่องหลักอริยสัจ ๔ (หลักธรรมในการแก้ไขปัญหา) ซึ่งเป็นแนวทางหรือวิธีการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนซึ่งเป็นหนึ่งในแผนพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบตามหลักธรรมชาติของมหาเถรสมาคมและคณะสงฆ์ไทย ทุกระดับชั้น จากระดับประเทศมาสู่คณะสงฆ์ในภูมิภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล ตลอดจนระดับชุมชน และหมู่บ้าน โดยหลักธรรมที่สำคัญซึ่งถือได้ว่าเป็นหลักมาตรฐานที่ใช้ดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาเยาวชนของพระสงฆ์นั้น ได้แก่หลักอริยสัจ ๔ ซึ่งประกอบด้วย

ขั้นทุกข์ เป็นตัวปัญหา เมื่อปัญหาเกิดขึ้น เราจะต้อง กำหนดรู้ให้ได้ว่า ปัญหานั้นคืออะไร มีสภาพเช่นไร เช่น นักเรียนสอบตก ปัญหาการโดดเรียน การไม่ตั้งใจเรียน ปัญหายาเสพติด การทะเลาะวิวาท เรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นต้น ถือว่าเป็นตัวทุกข์ หรือ ตัวปัญหาที่จะต้องได้รับการแก้ไข เป็นการกำหนดให้รู้จักสภาพปัญหา และระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข พิจารณาดูปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยความรอบคอบ และพยายามกำหนดขอบเขตของปัญหา

ขั้นสมุทัย เป็นขั้นตอนของการพยายามแสวงหาว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นมีสาเหตุที่แท้จริงมาจากอะไร เช่น การสอบตกหรือสอบไม่ผ่าน มีสาเหตุมาจากเราหรือไม่ เราไม่ตั้งใจศึกษาหรือไม่ หรือการสอบแข่งขัน คนอื่น อาจเก่งกว่าเราเพราะปัญหาทุกอย่างสามารถแก้ไขได้

^{๖๖}พระพุทธโมสะเถระ, คัมภีร์วิสุทธิมรรค, แปลโดย สมเด็จพระพุทธจาโร (อาภ อาสภมหาเถระ), พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทพรส จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๘๒๘-๘๒๙.

ขั้นมรรค หลักการและวิธีการของการแก้ปัญหาเยาวชน เป็นขั้นลงมือปฏิบัติตามกรรมวิธีตามที่ได้วางไว้ เช่น เมื่อเกิดการสอบตกแล้ว และจะต้องมีการปรับปรุงตัวเอง ทบทวนบทเรียนอย่างสม่ำเสมอ ขยันเพิ่มขึ้น และค้นคว้าเพิ่มเติมจากสิ่งที่ครูสอน พยายามคบหาแต่กัลยาณมิตร ตั้งใจเรียน งดการเที่ยวในกลางคืน และรู้จักการวางแผนในการดำเนินชีวิตต่อไป

ผู้วิจัยสรุปว่า ในหลักธรรมอริยสัจ ๔ ที่เป็นกระบวนการแก้ไขปัญหาคือการแก้ทุกข์และการแก้ปัญหาที่ดีและถูกต้องคือการเมื่อพระสงฆ์ ได้นำเอาหลักอริยสัจ ๔ มาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของเยาวชนนั้นเป็นสิ่งที่ทำให้เยาวชนมีชีวิตและอนาคตที่ดี เพราะการนำเอาหลักอริยสัจ ๔ มาป้องกันและแก้ไขปัญหายาวชน นั้นจะต้องเข้าต่กระบวนการของอริยสัจต่อไป

๒.๖.๑ ใหม่ เจริญโชคสงฆ์^{๑๒} ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระบัณฑิตในการพัฒนาชุมชน โดยมุ่งศึกษาเกี่ยวกับบทบาทของพระบัณฑิตในสองลักษณะคือ การให้การศึกษากับการเผยแผ่ ผลการศึกษาพบว่าในแง่การให้การศึกษา พระบัณฑิตที่ศึกษาจบจากมหาวิทยาลัยสงฆ์แล้วออกปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนวิชาพระปริยัติธรรมแผนกบาลีมากที่สุด ส่วนในแง่ของการเผยแผ่พบว่า พระบัณฑิตออกเผยแผ่ให้การอบรมตามสถานศึกษามากที่สุด”

๒.๖.๒ คณิงนิตย จันทบุตร^{๓๓} ทำวิจัยเรื่อง “สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย” การศึกษาพบว่า “สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำลงในช่วงพัฒนาประเทศเป็นสมัยใหม่ ความนิยมในเทคโนโลยีทำให้ศาสนาถูกละเลยความสำคัญ เพราะฉะนั้นวัดจึงลดบทบาทด้านการศึกษาโดยถูกมองว่าการศึกษาแบบเดิมขัดแย้งต่อการพัฒนาประเทศ บทบาทที่เหลือของพระสงฆ์จึงเป็นบทบาทด้านพิธีกรรมและการสงเคราะห์ทางจิต”

^{๓๓} คณิน นิธิย์ จันทบุตร, สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๔๒), หน้า ๑๖.

๒.๖.๓ พิมพวรรณ แลมรัตน์^{๒๔} ศึกษาเรื่อง “บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน” เพื่อศึกษาปัญหาจริยธรรมของเยาวชนไทยในสังคมไทยปัจจุบัน และบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน กรณีศึกษา โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม โดยเลือกกลุ่มตัวอย่าง ๔ กลุ่ม คือ ๑) เจ้าหน้าที่ศูนย์คุณธรรม ๒) บุคลากรจากโรงเรียนวัดละมุด ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน และครู จำนวนรวม ๔ คน ๓) ผู้ปกครองนักเรียน จำนวน ๖ คน เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ส่วนกลุ่มที่ ๔) คือ นักเรียนใช้วิธีเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามสรุปผลในแต่ละส่วนดังต่อไปนี้ :

๑) สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า

สังคมไทยปัจจุบันประสบกับภาวะวิกฤตทางคุณธรรมจริยธรรม มีเยาวชนไทยจำนวนไม่น้อยที่มีพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เช่น เสพยาเสพติด เล่นการพนัน ทะเลาะวิวาท ทุจริตข้อสอบ มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรที่ขยวงกลางคืน ขยายบริการ เป็นต้น พฤติกรรมของเยาวชนไทยที่ไม่พึงประสงค์ดังกล่าวนี้ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากเป็นจำนวนมากในสังคมไทย เช่น การแพร่กระจายของเชื้อ (HIV) ปัญหาการทำแท้ง ปัญหาอาชญากรรม ฯลฯ

ปัจจัยที่ส่งผลให้เยาวชนขาดคุณธรรมจริยธรรม คือ การรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติโดยไม่พิจารณาไตร่ตรอง ทำให้วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ วิถีของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมมีความเหลื่อมล้ำทางสังคมมาก ปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเยาวชน คือ อบรมสั่งสอนของบิดามารดา การโฆษณาชักจูงที่เกินความเป็นจริง เนื้อหาสาระของละคร ภาพยนตร์ สื่อโทรทัศน์ เพื่อนก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมเยาวชนในช่วงที่ก้าวเข้าสู่วัยรุ่น

ในด้านบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมเยาวชน คือ เป็นองค์กรที่เสริมหนุน เชื่อมประสาน เพิ่มพลังเครือข่ายองค์กรภาคี รวมถึงวิจัย จัดการความรู้ และการเสริมหนุนสื่อเพื่อส่งเสริมคุณธรรม โครงการนี้เกิดจากความร่วมมือของบุคคล ๓ ฝ่าย คือ คุณครู คุณแม่ของเด็กนักเรียน และคณะกรรมการโรงเรียน

๒) สรุปผลการวิจัยภาคสนาม (Field Research)

^{๒๔}พิมพวรรณ แลมรัตน์. “เรื่องบทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน” กรณีศึกษา : โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วม โรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

จากการสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง พบว่าพฤติกรรมนักเรียนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น มีระเบียบวินัยมากขึ้น แม้อาสาสมัครบวชอย่างมาในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมแก่เด็กนักเรียน พฤติกรรมของลูกของแม่อาสาก็เปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น พบว่า นักเรียนมีทัศนคติต่อโครงการนี้ในเชิงบวก เชื่อว่าโครงการนี้เป็นโครงการที่ดี เป็นประโยชน์ทั้งกับตนเองและผู้อื่น มีความพึงพอใจมากในการร่วมกิจกรรมของโครงการ ส่วนแบบสอบถามทางด้านการนำความรู้ที่ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันของนักเรียนนั้น พบว่านักเรียนส่วนมากนำความรู้ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ด้านความกตัญญูต่อพ่อแม่ พบว่านักเรียนส่วนมากให้ความเคารพนอบน้อม พูดยาสุภาพกับผู้ใหญ่ เชื่อฟังคำสอนของผู้ปกครอง แต่ก็เป็นส่วนที่น้อย

๒.๖.๔ งามตา วณินทานนท์^{๕๕} “ได้ทำการศึกษา ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูบุตร ผลการวิจัยพบว่าบิดามารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูบุตร เพื่อส่งเสริมให้เป็นคนดีมีคุณธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นบิดามารดาที่มีลักษณะทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการดำเนินชีวิตประจำวันตามวิถีทางแบบพุทธ ที่สำคัญคือยึดมั่นในการปฏิบัติตนตามหลักธรรมขั้นพื้นฐาน อันได้แก่ การบริจาททาน การรักษาศีลห้า หมั่นปฏิบัติสมาธิภาวนาเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดี และให้การปฏิสัมพันธ์กับบุตรอย่างใกล้ชิดและมีคุณภาพด้วย นอกจากนี้ผลการวิจัยยังให้ภาพรวมว่าฝ่ายบิดาที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นในปริมาณสูง สามารถปฏิบัติบทบาทหน้าที่ด้านการอบรมสั่งสอนบุตรวัยรุ่น เพื่อปลูกฝังหลักคุณธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้เด่นชัดกว่าฝ่ายมารดา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเจตคติหรือมโนธรรมของแต่ละบุคคล”

๒.๖.๕ ภาวิณี เฟื่องศาสตร์^{๕๖} “ได้ศึกษาบทบาทของครอบครัวและพระพุทธศาสนาต่อการป้องกันอาชญากรรม ผลจากการศึกษาพบว่าหากครอบครัวใดได้ทำหน้าที่หลักสำคัญได้แก่การอบรมเลี้ยงดูสมาชิกที่เกิดใหม่ให้มีคุณธรรม มีการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรม โดยเฉพาะการนับถือพระพุทธศาสนาให้บุตรหลานในครอบครัวเกรงกลัวต่อบาป ก็จะช่วยให้เยาวชนเติบโตเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศ ขณะเดียวกันพระพุทธศาสนาก็มีส่วนในการช่วยป้องกันอาชญากรรม”

^{๕๕} งามตา วณินทานนท์, “ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร”, รายงานการวิจัยฉบับที่ ๕๐, (สถาบันพฤติกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖), หน้า ๓๒.

^{๕๖} ภาวิณี เฟื่องศาสตร์, “บทบาทของครอบครัวและพุทธศาสนาต่อการป้องกันอาชญากรรม”, รายงานการวิจัย, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗), หน้า ๖๔.

๒.๖.๖ ประสพสุข พันธุประยูร^{๓๓} ทำวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย” ผลการศึกษาพบว่า “ปัจจัยที่มีผลต่อบทบาทของพระสงฆ์ที่เป็นกรณีศึกษามีความคล้ายกัน ได้แก่ ศรัทธา บารมี ปฏิปทา สามัคคีธรรม กิจกรรม เกื้อกูล จาริตประเพณี กลุ่มอนุรักษ์ องค์กรต่าง ๆ หน่วยราชการและวิธีการนอกแบบ บทบาทของพระสงฆ์เป็นที่ยอมรับของประชาชน และจะช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ได้เป็นอย่างดี”

๒.๖.๗ พระสมชาย ปโยโค (คำเนิน)^{๓๔} กล่าวว่า การแก้ไขปัญหายาเสพติดตามแนวทางอริยสัจ ๔ อริยสัจเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็นธรรมชาติของสิ่งต่างๆและในกัมภีร์พระพุทธศาสนาได้ปรากฏเนื้อหาที่เป็นความหมายแห่งอริยสัจซึ่งมีความสอดคล้องกันไว้โดยสังเขปดังนี้

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกายพระอรรถกถาจารย์ กล่าวว่า “ตสมฺมาอริยานํ สจฺจานิ ความว่า สัจจะทั้งหลายเหล่านั้นเป็นของแท้ ไม่เป็น โดยประการอื่น เพราะเหตุนี้ ท่านจึงเรียกว่า สัจจะของพระอริยะทั้งหลายก็พระอริยะทั้งหลายย่อมไม่เพ่งตลอดสัจจะทั้งหลายที่แปรผันเป็นอย่างอื่น โดยความจริงของพระอริยะ”

กัมภีร์วิสุทธิมรรค พระพุทธโฆสะจารย์ให้ความหมายของอริยสัจไว้ ๔ นัยว่า

- ๑) เป็นสัจจะที่พระอริยะตรัสรู้
- ๒) เป็นสัจจะของพระอริยะ
- ๓) เป็นสัจจะที่ทำให้เป็นอริยะ
- ๔) เป็นสัจจะอย่างอริยะ คือจริงแท้ ไม่เท็จ ไม่หลง

กัมภีร์มังคลัตถปิณี พระสิริมังคลาจารย์ให้ความหมายไว้เป็น ๓ นัยดังนี้

- ๑) เป็นของจริงเพราะเป็นธรรมชาติจริงแท้
- ๒) เป็นสัจจะของพระอริยะเจ้าทั้งหลาย
- ๓) เพราะเป็นสัจจะที่ทำให้สำเร็จความเป็นพระอริยะ เพราะสัจจะเหล่านั้น พระผู้มีพระภาคเจ้า

ตรัสรู้จำเพาะด้วยพระองค์เอง

อริยสัจคือหลักธรรมว่าด้วยความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของอริยบุคคลเป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ และเป็นหัวใจของพระพุทธศาสนา และจัดเป็นหลักธรรมที่เป็นหลักของเหตุและผลทาง

^{๓๓} ประสพสุข พันธุประยูร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย”, พ.ศ. ๒๕๕๓, หน้า ๒๘. (อัคราเนนา).

^{๓๔} พระสมชาย ปโยโค (คำเนิน) “ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักอริยสัจ ๔ ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเยาวชนในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ๒๐-๒๔.

พระพุทธศาสนา หลักคำสอนทั้งหมดจะสรุปประมวลลงในหลักอริยสัจ ๔ ประกอบด้วยหลักธรรม ๔ อย่าง คือ ทุกข์ สมุทัย นิโรธ และ มรรค

ทุกข์ ความทุกข์, สภาพที่ทนได้ยาก, สภาวะที่บีบคั้น

ทุกข์สมุทัย เหตุเกิดแห่งทุกข์, สาเหตุให้ทุกข์เกิด

ทุกข์นิโรธ ความดับทุกข์ ได้แก่ ภาวะที่ดับหมดสิ้นไป

ทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทา ปฏิปทาที่นำไปสู่ความดับแห่งทุกข์

อริยสัจ ๔ เป็นกระบวนการแก้ปัญหาหรือดับทุกข์สำหรับมนุษย์ การที่จะนำอริยสัจ ๔ มาใช้ในชีวิต จะต้องเข้าในกระบวนการของอริยสัจให้ถูกต้อง ได้แก่ ประการแรกกำหนดรู้ปัญหาหรือทุกข์ที่เกิดขึ้นให้ชัดเจน ประการที่สอง ค้นหาสาเหตุของทุกข์ที่เกิดขึ้นให้ได้ และตัดต้นเหตุนั้นเสีย พิจารณาหาสาเหตุที่แท้จริงให้ได้ ประการที่สาม กำหนดหรือเข้าใจเป้าหมายของการแก้ปัญหาอย่างชัดเจนว่าทำเพื่ออะไร ผลที่ได้จะเป็นอย่างไรการรู้ว่าปัญหานั้นแก้ได้ และแก้ปัญหานั้นให้สิ้นสุดและประการที่ ๔ ต้องปฏิบัติตามแนวทางแก้ปัญหาอย่างถูกต้องตามหลักมรรค ๘ มีสัมมาทิฐิ เป็นต้น กระบวนการทั้ง ๔ นี้ เป็นวิธีการแก้ปัญหามาตรฐานพระพุทธศาสนาที่เน้นการแก้ปัญหอย่างเป็นระบบ

๒.๖.๘ พระตาล ญาณโร (สิงห์ทอง)^{๘๕} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ทัศนคติและความหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาทของพระสงฆ์” พบว่า สังคมไทยในปัจจุบันให้ความสำคัญและสนใจเกี่ยวกับวัตถุเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้คนจำนวนมากเกิดความท้อแท้ในเรื่องของศีลธรรมและวิถีดาวธรรม ไม่สนใจที่จะขัดเกลาอบรมจิตใจของตนให้งดงามและสูงขึ้น ดังนั้น เพื่อจะทำให้ประชาชนหันมาสนใจศีลธรรม สนใจวิถีดาวธรรม พระสงฆ์ต้องเปลี่ยนแปลงบทบาทของตนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยพยายามฟื้นฟูบทบาท สถานภาพในสังคมทั้งในด้านศีลธรรมจรรยาและบทบาทต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนเพิ่มขึ้น

๒.๖.๘ อาทิตย์ญา โพธิ์สวีย์^{๘๖} ได้เสนองานวิจัยดังนี้

๑) การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กรุงเทพมหานคร และสรุปผลการศึกษานักเรียนนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการฝึกตนและด้าน

^{๘๕} พระตาล ญาณโร (สิงห์ทอง), “ทัศนคติและความคาดหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาทของพระสงฆ์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๐.

^{๘๖} อาทิตย์ญา โพธิ์สวีย์, “การศึกษาการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑-๒.

การพึ่งตนเอง ไปใช้ในชีวิตประจำวันมากและค่านิยมทางพระพุทธศาสนาด้านการให้ทาน ด้านความมตตากรุณา ด้านความสันโดษ ด้านความไม่ประมาท ด้านการใช้ปัญญา ด้านการเห็นคุณค่าชีวิตและด้านความ เป็นอิสระไม่ยึดติด นักเรียนนำไปใช้ในชีวิตประจำวันค่อนข้างมาก

๒) การเปรียบเทียบการนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน

(๑) นักเรียนเพศชายและเพศหญิง นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (๐.๐๕)

(๒) นักเรียนที่ผู้ปกครองมีรายได้ต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวัน ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (๐.๐๕)

(๓) นักเรียนที่ผู้ปกครองประกอบอาชีพต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ผู้ปกครองไม่ประกอบอาชีพนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันน้อยกว่าผู้ปกครองประกอบอาชีพรับราชการ พนักงานรัฐวิสาหกิจ พนักงานบริษัทเอกชน ธุรกิจส่วนตัว ค้าขายเกษตรกร และรับจ้าง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (๐.๐๕) ๒.๔ นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูต่างกัน นำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันแตกต่างกัน โดยนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนำค่านิยมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันมากกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ (๐.๐๕)

๒.๖.๑๐ อุตยรัตน์ วรกิจใจคม^๑ กล่าวว่า พุทธศาสนากับการมีชีวิตที่ยืนยาว หลักธรรมในพุทธศาสนาที่ช่วยส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาวนั้นมีอยู่หลายแบบ ซึ่งจะเหมาะกับใครนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัยของแต่ละบุคคลด้วย แต่หลักธรรมหลักๆที่เราสามารถจะปฏิบัติและสามารถเข้าใจได้ง่ายนั้นคือการรักษาศีล การควบคุมกาย วาจา และใจ ให้อยู่ในทางที่ดี คือมีความบริสุทธิ์ทั้งกาย วาจา และใจ นอกจากการรักษาศีลแล้วยังมีหลักธรรมอื่นๆอีกที่ช่วยส่งเสริมการมีชีวิตยืนยาว นั่นคือ อธิปไตย ๔ และพรหมวิหาร ๔ ทั้งสองหลักธรรมนี้ช่วยส่งเสริมให้มนุษย์เรามีพลังที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป

โดยอธิปไตย ๔ นี่เป็นหลักธรรมสำคัญที่ส่งเสริมให้อายุยืน เพราะช่วยส่งเสริมให้ชีวิตของเรามีกำลังแล้วก็มีทางเดินมุ่งไปข้างหน้าสู่จุดหมาย ซึ่งทำให้ชีวิตมีความหมายเพื่อจะได้อยู่ต่อไป ไม่ใช่อยู่อย่างเลื่อนลอย ไม่มีจุดหมายนอกจากนี้ วิมิงสายังเป็นตัวตัดอารมณ์ ป้องกันสิ่งที่ไม่ควรจะทำให้เราบวบวบจิตใจและชีวิตของเราทำให้ชีวิตเกิดความปลอดโปร่งโล่งสบายเมื่อข้างในตัวเรามีพลัง ทางเดินที่จะมุ่งไปข้างหน้าก็แน่ชัดข้างนอกก็ไม่มีอะไรมาขัดขวางให้เกิดความเครียด ชีวิตก็จะยืนยาวขยายอายุออกไป

^๑ อุตยรัตน์ วรกิจใจคม, “พุทธศาสนากับการมีชีวิตที่ยืนยาว”, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑), หน้า ๑-๒.

พรหมวิหาร ๔ มนุษย์เรานั้นจะมีชีวิตอยู่อย่างยืนยาวได้นั้นมาจากร่างกายและจิตใจที่แข็งแรง สมบูรณ์ การเป็นคนอารมณ์ดี มีความสุขนั้นเป็นการช่วยส่งเสริมการมีชีวิตที่ยืนยาวมากขึ้น มนุษย์แต่ละคนนั้น จะต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆรอบตัวเอง ในที่นี้คือสิ่งแวดล้อมทางสังคม ซึ่งหมายถึงการอยู่ร่วมกันกับเพื่อน มนุษย์ มนุษย์ถือเป็นสัตว์สังคม ดังนั้นมนุษย์จึงต้องมีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นๆ การที่บุคคลจะใช้ชีวิต ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุขได้นั้นมีหลักธรรมอยู่หมวดหนึ่ง สำหรับเป็นหลักในการใช้ชีวิตกับ บุคคลรอบข้างนั้นก็คือ พรหมวิหาร ๔ ซึ่งได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา มนุษย์เราจะสามารถอยู่ร่วมกัน ได้อย่างสุขสงบนั้น จะต้องมิมีเมตตาต่อการไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน สังคมมนุษย์เราก็จะน่าอยู่ และมีความสุข

๒.๖.๑๑ โสภาค ภู่ดอ^{๔๒} เสนอผลงานการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา เยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖ ดังนี้

บทบาทพระสงฆ์กับการศึกษาไทย ประวัติพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน ความหมาย ของการพัฒนาเยาวชน ความหมาย แนวความคิด และทฤษฎีบทบาท การศึกษาของพระสงฆ์ที่ นำไปสู่บทบาทการพัฒนาเยาวชนประสบการณ์ของพระสงฆ์กับบทบาทการพัฒนาเยาวชน หลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาเยาวชน การพัฒนาเยาวชนตามหลักสูตร พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พระสงฆ์กับการปฏิบัติตนเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีงามแก่เยาวชน

ศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ เป็นองค์กรหนึ่งที่พระสงฆ์ให้การอบรมสั่งสอน เด็กและเยาวชนของชาติ ให้มีจิตสำนึกในการประพฤติและปฏิบัติตนที่ถูกต้องดีงาม รู้จักรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม สามารถนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนาไปใช้ในการปฏิบัติตน และแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ในแต่ละศูนย์พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติหน้าที่ในการให้การศึกษา และฝึกอบรม ทางด้านจริยธรรมคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนา เยาวชนก็ยังคงมีความสำคัญยิ่งที่จะต้อง สร้างสรรค์สังคมไทยต่อไป เพราะถ้าพระสงฆ์สามารถพัฒนา เยาวชน ให้เป็นเป็นผู้ที่มีคุณธรรมมีคุณภาพ หรือเป็นทั้งคนดีคนเก่ง ก็จะทำให้การดำเนินชีวิตของ เยาวชน เหล่านั้นประสบกับความสงบสุข และส่งผลต่อการเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ของ สังคม ตลอดจน ประเทศชาติต่อไป ดังนั้น การให้การศึกษาและฝึกอบรมเยาวชนตามหลักธรรม คำสั่งสอนในพระพุทธศาสนา คือ แนวทางหนึ่งที่เป็นพื้นฐานในการพัฒนาชุมชน พระสงฆ์จึงมี

^{๔๒} โสภาค ภู่ดอ “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การศึกษา พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖”, วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (บัณฑิตวิทยาลัย:มหาวิทยาลัยมหา จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑-๑๒.

บทบาทสำคัญในการให้การศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาว่าพระสงฆ์มีบทบาทในการพัฒนาเด็กและเยาวชนด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรมมากน้อยเพียงใด พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษา และประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน จะมีบทบาทในการให้การศึกษาและฝึกอบรมเยาวชนต่างกันหรือไม่ มีอะไรเป็นปัญหา อุปสรรค และแนวทางในการแก้ไขปัญหาอย่างไรบ้าง เพื่อให้พระสงฆ์และผู้รับผิดชอบ ในศูนย์ศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ได้มีข้อมูลเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงและบริหารศูนย์ฯ ให้สอดคล้องตามสภาพความเป็นจริงของปัญหาต่อไป

สรุปผลการวิจัย

๑) ระดับบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการให้การศึกษา และฝึกอบรมในศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖ อยู่ในระดับปานกลาง

๒) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางแผนกธรรมต่างกัน มีบทบาทในการพัฒนาเยาวชนด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือ พระสงฆ์ที่มีระดับการศึกษานักธรรมเอก มีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน มากกว่านักธรรมตรีและนักธรรมโท

๓) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางแผนกบาลีต่างกัน มีบทบาทในการพัฒนาเยาวชนด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๔) พระสงฆ์ที่มีการศึกษาทางโลกต่างกัน มีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

๕) พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ต่างกัน มีบทบาทในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ คือ พระสงฆ์ที่มีประสบการณ์มากกว่า ๑๐ ปี มีระดับบทบาทในการพัฒนาเยาวชน มากกว่า ประสบการณ์ต่ำกว่า ๕ ปี และพระสงฆ์ที่มีประสบการณ์ ๕-๑๐ ปี มีระดับบทบาทในการพัฒนาเยาวชน มากกว่า ประสบการณ์ต่ำกว่า ๕ ปี

๖) ปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการให้การศึกษา และฝึกอบรม ได้แก่ ขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการดำเนินการ มีภารกิจอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินการ และเนื้อหาสาระมากแต่มีเวลาสอนน้อย

๒.๖.๑๒ วงศกร เจียมเผ่า^{๔๓} “ได้วิจัยเกี่ยวกับ บทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการทำผิดของเด็กและเยาวชนศึกษาจากความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยสงฆ์พบว่า พระสงฆ์มีความคิดเห็นไปในทางเดียวกันว่า ปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการขาดการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมที่เพียงพอ และเห็นว่าถ้าได้มีการรณรงค์ให้ความสำคัญแก่บทบาทในการเทศนา อบรมและสั่งสอนของพระสงฆ์ให้แก่เด็ก และเยาวชน แล้วจะเป็นการช่วยให้ปัญหาการกระทำผิด ของเยาวชนลดลงได้มาก และยังพบว่า บทบาทในการเป็นแบบฉบับที่ดีของพระสงฆ์ซึ่งพระสงฆ์มีความเห็นตรงกันว่า การประพฤติตนตามพระธรรมวินัยอย่างสม่ำเสมอและตามหลักศีลธรรมถือได้ว่าเป็นแบบฉบับที่ดี อันเป็นผลให้เด็กและเยาวชนยอมรับและเชื่อถือในการอบรมสั่งสอนของพระสงฆ์มากยิ่งขึ้น”

๒.๖.๑๓ กฤษณา บุรณะพงศ์^{๔๔} “ได้ศึกษาในผู้สูงอายุกับการขัดเกลาทางสังคมในครอบครัว ในการสืบทอดคุณธรรมแก่เยาวชนในกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของผู้สูงอายุในการอบรมด้านคุณธรรมแก่เยาวชนในครอบครัวโดยศึกษาลักษณะ ๓ ด้าน คือ ความสำนึกในคุณธรรมของผู้สูงอายุ ความพึงพอใจในการสืบทอดคุณธรรม และความสำเร็จในการอบรมด้านคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังมีความสำนึกในคุณธรรมสูง และมีความพึงพอใจในการทำหน้าที่สืบทอดคุณธรรมแก่เยาวชน และต้องอาศัยปัจจัยอีกหลายประการที่ทำให้ประสบความสำเร็จในบทบาทดังกล่าว”

^{๔๓}วงศกร เจียมเผ่า, “บทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน : ศึกษาจากความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์”, วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล), ๒๕๒๕, บทคัดย่อ.

^{๔๔}กฤษณา บุรณะพงศ์, “ผู้สูงอายุกับการขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวในการสืบทอดคุณธรรมแก่ เยาวชนในกรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), ๒๕๔๐, หน้า ๓๘

๒.๖.๑๔ พระมหานุกูมิ อธิปญโญ (วรรณวิเศษ)^{๔๕} “ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคม ศึกษาเฉพาะกรณี พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินชีวิต ข้อปฏิบัติและบทบาทในการพัฒนาสังคมของพระธรรมวิสุทธิมงคล โดยศึกษาจากเอกสารและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยการสังเกตและการสัมภาษณ์จากผู้รู้การศึกษาวิจัยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และนำเสนอผลการศึกษาวิจัยโดยวิธีพรรณนาผลการศึกษาพบว่า พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เกิดในครอบครัวที่มีอาชีพเกษตรกรรม แต่ฐานะทางการเงินของสกุลท่านอยู่ในสภาพค่อนข้างดี ขณะเข้าสู่ความเป็นสมณเพศ สังกัดคณะสงฆ์ฝ่ายธรรมยุต ยึดถืออุดมคติวัตรเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจเป็นพระสงฆ์นักปฏิบัติสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน พระธรรมวิสุทธิมงคลเป็นพระสงฆ์ที่เจริญด้วยปฏิบัติ มีอาจารย์วัตรอันงดงามอย่างเสมอต้นเสมอปลายมาโดยตลอด เป็นผู้มีเอกลักษณ์ประจำตัวคือการสอนธรรมะที่เข้มงวดและจริงจัง ข้อวัตรปฏิบัติในแต่ละวันเป็นไปเพื่อความเจริญรุ่งเรืองแห่งพระพุทธศาสนา

บทบาทการพัฒนาสังคมของท่านในด้านการปกครอง การเผยแผ่ สาธารณสงเคราะห์ การทำนุบำรุงสิ่งแวดล้อม การช่วยเหลือสังคมและประเทศชาตินั้น ได้รับผลออกมาเป็นที่น่าพอใจเป็นอย่างยิ่ง โดยสรุปการพัฒนาของท่านมีอยู่ ๒ ด้าน คือ

๑) ด้านจิตใจ ได้แก่ การอบรมสั่งสอนให้ประชาชนมีศีลธรรม คุณธรรม ความดีงาม ตามหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยเน้นการนำไปปฏิบัติมากกว่าการสอนให้รู้เท่านั้น

๒) ด้านวัตถุ ได้แก่ การพัฒนาการศึกษาสาธารณสุข และสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ตลอดจนการเป็นผู้นำในการตั้งกองทุนผ้าป่าช่วยชาติ”

๒.๖.๑๕ พระกฤตพจน์ (หวนดี) สุทธิจิตโต “ได้ทำการศึกษาเรื่องบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมในจังหวัดสมุทรปราการ จำแนกตามอายุ พรรษาที่อุปสมบท สมณศักดิ์ วุฒิการศึกษาทางโลกและวุฒิการศึกษาทางธรรม ประชากรเป็นเจ้าอาวาสพำนักประจำอยู่ในวัดที่ตั้งอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ พ.ศ. ๒๕๔๕ พบว่าพระสงฆ์ที่มีบทบาทด้านการเผยแผ่ธรรมะอยู่ในระดับน้อย เจ้าอาวาสในจังหวัดสมุทรปราการ มีบทบาทในการพัฒนาสังคม ด้านการปกครองมากกว่าด้านอื่น ตามลำดับ การเป็นผู้นำที่ดีต้องมีธรรมะ ความอดทน เสียสละ และยุติธรรม ยึดพระธรรมวินัยเป็น

^{๔๕} พระมหานุกูมิ อธิปญโญ, “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาสังคมศึกษาเฉพาะกรณี : พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน)”, วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔, หน้า ๕-๑๔.

หลักในการปกครอง มีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีความรู้ ฟังเหตุและผล ความคิดเห็นของผู้อื่น เพื่อนำความคิดเห็นเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับการพัฒนาสังคมแต่ละด้าน ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรเน้นในการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเผยแผ่ให้ประชาชนได้ทราบและเข้าใจ สามารถนำหลักธรรมไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเองและสังคมช่วยแก้ปัญหาในด้านต่าง ๆ ได้”^{๕๖}

ผู้วิจัยได้สรุปว่า การทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นงานของผู้วิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้างานที่เขียนมีเนื้อหาสาระเกี่ยวข้องกับหัวข้อปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ และค้นคว้าวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง อาจมีหลายลักษณะ เช่น เป็นตำรา สารานุกรม พจนานุกรม นามานุกรม ดัชนี รายงานสถิติ หนังสือรายปี บทความในวารสาร จุลสาร ประเด็นข้อที่สำคัญก็คือรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้น ผู้วิจัยจะต้องทำการสำรวจอ่านทบทวนอย่างพิถีพิถันระหัด ทักษะในความสำคัญของการทำวิจัยขั้นตอนนี้คือ ทักษะในการสืบค้นหาสารนิเทศจากแหล่งต่าง ๆ และทักษะในการอ่านอย่างมีวิจารณญาณในเรื่องที่จะทำการวิจัย ช่วยให้ผู้วิจัยสามารถหลีกเลี่ยงการทำวิจัยซ้ำซ้อนกับผู้อื่น ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีแนวคิดพื้นฐานเชิงทฤษฎี ในเรื่องที่จะทำการวิจัยอย่างเพียงพอ และได้เห็นแนวทางในการดำเนินงานวิจัยของตน ช่วยให้ผู้วิจัยได้มีหลักฐานอ้างอิงเพื่อสนับสนุนในการอภิปรายผลการวิจัย ช่วยสร้างคุณภาพและมาตรฐานเชิงวิชาการให้แก่งานวิจัย^{๕๗}

^{๕๖} พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต, “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณี จังหวัดสมุทรปราการ”, วิทยานิพนธ์ศาสนาสาตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔, หน้า ๒๒-๒๔.

^{๕๗} พระปิยะ ปิณฑโม (เมฆแสน), “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอเมืองแพร่”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย), ๒๕๕๓, หน้า ๕๖.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษา อำเภอลอง จังหวัดแพร่” โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๒) เพื่อศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๓) เพื่อศึกษาปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ทั้งนี้โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

๓.๑ ขอบเขตการศึกษา

๓.๑.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๑.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๑.๔ การทดสอบเครื่องมือ

๓.๑.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๑.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ ขอบเขตการศึกษา

๓.๑.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

๑) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติจริงโดยพระสงฆ์ ซึ่งได้แก่ผู้วิจัยเองและคณะสงฆ์ในตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๒) ศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ใน ๔ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้อง ปัญหา และอุปสรรคของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๓.๑.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะพื้นที่ อำเภอลอง จังหวัดแพร่

๓.๑.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ศึกษาประชากรใน อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยใช้กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ปกครองของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๖,๘๑๑ คน

๓.๑.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

กำหนดระยะเวลาในการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๓ ถึงเดือน มิถุนายน ๒๕๕๔

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้ศึกษาครั้งนี้เกี่ยวกับเรื่องการศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอลอง จังหวัดแพร่ ดังต่อไปนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่กำลังศึกษาวิชาพระพุทธศาสนา ช่วงชั้นที่ ๓ (ม.๑-ม.๓) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ มีจำนวน ๑ กลุ่ม ได้แก่

๓.๒.๑ ประชากร การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาประชากรที่เป็นผู้ปกครองของเยาวชนที่อยู่อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน จำนวนทั้งสิ้น ๑๐,๖๑๗ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้ จำนวน ๓๘๕ คน โดยการใช้สูตรของ TARO YAMANE^๑

$$n = \frac{N}{1 + (Ne^2)}$$

$$n = \frac{6,811}{1 + (6,811 \times 0.05^2)}$$

$$= ๓๘๔.๗ \text{ หรือ ไม่ต่ำกว่า } ๓๘๕$$

^๑ชมพูนุ บุญเย็น. บทความสูตรของ ,Taro Yamane. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633500>. [๒๐ ก.พ. ๒๕๕๓].

- n = ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
 N = จำนวนประชากรทั้งหมด
 Ne^2 = ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน ๐.๐๕ ของกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๓ วิธีการสุ่มตัวอย่าง

๑) จำนวนหมู่บ้านในการเลือกแบบเจาะจง ทั้ง ๑๔ หมู่บ้านในเขตตำบลห้วยอ้อ

๒) ขนาดของตัวอย่างที่เก็บในแต่ละหมู่บ้าน ใช้วิธีเทียบบัญชีไตรยางค์ เมื่อได้

จำนวนแล้ว ใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๑ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสร้างเครื่องมือในการวิจัยขึ้นมา ๒ ชุด คือ

ชุดที่ ๑ แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม เป็นการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษา อำเภอคลองจังหวัดแพร่

ชุดที่ ๒ แบบสอบถามสำหรับเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน แบ่งออก เป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ทั้งหมด ๔ ด้าน คือ

- ๑) ด้านการให้ความรู้
- ๒) ด้านการฝึกอบรม
- ๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์
- ๔) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

เกณฑ์การวัดเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) ๕ ระดับ (ของลิเคอร์ต์)^๒

๕	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๔	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นมาก
๓	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นปานกลาง
๒	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อย
๑	หมายถึง	ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

๓.๔ การทดสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ โดยสามารถวัดสิ่งที่ต้องการวัด และ มีความแม่นยำในการวัด เพื่อได้ทำการทดสอบเครื่องมือ ดังนี้

๓.๔.๑ ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ ข้อมูลทฤษฎีเชิงวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๓.๔.๒ กำหนดกรอบแนวคิดที่เป็นตัวชี้วัดระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวัง ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๓.๔.๓ รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาประมวลผล เพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามให้ครอบคลุมประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยทั้งหมด

๓.๔.๔ นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยการหาวิธีค่าสัมประสิทธิ์ (แอลฟา) ของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สถิติทางสังคมศาสตร์ จึงได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความมั่นคงเท่ากับ ๐.๘๖ ซึ่งนับว่าเป็นแบบสอบถามที่มีความเชื่อมั่นสูง

๓.๔.๕ นำแบบสอบถามฉบับร่างเสนอต่อที่ปรึกษาโครงการ เพื่อขอรับคำแนะนำและปรับปรุงแก้ไข แล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Validity) จำนวน ๓ คน คือ

๑) ผศ. ศรี แนวรงค์ ตำแหน่ง อาจารย์บรรยายพิเศษมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

^๒บุญชม ศรีสะอาด รศ.ดร., การวิจัยเบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สุวิริยา
สาสน์๒๕๓๕, หน้า ๑๑๑.

๒) ผศ. รวีโรจน์ ศรีคำภา ตำแหน่ง อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

๓) ผศ. พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์ ตำแหน่ง รักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและวิชาการอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

ผู้เชี่ยวชาญทดสอบหาค่าความสอดคล้องกับเนื้อหา มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

- +๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ๐ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา
- ๑ เมื่อผู้เชี่ยวชาญมีความแน่ใจว่าข้อคำถามนั้น ไม่สอดคล้องกับเนื้อหา

๓.๔.๖ นำแบบสอบถามที่ได้รับจากผู้เชี่ยวชาญ หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) Index of concurrence^๓

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

$\sum R$ = ผลรวมคะแนนของผู้เชี่ยวชาญ
 N = จำนวนผู้เชี่ยวชาญ
 IOC = ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา

ค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าเท่ากับ ๐.๕ หรือมากกว่า หมายความว่า ข้อคำถามนั้นสอดคล้องกับเนื้อหา ส่วนค่าดัชนีความสอดคล้องหรือความตรงเชิงเนื้อหา มีค่าน้อยกว่า ๐.๕ หมายความว่า ข้อคำถามนั้นต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือตัดทิ้งไป เพราะถือว่าเป็นข้อคำถามที่ขาดความตรงตามเนื้อหาหรือมีความตรงตามเนื้อหาต่ำเกินไป

๓.๔.๗ แบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อเกิดความเที่ยงตรงตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ (Expert) และเพื่อให้เกิดความเชื่อมั่นจากการทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มตัวอย่าง รวมทั้งผ่านความเห็นชอบจากที่ปรึกษา แล้วจึงนำไปเก็บข้อมูลจากประชากรที่กำหนดไว้

๓.๕ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ด้วยวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

๓.๕.๑. ทำการแจกแบบสอบถามให้กับประชาชนในตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ทั้งหมด ๑๔ หมู่บ้าน จำนวน ๓๘๕ ชุด ให้ประชาชนตอบแบบสอบถามตามที่ผู้ศึกษาวิจัยได้จัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

^๓ รัตน์ บัณฑิต ดร., การประเมินผลโครงการ การวิจัยเชิงปริมาณ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คอมแพคท์พริ้น จำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๕๓.

๓.๕.๒ คัดเลือกและจัดเก็บแบบสอบถามเองทั้งหมด และได้รับแบบสอบถามคืนมาครบตามจำนวนที่แจกไป จำนวน ๓๘๕ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐.๐๐ ดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงจำนวนแบบสอบถามที่แจกและที่ได้รับคืน

ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	จำนวนประชากร	กลุ่มตัวอย่าง	แบบสอบถามที่แจก	แบบสอบถามที่ได้รับคืน	คิดเป็นร้อยละ
บ้านแม่เกี่ยม	๑	๓๐๒	๔๐	๔๐	๔๐	๑๐.๓๘
บ้านจองไฟ	๒	๕๖๓	๓๒	๓๒	๓๒	๘.๓๑
บ้านนาแก	๓	๖๒๕	๓๕	๓๕	๓๕	๕.๐๕
บ้านนาหลวง	๔	๘๓๔	๔๓	๔๓	๔๓	๑๒.๒๐
บ้านนาจอมขวัญ	๕	๘๔๓	๔๘	๔๘	๔๘	๑๒.๔๖
บ้านนาหม้อ	๖	๒๒๘	๑๓	๑๓	๑๓	๓.๓๓
บ้านคอนทราย	๗	๒๘๔	๑๖	๑๖	๑๖	๔.๑๕
บ้านห้วยอ้อ	๘	๖๔	๓	๓	๓	๐.๓๓
บ้านคอกช้าง	๙	๑๕๕	๙	๙	๙	๒.๓๓
บ้านคอนมูล	๑๐	๑๐๒	๖	๖	๖	๑.๕๕
บ้านแม่ลานเหนือ	๑๑	๖๕๓	๓๓	๓๓	๓๓	๕.๖๑
บ้านแม่ลานใต้	๑๒	๔๓๒	๒๓	๒๓	๒๓	๓.๐๑
บ้านนาไผ่	๑๓	๕๐๘	๒๕	๒๕	๒๕	๓.๕๓
บ้านแม่ลานพัฒนา	๑๔	๓๓๐	๔๓	๔๓	๔๓	๑๑.๑๖
รวม		๖,๘๑๑	๓๘๕	๓๘๕	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

๓.๖ การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๓.๖.๑ นำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาแล้ว ตรวจสอบความสมบูรณ์แบบสอบถามแต่ละชุดว่ามีความสมบูรณ์หรือไม่ (มีการกรอก) แบบสอบถามครบถ้วนหรือไม่

๓.๖.๒ นำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนทั้งหมด จำนวน ๓๘๕ ชุด จึงได้นำมาวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลด้วยระบบคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ และคำนวณค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. ๖.๓ นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์โดยการแปลความหมายของคะแนนที่เป็นตัวเลข ให้อยู่ในลักษณะของการอธิบาย ดังนี้^๔

๔.๕๑ – ๕.๐๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นมากที่สุด
๓.๕๑ – ๔.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นมาก
๒.๕๑ – ๓.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นปานกลาง
๑.๕๑ – ๒.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นน้อย
๑.๐๐ – ๑.๕๐	หมายถึง	มีความคิดเห็นอยู่ในระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด

๓.๗ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผล ดังนี้

- ๑) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)
- ๒) วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ทั้งหมด ๔ ด้าน คือ

- ๒.๑) ด้านการให้ความรู้
 - ๒.๒) ด้านการจัดการฝึกอบรม
 - ๒.๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์
 - ๒.๔) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
- ใช้ค่าสถิติ ดังนี้

- ๑) ค่าร้อยละ(%)
- ๒) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$)
- ๓) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

^๔บุญชม ศรีสะอาด. รศ.ดร., การวิจัยเบื้องต้น, หน้า ๑๐๐.

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ทั้งนี้โดยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน ๒ ชุด คือ ๑) แบบบันทึกภาคสนาม ซึ่งใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๒) แบบสอบถาม ซึ่งใช้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน การวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาความ และรูปแบบตารางประกอบคำอธิบายโดยมีสัญลักษณ์ที่ใช้ในการนำเสนอข้อมูล ดังนี้

%	หมายถึง	ค่าร้อยละ (Percentage)
$\bar{X}$	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Means)
S.D.	หมายถึง	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Diviation)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้แบ่งการนำเสนอออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

๔.๑ ข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๔.๒ ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

ซึ่งมีรายละเอียดที่จะนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ข้อมูลภาคสนามเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

จากการที่ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ได้เสริมปัจจัยนำเข้าในการศึกษาครั้งนี้ โดยการให้บทบาทพระสงฆ์ในการจัดกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนด้วยการให้ความรู้ การจัดกิจกรรมฝึกอบรม การสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งที่ดำเนินการด้วยตนเองตามบทบาทหน้าที่ของพระสงฆ์ และโดยการประสานงานขอความร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหามาตรกิริยาที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน จึงขอนำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบบันทึกภาคสนาม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๔.๑.๑ ด้านการให้ความรู้ สิ่งที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการ คือ

การเทศนา อบรมประชาชนและเยาวชนในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนาต่างๆ เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา ตลอดจนการเทศนาในโอกาสอื่นๆ เช่น ในการบำเพ็ญกุศลงานศพ เป็นต้น เพื่อให้ประชาชนตระหนักในปัญหาพฤติกรรมของเยาวชนในปัจจุบัน และร่วมกันหาทางป้องกันและแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เนื้อหาของการเทศนาใช้หลักธรรมของพุทธศาสนา เช่น การดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีการวางแผนเพื่ออนาคตที่ดี การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทั้งปวง การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ประชาชนเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหายของเยาวชน เป็นการสร้างความตระหนักในปัญหาแก่ชุมชน

รูปภาพกิจกรรมที่ ๑

๔.๑.๒ ด้านการฝึกอบรม สิ่งที่พระสงฆ์ได้ดำเนินการ คือ

การจัดการอบรมเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ จำนวน ๔ ครั้ง คือ

ครั้งที่ ๑ ดำเนินโดยผู้วิจัยร่วมกับคณะสงฆ์ของวัดนาแก เยาวชนผู้เข้าร่วมการฝึกอบรมทั้งหมด ๔๒ คน ในเมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ในเวลา ๑๓.๐๐ น. ณ ศาลาการเปรียญ วัดนาแก ลักษณะการจัดกิจกรรมเป็นการให้เยาวชนแบ่งกลุ่มเพื่อค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนในทัศนะของเยาวชน และให้เยาวชนสะท้อนความต้องการของตนเองออกมา เพื่อนำไปใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการจัดทำโครงการเพื่อนำมาพัฒนากลุ่มเยาวชนในโอกาสต่อไป และมีการเทศนาโดยพระสงฆ์เพื่อให้แนวทางประพฤติปฏิบัติที่พึงประสงค์แก่เยาวชน

รูปภาพกิจกรรมที่ ๒

ครั้งที่ ๓ ดำเนินการโดยผู้วิจัยร่วมกับคณะสงฆ์วัดนาแก ร่วมกับเทศบาลตำบลห้วยอ้อ โรงเรียนลองวิทยา ซึ่งเป็นโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ และวิทยาลัยการอาชีพลอง ผู้เข้าร่วมการอบรมทั้งหมด ๑๕๐ คน เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๔ ในเวลา ๐๘.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ ศาลาการเปรียญวัดนาแก การจัดกิจกรรมในครั้งนี้ มีการเชิญวิทยากรต่างหน่วยงานต่างมาให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาวาฬติดกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เช่น โทษของการมีเพศสัมพันธ์และการตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อม การป้องกันภัยจากยาเสพติด

รูปภาพกิจกรรมที่ ๓

ครั้งที่ ๔ ดำเนินการโดยผู้วิจัยร่วมกับคณะสงฆ์วัดนาแก คณะสงฆ์วัดสะแก่ง ร่วมกับ สถานีตำรวจนครหลวง เมื่อวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔ ในเวลา ๑๕.๐๐ น. ณ ศาลาอเนกประสงค์ วัดสะแก่ง มีเยาวชนผู้เข้าอบรมจำนวน ๕๐ คน เป็นการจัดกิจกรรมในครั้งนี้เน้นไปที่การให้ความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด และการปฏิบัติธรรม นั่งสมาธิ

รูปภาพกิจกรรม ที่ ๔

๔.๑.๓ ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สิ่งที่ได้ดำเนินการ คือ

๔.๑.๓.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเล่นกีฬาและออกกำลังกาย โดยพระสงฆ์สนับสนุนเงินในการซื้อน้ำมันเชื้อเพลิงใส่เครื่องตัดหญ้าสนามฟุตบอล สนามตะกร้อ และมอบเงินให้ทีมนักกีฬาของตำบลเพื่อเป็นค่าอาหารและเครื่องดื่ม

๔.๑.๓.๒ ส่งเสริมให้เยาวชนที่สนใจมาฝึกตีกลองบูชาเพื่อสืบทอดศิลปะในการ ตีกลองบูชาแก่คนรุ่นหลัง และให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ โดยพระสงฆ์เป็นผู้ฝึกสอน ระยะเวลาที่ฝึกสอน คือ ทุกวันขึ้น ๑๔ ค่ำและวันขึ้น ๑๕ ค่ำ จากที่ดำเนินการไปนั้นมีเยาวชนเข้ามา ฝึกครั้งละ ๕-๑๐ คน และพระสงฆ์ก็จะเสริมแรงใจให้แก่เด็กโดยให้รางวัลแก่ผู้มาฝึกครั้งละ ๒๐ บาทต่อคน เพื่อให้นำไปใส่อมสิน และหลังจากฝึกดีจนเป็นแล้วพระสงฆ์ก็ได้มอบหมายให้มาตีในวันสำคัญทางศาสนา

๔.๑.๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเข้ามาทำงานในวัดเพื่อช่วยพระสงฆ์ ในการทำงานต่างๆของวัด เช่น การทำความสะอาดสถานที่ การล้างห้องน้ำ การจัดอาหารถวายพระ การรับใช้พระสงฆ์ โดยให้มาพักค้างที่วัด คราวละ ๕-๑๐ คน เยาวชนที่มาจะรับตั้ง

แต่เด็กชั้นประถมศึกษาเป็นต้นไป และพระสงฆ์ก็จะมอบเงินให้ใส่ออมสินคราวละ ๒๐ บาท เพื่อเป็นการเสริมแรงใจ

๔.๑.๓.๔ การเอื้ออำนวยวัสดุ อุปกรณ์ของทางวัดให้เยาวชนนำไปใช้ประโยชน์ ได้แก่ การให้ยืมกลองและเครื่องดนตรีไปใช้ในกิจกรรมการแข่งขันกีฬาของเยาวชน การให้ยืมเสื้อ อาสนะสงฆ์ ถึงบริการน้ำดื่ม เพื่อให้เยาวชนไปใช้ในการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิบัติธรรม เป็นต้น

๔.๑.๓.๕ การบริจาคเงินค่าอาหารกลางวันแก่โรงเรียนในตำบลจำนวน ๑ แห่ง คือ โรงเรียนบ้านนาหลวง

๔.๑.๓.๖ การบริจาคทำบุญทอดผ้าป่าของเยาวชนซึ่งแต่ละหมู่บ้านก็มีการจัดขึ้นทุกปี เพื่อนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ เช่น การแข่งขันกีฬา

๔.๑.๓.๗ มอบวัตถุมงคลเพื่อเป็นกำลังใจแก่เยาวชนและนักเรียนในโอกาสต่างๆ เช่น การอบรม การแข่งขันกีฬา เป็นต้น

๔.๑.๔ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สิ่งที่ได้ดำเนินการ คือ

๔.๑.๔.๑ ประสานงานกับสถานศึกษาในอำเภอทอง และในตำบลห้วยอ้อ เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม

๔.๑.๔.๒ ประสานงานเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลห้วยอ้อนำมาจัดกิจกรรมต่างๆด้านการพัฒนาเยาวชน เช่น การเข้าวัดปฏิบัติธรรม เป็นต้น

๔.๑.๔.๓ ร่วมมือกับคณะสงฆ์จากจังหวัดแพร่ มอบสิ่งของให้โรงเรียนบ้านเหล่า

๔.๑.๔.๔ ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแพร่ เขต ๒ ในการจัดค่ายอบรมธรรมะแก่คณะครู เพื่อให้สามารถนำไปถ่ายทอดแก่เยาวชนในสถานศึกษาของตำบลห้วยอ้อ

๔.๑.๔.๕ ประสานงานกับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาในตำบลห้วยอ้อและในอำเภอทอง เพื่อจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น การจัดงานวันสำคัญทางศาสนา การอบรมคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียน รวม ๖ ครั้ง ในโรงเรียนบ้านไผ่ล้อม โรงเรียนบ้านแม่ลาน โรงเรียนบ้านดอนมูล โรงเรียนบ้านห้วยอ้อ โรงเรียนบ้านแม่เกี่ยม โรงเรียนลองวิทยา โรงเรียนละ ๑ ครั้ง

๑.๕ ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน จากการดำเนินการของคณะสงฆ์ที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น พบว่ามีปัญหาอุปสรรค คือ

๑.๕.๑ พระสงฆ์ไม่มีเวลาในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการให้ความรู้แก่เยาวชน และพระสงฆ์บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัย เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูล และทางวัดยังขาดความพร้อมในด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม

๑.๕.๒ พระสงฆ์บางส่วนยังมีความรู้ความเข้าใจในปัญหาเยาวชนไม่ถ่องแท้ จึงส่งผลให้มีแรงจูงใจน้อยที่จะมาดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

๑.๕.๔ พระสงฆ์มีภารกิจต่างๆจำนวนมากทำให้มีเวลาจำกัดในการดำเนินการด้านการพัฒนาเยาวชน ประกอบกับเวลาของพระสงฆ์และฆราวาสไม่สอดคล้องกัน ทำให้การนัดหมายมีข้อจำกัด เวลาในการดำเนินการบางเรื่องจึงทำได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร

๑.๕.๕ สภาพการดำรงชีวิตปัจจุบันมีความเร่งรีบสูง จึงทำให้คนในชุมชนสนใจกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชนน้อยลง ต่างคนต่างเร่งรีบเพื่อทำภารกิจของตนให้เสร็จ ดังนั้นเมื่อพระสงฆ์ขอความร่วมมือเพื่อดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงมีข้อจำกัดเรื่องเวลาของฆราวาสที่มีน้อยกว่าแต่ก่อน

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว คณะสงฆ์ของตำบลห้วยอ้อยังได้ให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เช่น การร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับตำบล และระดับอำเภอในการป้องกันและ แก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นคณะกรรมการวัฒนธรรมประจำตำบล เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชนหมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น

๔.๒ ความคิดเห็นความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ได้แก่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวัง ต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนทั้ง ๔ ด้าน คือ

- ด้านการให้ความรู้
- ด้านการฝึกอบรม
- ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์
- ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ดังปรากฏตามตารางที่ ๔.๑-๔.๕

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑. เพศ		
ชาย	๑๔๖	๓๗.๕๐
หญิง	๒๓๙	๖๒.๕๐
รวม	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็น เพศหญิง คิดเป็น ร้อยละ ๖๒.๕๐ เพศชาย คิดเป็น ร้อยละ ๓๗.๕๐ มีอายุอยู่ระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี คิดเป็น ร้อยละ ๔๐.๓๐

ตารางที่ ๔.๒ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม ด้านอายุ

๒. อายุ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
๑๕-๓๐ ปี	๖๒	๑๖.๑๐
๓๑-๔๐ ปี	๑๓๖	๓๕.๓๐
๔๑-๕๐ ปี	๑๕๕	๔๐.๓๐
๕๑-๖๐ ปี	๓๒	๘.๓๐
รวม	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านอายุ อยู่ระหว่าง ๓๑ - ๔๐ ปี คิดเป็น ร้อยละ ๓๕.๓๐ อายุระหว่าง ๑๕-๓๐ ปี คิดเป็น ร้อยละ ๑๖.๑๐ และอายุระหว่าง ๕๑ - ๖๐ ปี คิดเป็น ร้อยละ ๘.๓๐

ตารางที่ ๔.๓ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม
ด้านการศึกษา

๓. การศึกษา	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ประถมศึกษาตอนต้น	๑๕๓	๕๐.๑๐
ประถมศึกษาตอนปลาย	๓๒	๘.๓๐
มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย	๕๔	๒๔.๔๐
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/ปวส.	๓๖	๙.๔๐
ปริญญาตรี	๓๐	๗.๘๐
รวม	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านการศึกษามีระดับการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ที่ระดับประถมศึกษาตอนต้น คิดเป็น ร้อยละ ๕๐.๑๐ รองลงมาคือ มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย คิดเป็น ร้อยละ ๒๔.๔๐ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/วิชาชีพชั้นสูง คิดเป็น ร้อยละ ๙.๔๐ ประถมศึกษาตอนปลาย คิดเป็น ร้อยละ ๘.๓๐ และระดับปริญญาตรีมีจำนวนน้อยที่สุดคิดเป็น ร้อยละ ๗.๘๐

ตารางที่ ๔.๔ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตาม
ด้านข้อมูลทั่วไป

๔. ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เกษตรกร	๑๓๑	๓๔.๐๐
รับจ้าง	๑๒๕	๓๓.๕๐
ค้าขาย	๘๕	๒๒.๑๐
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๓๖	๙.๔๐
ข้าราชการบำนาญ	-	๐.๐๐
อื่น ๆ โปรดระบุ	-	๐.๐๐
รวม	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามในด้านข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็น ร้อยละ ๓๔.๐๐ รองลงมาเป็นอาชีพรับจ้าง คิดเป็น ร้อยละ ๓๓.๕๐ ประกอบอาชีพค้าขาย ร้อยละ ๒๓.๑๐ อาชีพรับราชการ/รัฐวิสาหกิจ มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็น ร้อยละ ๕.๔๐ ส่วนอาชีพข้าราชการบำนาญ และอาชีพอื่นๆ ไม่มี ข้อมูล

ตารางที่ ๔.๕ แสดงจำนวน (คน) และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามด้านรายได้ต่อเดือน

๕. รายได้ต่อเดือน		
๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท	๒๔๓	๖๓.๑๐
๖,๐๐๑-๙,๐๐๐ บาท	๑๐๖	๒๗.๕๐
๙,๐๐๑-๑๒,๐๐๐ บาท	-	-
๑๒,๐๐๑ บาท ขึ้นไป	-	-
ไม่มีรายได้ต่อเดือน	๓๖	๙.๔๐
รวม	๓๘๕	๑๐๐.๐๐

จากตารางที่ ๔.๕ ด้านรายได้ต่อเดือนนั้นส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง ๓,๐๐๐ – ๖,๐๐๐ บาท คิดเป็น ร้อยละ ๖๓.๑๐ รองลงมาอยู่ระหว่าง ๖,๐๐๑ – ๙,๐๐๐ บาทคิดเป็น ร้อยละ ๒๗.๕๐ และไม่มีรายได้มีจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็น ร้อยละ ๙.๔๐

ตอนที่ ๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอทอง จังหวัดแพร่ ๔ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏตามตารางที่ ๔.๖-๔.๑๐

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอทอง จังหวัดแพร่ ใน ๔ ด้าน ดังนี้

ด้าน ที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑	ด้านการให้ความรู้	๓.๕๘	.๖๓๕๓	มาก
๒	ด้านการฝึกอบรม	๓.๕๑	.๖๔๕๓	มาก
๓	ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์	๓.๖๐	.๘๖๕๒	มาก
๔	ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง	๓.๕๕	.๖๓๘๖	มาก
รวมเฉลี่ย		๓.๕๗	.๖๕๕๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอทอง จังหวัดแพร่ ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๗$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้วจะพบว่า มีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการให้ความรู้				
๑	พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม เช่น เรื่องศีล ๕ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดรอบาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้นแก่เยาวชนได้อย่างชัดเจน	๓.๕๑	.๕๑๘๓	มาก
๒	พระสงฆ์สามารถให้ความรู้ ให้คำแนะนำ หรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่องที่เยาวชนต้องการหรือ สงสัย เช่น เรื่องโทษของยาเสพติด การปฏิบัติตนให้ปลอดภัยจากยาเสพติด เป็นต้น	๓.๖๒	.๗๗๑๖	มาก
๓	พระสงฆ์รับฟังปัญหา และสามารถแนะนำ สั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนได้	๓.๔๑	.๖๔๐๑	ปานกลาง
๔	หลักธรรมที่พระสงฆ์ให้การเรียนรู้มีการเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก	๓.๗๘	.๘๓๐๘	มาก
๕	พระสงฆ์สามารถตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่างๆเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้เยาวชน และเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้	๓.๗๓	.๗๒๖๑	มาก
รวม		๓.๕๘	.๖๓๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการให้ความรู้ ในภาพรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า อันดับแรก คือ พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม เช่น เรื่องศีล ๕ ความกตัญญูกตเวที ความละเอียดรอบาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้น แก่เยาวชนได้อย่างชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๕๑$) อันดับสอง คือ หลักธรรมที่พระสงฆ์ให้การเรียนรู้มีการเรียงลำดับจากง่ายไปหายาก ($\bar{X} = ๓.๗๘$) อันดับสุดท้าย คือ พระสงฆ์รับฟังปัญหา และสามารถแนะนำ สั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนได้ ($\bar{X} = ๓.๔๑$) ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการฝึกอบรม

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการฝึกอบรม				
๖	พระสงฆ์จัดการฝึกอบรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ทั่วถึง	๓.๖๓	.๖๓๐๒	มาก
๗	พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เฉพาะด้าน เช่น ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านเพศศึกษา เป็นต้น	๓.๕๕	.๑๐๕๔	มาก
๘	พระสงฆ์จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ	๓.๕๔	.๖๘๐๐	มาก
๙	พระสงฆ์จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่สม่ำเสมอ	๓.๔๕	.๖๖๖๒	ปานกลาง
๑๐	พระสงฆ์จัดการบรรพชา อุปสมบทให้แก่เยาวชนเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษ และได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตร	๓.๓๕	.๖๔๕๔	ปานกลาง
รวม		๓.๕๑	.๖๔๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการฝึกอบรม ในภาพรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๑$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่า อันดับแรก คือ พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เฉพาะด้าน เช่น ด้านการป้องกันยาเสพติด ด้านเพศศึกษา เป็นต้น ($\bar{X} = ๓.๕๕$) อันดับสอง คือ พระสงฆ์จัดการฝึกอบรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ทั่วถึง ($\bar{X} = ๓.๖๓$) อันดับสุดท้าย คือ พระสงฆ์จัดการบรรพชา อุปสมบทให้แก่เยาวชนเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษ และได้รับการฝึกอบรมตามหลักสูตร ($\bar{X} = ๓.๓๕$) ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์				
๑๑	พระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่เยาวชนในการจัดกิจกรรมต่างๆที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การแสดงความสามารถพิเศษ การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ ฯลฯ	๓.๗๒	.๑๐๕๑	มาก
๑๒	พระสงฆ์ส่งเสริมให้เยาวชนใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬา และการนันทนาการตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์	๓.๗๐	.๕๖๒๖	มาก
๑๓	พระสงฆ์สนับสนุนงบประมาณ โดยการจัดตั้งผ้าป่าเพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่การจัดกิจกรรมของเยาวชน	๓.๒๐	.๕๒๔๔	ปานกลาง
๑๔	พระสงฆ์ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร ฯลฯ	๓.๓๑	.๘๔๕๖	ปานกลาง
๑๕	พระสงฆ์เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เน้นการมีเยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน	๓.๓๕	.๗๓๓๕	ปานกลาง
รวม		๓.๖๐	.๘๗๕๒	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ ในภาพรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= ๓.๖๐$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่าอันดับแรก คือ พระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่เยาวชนในการจัดกิจกรรมต่างๆที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การแสดงความสามารถพิเศษการร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ ฯลฯ ($\bar{X}= ๓.๗๒$) อันดับสอง คือ พระสงฆ์ส่งเสริมให้เยาวชนใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬา และการนันทนาการตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ ($\bar{X}= ๓.๗๐$) อันดับสุดท้าย คือ พระสงฆ์สนับสนุนงบประมาณ โดยการจัดตั้งผ้าป่าเพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่การจัดกิจกรรมของเยาวชน ($\bar{X}= ๓.๒๐$) ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อที่	รายการ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง				
๑๖	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลแพร่ สำนักงานคุมประพฤติ สถานพินิจเด็กและเยาวชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร่ เทศบาลตำบลห้วยอ้อ ฯลฯ ในการให้	๓.๖๒	.๕๗๖๑	มาก
๑๗	ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่างๆพระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลตำบลห้วยอ้อ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร่ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่	๓.๖๒	.๗๓๑๖	มาก
๑๘	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแล ช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น	๓.๘๓	.๘๑๐๑	มาก
๑๙	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแล ช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้นเมื่อเยาวชนในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์	๓.๔๕	.๗๓๗๖	ปานกลาง
๒๐	พระสงฆ์เพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เยาวชนในชุมชนของท่านได้	๓.๔๕	.๖๔๕๕	ปานกลาง
รวม		๓.๕๕	.๖๓๘๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในภาพรวมประชาชนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่าอันดับแรก คือ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแล

ช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น ($\bar{X} = 3.92$) อันดับสอง คือ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลแพร์ สำนักงานคุมประพฤติ สถานพินิจเด็กและเยาวชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร์ เทศบาลตำบลห้วยอ้อ ฯลฯ ในด้านการให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่างๆ และพระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลตำบลห้วยอ้อ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.62$) อันดับสุดท้าย คือ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น และเมื่อเยาวชนในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์เพื่อเป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เยาวชนในชุมชนของท่านได้ ($\bar{X} = 3.45$) ซึ่งเป็นความคิดเห็นในระดับปานกลาง

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามทั้งหมดจำนวน ๓๘๕ คน โดยส่วนใหญ่แล้วไม่มีข้อเสนอแนะ คือ จำนวน ๓๔๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๙๐.๔๐ ส่วนที่มีข้อเสนอแนะ จำนวน ๓๗ คน คิดเป็น ร้อยละ ๙.๖๐ โดยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้ นั้น คือ ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้พระสงฆ์เน้นให้ความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนากับกลุ่มเยาวชนให้มากยิ่งขึ้น

๒) ด้านการฝึกอบรม นั้น คือ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นว่าเยาวชนและเด็กนั้นพร้อมที่จะรับฟังคำสั่งสอนของพระสงฆ์ และพระสงฆ์เป็นผู้ที่มีบทบาทในการขัดเกลาหรือพัฒนาพฤติกรรมของเด็กและเยาวชนเป็นให้มากยิ่งขึ้น

๓) ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ ผู้ตอบแบบสอบถาม อยากให้พระสงฆ์จัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์ขึ้นให้บ่อยกว่าเดิมและแทรกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปด้วย

๔) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ผู้ตอบแบบสอบถามต้องการให้ประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อจะสามารถแก้ไขปัญหาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาคความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ โดยมีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๒) ศึกษาความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาท ของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๓) ศึกษา ปัญหาและอุปสรรคของพระสงฆ์ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของ เยาวชน

ในการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ทำให้วัฒนธรรม ภายนอกหลั่งไหลเข้ามาสู่ประเทศไทยในลักษณะที่ขาดการควบคุม ส่งผลทำให้เกิดปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนไทยปรากฏให้เห็นอยู่ทั่วไปทั้งในสังคมเมืองและชนบท เช่น การมั่วสุมทางเพศ การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การข้องเกี่ยวกับยาเสพติด การใช้เวลาว่างในทางที่ไม่ พึงประสงค์ เช่น การหมกมุ่นกับคอมพิวเตอร์ ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ดังที่ กล่าวมานั้นในพระสงฆ์ที่มีการแก้ปัญหาแก่เด็กเยาวชน เพื่อได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนของ องค์สัมมาสัมพุทธเจ้าไปสอนแก่เด็กเยาวชนให้ได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี จะช่วยให้ลดปัญหา พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนได้

ขอบเขตการศึกษา ด้านเนื้อหา ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ ๔ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ด้านพื้นที่ศึกษาเฉพาะพื้นที่ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ด้านประชากร คือ ผู้ปกครองของเยาวชนที่อาศัยอยู่ในเขตตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่ จำนวน ๑๐,๖๑๗ คน และกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ YAMANE^๑ ได้ จำนวน ๓๘๕ คน และเลือก กลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย ตามจำนวนที่ได้จากการเทียบบัญชีไตรยางศ์ จากทุกหมู่บ้าน ในตำบล จำนวน ๑๔ หมู่บ้าน โดยใช้วิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative

^๑ ชมพูนุช บุญเย็น, บทความสูตรของ, Taro Yamane. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา :

<http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633500>. [๒๐ ก.พ. ๒๕๕๗].

Research) โดยใช้เครื่องมือ ๒ อย่าง คือ แบบบันทึกภาคสนาม แบบสอบถามความคิดเห็น ซึ่งมี ๔ ตอน คือ ๑) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ๒) ความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ๔ ด้าน คือ ด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่วนท้ายเป็น ข้อเสนอแนะทั่วไป และปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

แนวคิดทฤษฎีความคาดหวังเป็นสภาวะทางจิตอย่างหนึ่งของบุคคล ซึ่งเป็นความรู้สึกลึกซึ้งนึกคิด หรือความคิดเห็นด้วยวิจารณญาณเกี่ยวกับการคาดคะเนหรือคาดการณ์ล่วงหน้าถึงสิ่งใดสิ่งหนึ่งว่าควรจะมี ควรจะเป็นหรือควรจะเป็นตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์ ซึ่งการประเมินค่าของแต่ละคนที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งชนิดเดียวกัน ก็อาจแตกต่างกันได้โดยความคาดหวังของบุคคลจะสูงหรือต่ำขึ้นอยู่กับ ประสบการณ์การรับรู้ที่ผ่านมาของบุคคลซึ่งถูกกำหนด ในบทบาทพระสงฆ์ไว้ว่า “การที่พระสงฆ์มีบทบาทอย่างไรนั้น คงอยู่ที่หลักการ อันมีอยู่ในคำสอนของพระพุทธเจ้าแล้ว คือ ในฝ่ายตนเอง ก็มีหน้าที่ในการศึกษาปฏิบัติ คือ ศึกษาเพื่อให้ตนปฏิบัติได้ถูกต้อง และพร้อมทั้งสามารถแนะนำแก่ผู้อื่นได้ด้วย และเป็นการทำตามหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ โดยกลุ่มคนหรือสังคมใดสังคมหนึ่ง เช่นบทบาทพ่อแม่ บทบาทของครู ดังนั้น การแสดงบทบาทของบุคคลจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ เช่นสถานภาพ ตำแหน่งทางสังคม ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ อุปนิสัย และทัศนคติ เป็นต้น

ได้ทำการสอบถามเยาวชนหลักจากที่ทำการศึกษา ประมาณ ๒๐ คน สามารถนำหลักธรรม คือดังนี้ กตัญญูกตเวทิตา เพื่อให้เด็กเยาวชนรู้จักตอบแทนผู้มีพระคุณ เช่นความกตัญญูต่อ พ่อ แม่ ครู อาจารย์ และเป็นคนดีของสังคม สติสัมปชัญญะ เพื่อให้เด็กเยาวชนมีอุปการะมากเป็นเครื่องนำมาซึ่งประโยชน์เกื้อกูลในกิจการทุกอย่าง และความไม่ประมาทเป็นอุปการะในการบำเพ็ญศีลเป็นต้น หมายความว่า ธรรม ๒ ประการนี้ มีอยู่แก่ผู้ใด ผู้นั้นกระทำการใดๆ จะบำเพ็ญศีลเจริญสมาธิ ปัญญาก็ตาม จะเล่าเรียนเขียนอ่านก็ตาม ย่อมสำเร็จด้วยดี ไม่ผิดพลาด ปราศจากภัยอันตรายทุกประการ ในที่ทุกสถาน และในกาลทุกเมื่อ

ผลการศึกษาความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่ สรุปผลได้ดังนี้

ส่วนที่ ๑ บทบาทของพระสงฆ์ในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากบันทึกภาคสนาม พบว่า บทบาทการทำหน้าที่ของพระสงฆ์

ด้านการให้ความรู้

ได้แก่ การเทศนา อบรมประชาชนและเยาวชนในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา โดยมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวกับ การดำรงชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ด้านการฝึกอบรม

ได้แก่ การจัดการอบรมเยาวชนจากโรงเรียนต่างๆ รวม ๔ ครั้ง ณ ศาลาการเปรียญ วัดนาแก และศาลาอเนกประสงค์วัดสระแล้ง โดยดำเนินการร่วมกับโรงเรียนต่างๆ ในตำบล ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ได้แก่ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เยาวชนเล่นกีฬาและออกกำลังกาย โดยสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในกิจกรรม ฝึกให้เยาวชนฝึกกลองบูชา (กลองปู้จา) เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาสู่รุ่นหลังและส่งเสริมให้เยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์โดยพระสงฆ์เป็นผู้ฝึกสอน ส่งเสริมให้เยาวชนเข้าวัดเพื่อช่วยพระสงฆ์ทำงานต่างๆ ของวัด พระสงฆ์มีการเสริมแรงใจโดยมอบเงินให้ใส่ออมสินคราวละ ๒๐ บาทต่อคน การเอื้ออำนวยให้เยาวชนยืมวัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ของวัดเพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมต่างๆ ของเยาวชน เช่น การแข่งขันกีฬา การปฏิบัติธรรม เป็นต้น การบริจาคเงินค่าอาหารกลางวันแก่โรงเรียนในตำบล การบริจาคทำบุญทอดผ้าป่าของเยาวชน การมอบวัตถุมงคลเพื่อเป็นกำลังใจแก่เยาวชนและนักเรียนในโอกาสต่างๆ

ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ สิ่งที่ได้ดำเนินการ

ในการสนับสนุนส่งเสริมที่สร้างสรรค์พระสงฆ์ก็จะเสริมแรงใจให้แก่เด็กโดยให้รางวัลแก่เยาวชนเพื่อให้นำไปใส่ออมสิน และหลังจากฝึกดีจนเป็นแล้วพระสงฆ์ก็ได้มอบหมายให้มาดีในวันสำคัญทางศาสนา เยาวชนร่วมกันคิดกิจกรรมเพื่อเป็นการต่อต้านยาเสพติด และหาทางออก เช่น การจัดผ้าป่า การเก็บเงินออมสิน เพื่อเป็นการจัดกิจกรรมหารายได้ จึงจัดหาซื้ออุปกรณ์ที่ขาดแคลน พระสงฆ์มีความช่วยเหลือน้ำใจให้แก่เด็กเยาวชน เช่นการให้รางวัล การให้ของวัตถุมงคล การให้พร เป็นต้น

ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ได้แก่ ประสานงานกับสถานศึกษาในอำเภอ และในตำบลห้วยอ้อ เพื่อจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรม ประสานขอสนับสนุนงบประมาณจากเทศบาลห้วยอ้อ มาจัดกิจกรรมพัฒนาเยาวชน ร่วมมือกับคณะสงฆ์จากจังหวัดแพร่ และมอบสิ่งของให้โรงเรียน ประสานงานกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแพร่ เขต ๒ จัดค่ายอบรมธรรมะแก่คณะครู เพื่อนำไปถ่ายทอดแก่เยาวชน ประสานงานกับโรงเรียนประถมศึกษาและมัธยมศึกษาจัดกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรม รวม ๖ ครั้ง ให้ความร่วมมือกับภาคส่วนต่างๆ เช่น การเป็น คณะกรรมการที่ปรึกษาระดับตำบล และระดับอำเภอในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด เป็นคณะกรรมการวัฒนธรรมประจำตำบล เป็นที่ปรึกษาของกลุ่มเยาวชนหมู่บ้าน ตำบล เป็นต้น

ปัญหาอุปสรรค

ในการดำเนินการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน จากการดำเนินการของคณะสงฆ์ที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น พบว่ามีปัญหาอุปสรรค คือ พระสงฆ์ไม่มี เวลาในการค้นคว้าหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในการให้ความรู้แก่เยาวชน พระสงฆ์บางรูปไม่มี ทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูล พระสงฆ์บางส่วนยังมีความรู้ความ เข้าใจในปัญหาเยาวชนไม่ถ่องแท้ จึงมีแรงจูงใจน้อยที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ทางวัด ยังขาดความพร้อมด้านสื่อและอุปกรณ์ในการจัดอบรม และพระสงฆ์มีภารกิจมาก เวลาของพระสงฆ์ และฆราวาสไม่สอดคล้องกัน ทำให้การนัดหมายมีข้อจำกัด เวลาในการดำเนินการบางเรื่องจึงทำ ได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร ด้านอื่นๆที่เป็นอุปสรรค คือสภาพการดำรงชีวิตปัจจุบันมีความเร่งรีบสูง จึงทำ ให้คนในชุมชนสนใจในกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชนน้อยลง

ส่วนที่ ๒ ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ที่ระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๐๐ ด้านอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพ เกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ ๓๔.๐๐ ด้านรายได้ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ที่ ๓,๐๐๐-๖,๐๐๐ บาท ต่อเดือน คิดเป็นร้อยละ ๖๓.๐๐

แบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการ ป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอลอง จังหวัดแพร่ มีทั้งหมด ๔ ด้านดังนี้

๑) ด้านการให้ความรู้ ของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน พบว่า พระสงฆ์มีความรู้ในทางธรรม เช่น

เรื่องศีล ๕ ความกตัญญูทศเวที ความละอายต่อบาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้นแก่เยาวชนได้อย่างชัดเจน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๕๑

๒) ด้านการฝึกอบรม ของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน พบว่า พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เฉพาะด้าน เช่น ด้านการป้องกันด้านยาเสพติด ด้านศึกษา เป็นต้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๕๕

๓) ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์ ของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน พบว่า พระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่เยาวชนในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่สร้างสรรค์ เช่น คอนเสิร์ต การแสดงความสามารถพิเศษ การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ ฯลฯ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๖๒

๔) ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน พบว่า พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ๓.๘๗

สรุปว่า ระดับความคิดเห็นของประชาชน ที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ และ ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สรุปวิเคราะห์ข้อเสนอแนะการศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน : กรณีศึกษาอำเภอคลองจังหวัดแพร่ โดยเป็นภาพรวมดังต่อไปนี้

พระสงฆ์ควรเพิ่มความถี่ในการจัดกิจกรรมส่งเสริมเยาวชนทุกด้านให้มากขึ้นกว่าเดิมทั้งในด้านการให้ความรู้ ด้านการฝึกอบรม ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมสร้างสรรค์ โดยแทรกหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเข้าไปด้วย และควรประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภาท้องถิ่นและหน่วยงานอื่นทั้งภาครัฐและเอกชนให้มากขึ้น เพื่อให้ช่วยกันแก้ไขปัญหาเยาวชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนยิ่งขึ้น

สภาพปัญหา และอุปสรรคที่ผู้ตอบแบบสอบถามได้นำเสนอโดยสรุป คือ เป็นเรื่องเวลาของพระสงฆ์กับเยาวชนไม่ตรงกัน เนื่องจากพระสงฆ์มีกิจที่ต้องทำมาก ส่วนเยาวชนก็ต้องไปเรียน

หนังสือ เช่น ตอนเช้าพระสงฆ์ก็ต้องทำกิจวัตรของสงฆ์ เด็กหรือเยาวชนก็ต้องไปเรียนหนังสือ ตอนเย็นพระสงฆ์ต้องทำวัตรสวดมนต์เด็กหรือเยาวชนก็ไปออกกำลังกายเล่นกีฬาหรือทำการบ้าน จึงทำให้เวลาที่จะพบกันระหว่างพระสงฆ์กับเยาวชนมีข้อจำกัดเป็นอย่างมาก ถือได้ว่าเป็นสภาพปัญหาที่พบเจอในสถานการณ์จริงมาโดยตลอด คือ ข้อจำกัดด้านเวลาของพระสงฆ์กับเยาวชนไม่ตรงกัน เนื่องจากมีภารกิจที่แตกต่างกัน

๕.๒ อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาที่นำเสนอดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีประเด็นที่สมควรอภิปรายผลรวม ๓ ประเด็น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๑) ด้านบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิสถาปัตยกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑.๑) จากการที่ผู้วิจัยได้เสริมปัจจัยนำเข้าโดยการแสดงบทบาทในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ร่วมกับคณะสงฆ์ในตำบลห้วยอ้อ และในอำเภอคลองเพื่อเข้าไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิสถาปัตยกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน โดยมีกระบวนการสนทนาและมีการแสวงหาการมีส่วนร่วมจากชุมชน ทำให้เข้าถึงลักษณะงานวิจัยที่มีการปฏิบัติการด้วย จึงทำให้ผู้วิจัยและคณะสงฆ์ได้เรียนรู้ร่วมกันผ่านการปฏิบัติโดยอาศัยการมีส่วนร่วมที่ต้องทำงานร่วมกันหลายฝ่าย ภายใต้กระบวนการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในชุมชน ดังกล่าวนี้อเปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนได้สะท้อนความต้องการของพวกเขาออกมาให้ผู้ใหญ่ได้รับทราบเปิดโอกาสไปสู่การปรับปรุงแก้ไข อย่างมีเหตุผลโดยผ่านการพิจารณา ไตร่ตรองด้วยกระบวนการที่เชื่อถือได้ และพบทางออกของปัญหานั้นๆร่วมกันภายใต้การทำงานเชิงบูรณาการ ระหว่าง ผู้นำฝ่ายต่างๆในตำบล ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ผู้นำกลุ่มองค์กรต่างๆในตำบล ผู้นำคุ้มบ้าน ตลอดจนประชาชนทั่วไป และเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ปฏิบัติงานระดับตำบล ทั้งนี้โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทหน้าที่ในการเอื้ออำนวยให้เกิดการการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

๑.๒) เนื้อหาของการเทศนาของพระสงฆ์ที่ใช้หลักธรรมของพุทธศาสนา เช่น การดำรงชีวิตด้วยความไม่ประมาท มีการวางแผนเพื่ออนาคตที่ดี การใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ การหลีกเลี่ยงจากอบายมุขทั้งปวง การส่งเสริมความสามัคคีในหมู่ประชาชนเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหาวุฒิสถาปัตยกรรม ถือว่าเป็นบทบาทของพระสงฆ์ในการสร้างความตระหนักในปัญหาแก่ชุมชน

๑.๓) การเสริมแรงจูงใจแก่เยาวชนที่มาร่วมทำกิจกรรมต่างๆตามที่พระสงฆ์จัดขึ้นโดยการให้เงินใส่ออมสิน ถือเป็นเทคนิคในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างหนึ่ง แต่ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ หากไม่กำชับให้นำไปใส่ออมสินอาจทำให้ผู้ได้รับนำไปใช้ในทางที่ไม่เกิดประโยชน์ และอาจนำไปสู่การเรียกร้องผลประโยชน์ได้หากไม่มีการอธิบายให้ชัดเจน

๒) ด้านความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

ระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทั้ง ๔ ด้าน แต่เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อในแต่ละด้านปรากฏว่า ในด้านการให้ความรู้ มีข้อที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ๑ ข้อ คือ พระสงฆ์รับฟังปัญหา และสามารถแนะนำ สั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนได้ และในด้านการฝึกอบรม มีข้อที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ คือ พระสงฆ์จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ที่สม่ำเสมอ พระสงฆ์จัดการบรรพชา อุปสมบทให้แก่เยาวชนเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษ และได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรม ด้านการส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ มีข้อที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ๓ ข้อ คือ พระสงฆ์สนับสนุนงบประมาณ โดยการจัดตั้งผ้าป่าเพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่การจัดกิจกรรมของเยาวชน พระสงฆ์ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น อุปการณ สถานที่ บุคลากรฯลฯ พระสงฆ์เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เน้นการมีเยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีข้อที่ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ๒ ข้อ คือ พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น และเมื่อเยาวชนในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์เพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่เยาวชนในชุมชนของท่านได้ ข้อที่กล่าวมาทั้งหมดอาจเกิดจากบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการเพื่อเป็นปัจจัยนำเข้าทำในการศึกษาครั้งนี้ ที่ทำให้ประชาชนมีความคาดหวังจากพระสงฆ์ในระดับปานกลาง แทนที่จะเป็นระดับมาก เนื่องจากพระสงฆ์ได้แสดงบทบาทให้ปรากฏในเรื่องดังกล่าวแล้ว

๓) ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับการทบทวนวรรณกรรม มีประเด็นที่เกี่ยวข้องคือ การศึกษานี้พบว่า การดำเนินกิจกรรมต่างๆของพระสงฆ์เพื่อแก้ไขปัญหายาของเยาวชนมีอุปสรรคหลายประการ ได้แก่ การที่พระสงฆ์ไม่มีเวลาในการค้นคว้าหาข้อมูล พระสงฆ์บางรูปไม่มีทักษะในการใช้สื่อสมัยใหม่ เช่น อินเทอร์เน็ต เพื่อหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ประโยชน์ในซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสภาค ภู่ดอก^๒ ที่ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน : ศึกษา

^๒โสภาค ภู่ดอก. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑๑-๑๒.

เฉพาะกรณีศูนย์การศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖ พบว่าปัญหาอุปสรรคของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน ด้วยการให้การศึกษาและฝึกอบรม ได้แก่ ขาดเอกสารในการศึกษาค้นคว้า ขาดความรู้ความเข้าใจ ขาดแคลนสื่อและอุปกรณ์ในการเรียนการสอน ขาดงบประมาณในการดำเนินการ มีภารกิจอื่นมากทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินการ

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะ

๑) เป็นงานวิจัยที่ควรทำการศึกษาและติดตามผลต่อไป เนื่องจากเป็นการศึกษาที่ใช้เงื่อนไขการปฏิบัติการและการมีส่วนร่วมของชุมชน

๒) ควรทำการศึกษาทุกอำเภอในจังหวัดแพร่ เนื่องจากสภาพปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนเป็นปัญหาที่มีความรุนแรงและแพร่กระจายทั่วไปโดยอิทธิพลของสื่อ

๓) ควรนำผลการวิจัยมาปรับใช้หรือปรับปรุงแก้ไขวิธีการตลอดจนแนวทางในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนในทุก ๆ อำเภอของจังหวัดแพร่ อย่างทั่วถึง โดยให้พระสงฆ์เข้ามามีบทบาทร่วมกับภาคส่วนต่างๆในสังคม

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรส่งเสริมให้มีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการลงมือปฏิบัติร่วมกันในการป้องกันและแก้ไขปัญหายของเยาวชน

๒) ควรเพิ่มเครื่องมือในการจัดเก็บข้อมูล คือ การสัมภาษณ์ประชากรกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะลึกหรือเชิงลึกและเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาวิจัยออกไปด้วย

๓) ควรศึกษารายละเอียดหรือแนวทางที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของพระสงฆ์ในการช่วยแก้ไขปัญหาดังสังคม ให้มากและครอบคลุมไปถึงประเด็นปัญหาดังสังคมอื่นๆด้วย

บรรณานุกรม

๑. เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฯ ปีที่ ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

—————. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

๒. เอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Sources)

ก. หนังสือทั่วไป

กระทรวงศึกษาธิการ. ประวัติการศึกษาของสงฆ์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๓.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือครูจริยศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ เล่ม ๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๒.

คณินันท์ จันทบุตร. สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร : กลุ่มประสานงานศาสนาเพื่อสังคม, ๒๕๓๒), หน้า ๓๖.

คุณ โทจันทร์. พุทธศาสนากับชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โอเดียน สโตร์, ๒๕๓๓.

งามตา วานิชานนท์. “ลักษณะทางพระพุทธศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของบิดามารดาที่เกี่ยวข้องกับการเลี้ยงดูบุตร”. รายงานการวิจัยฉบับที่ ๕๐. สถาบันพฤติกรรมศาสตร์: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๓๖.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์ และคณะ. สังคมวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

ชูดา จิตพิทักษ์. บทบาทและหน้าที่ผู้บริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๒๘.

เดโช สอนานนท์ สุพร จุลทอง. “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช”. กรุงเทพมหานคร: โรง สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๓๑.

ประมวณ เพ็งจันทร์. “พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ : ควรต่อเติมหรือสร้างใหม่”. วารสารปัญญา. ปีที่ ๑๔, ฉบับที่ ๖ เดือนตุลาคม, ๒๕๓๕.

ประสพสุข พันธุ์ประยูร. “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ในจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย”, หน้า ๒๘, (อัคราณา).

- . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- พระธรรมปิฎก. **สืบสานวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๗.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐,
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสื่อตะวัน จำกัด, ๒๕๕๔, หน้า ๓๒๕.
- พุทธทาสภิกขุ. **เรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จักรานุกูลการพิมพ์,
๒๕๒๕.
- พระราชวรมณี. **สถาบันสงฆ์กับสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โกมล คีมทอง, ๒๕๒๗.
- พระพุทธโฆสะเถระ. **คัมภีร์วิสุทธิมรรค**. แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาศภมหาเถระ),
พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท ธาราเพรส จำกัด. ๒๕๔๘.
- พนัส หันนาคินทร์. **การศึกษาของไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.
- ไพรัตน์ เจริญมิตร, อังใน อำนาจ บัวศิริ. **รวมข้อคิดเห็นและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องบทบาท
ของพระสงฆ์ด้านการพัฒนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๒๘.
- ไพบูลย์ ช่างเรียน. **สารานุกรมศัพท์ทางสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แพร่พิทยา, ๒๕๑๖.
- ไพฑูรย์ เจริญพันธุ์. **ความหมายของศัพท์ทางวิชาการ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๐.
- ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช. **วิกฤตในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์เทคโนโลยี
ทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีประทุมศรี, ๒๕๓๔.
- รอบ รักษาพรหมณ์. อังใน พินิจ ลาภธนาพันธ์. **บทบาทของพระในการพัฒนาชนบท**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๕.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๒๕.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน**. พ.ศ. ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๒.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๐.
- ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน** พ.ศ. ๒๕๒๕. พิมพ์ครั้งที่ ๕.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๓๕.
- วิเชียร รักการ. **วัฒนธรรมและพฤติกรรมของไทย**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์,
๒๕๒๕.
- วิจิตร เกิดวิสัย และปรีชา ช่างขวัญยืน. **หนังสือเรียนพระพุทธศาสนา ๘.๐๑๑๒-๘.๐๑๑๓**.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๓.

ศรีเรือน แก้วกังวาล, **ชีวิตทุกจิตวิทยาพัฒนาการช่วงวัย**, พิมพ์ครั้งที่ ๘, กรุงเทพมหานคร :

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

สุทธิพงศ์ ตันตยาพิศาลสุทธิ, **พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ กฎกระทรวง กฎมหาเถรสมาคม พร้อมด้วย
ระเบียบและคำสั่งมหาเถรสมาคมเกี่ยวกับการคณะสงฆ์และการศาสนา**, กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๑.

สนิท สมัครการ, **วิวัฒนาการทางวัฒนธรรมของสังคมไทย**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงช้าง,
๒๕๔๓.

สมบุญ สุธาสราญ, **การพัฒนาตามแนวพระพุทธศาสนา : กรณีศึกษาพระสงฆ์นักพัฒนา**.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สวัย จำกัด, ๒๕๓๐.

แสง จันทรงาม, **ศาสนาในล้านนาไทย**, เชียงใหม่ : โรงพิมพ์ทิพย์เนตรการพิมพ์, ๒๕๓๑.

สมนึก นาโอ, **อ้างอิงใน พระบัญญัติ อนุตตรโร. ก่อนธารน้ำจะหยุดไหล**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
โกมลคีมทอง, ๒๕๓๓.

อุทัย หิริญโต, **สารานุกรมศัพท์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โอเดียน
สโตร์, ๒๕๒๖.

อมรา พงศาพิชญ์, **วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

ข. วิทยานิพนธ์

กฤษณา บุรณะพงศ์, “ผู้สูงอายุกับการขัดเกลาทางสังคมในครอบครัวในการสืบทอดคุณธรรมแก่
เยาวชน ในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย :
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

นางเยาว์ ปิฎกัรัชต์, อ้างใน สุพร จุลทอง, “บทบาทในการพัฒนาสังคมของพระสงฆ์ในจังหวัด
นครศรีธรรมราช”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเอกไทยคดีศึกษา**,
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๔๐.

นภาพร นำเบญจพล, “บทบาทของพระสงฆ์ไทยที่มีต่อสาธารณสุขมูลฐาน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัด
นครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕).

ประสพสุข พันธุ์ประยูร, “บทบาทของพระสงฆ์ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทางภาคเหนือ
ของไทย”. **วิทยานิพนธ์คณะมนุษยศาสตร์**, บัณฑิตมหาวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
๒๕๓๕.

- พระตาล ญาณธโร (สิงห์ทอง). “ทัศนคติและความคาดหวังของเยาวชนชาวเขาต่อบทบาทของพระสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ๒๕๔๖, หน้า ๑๐.
- พระสมชาย ปโยโค (ดำเนิน). “ความเข้าใจในการดำเนินชีวิตตามหลักอริยสัจ ๔ ของเยาวชน : ศึกษาเฉพาะกรณีเยาวชนในโรงเรียนท่ามะกาวิทยาคม อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต. “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคม : ศึกษากรณี จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระปิยะ ปิยธมโม (เมฆแสน). “ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาของครูประจำการและครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอเมืองแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พิมพ์วรรณ แลมรัตน์. งานวิจัยเรื่อง “บทบาทของศูนย์คุณธรรมในการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในเยาวชน” กรณีศึกษา : โครงการส่งเสริมการเรียนรู้สู่การปลูกฝังคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วมโรงเรียนวัดละมุด จังหวัดนครปฐม. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- ภาวินี เฟื่องศาสตร์. “บทบาทของครอบครัวและพุทธศาสนาต่อการป้องกันอาชญากรรม”, **รายงานการวิจัย**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๗.
- ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช, อ้างใน พระกฤตพจน์ สุทธิจิตโต. “บทบาทของเจ้าอาวาสที่มีต่อการพัฒนาสังคมจังหวัด สมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยสารคาม, ๒๕๔๖.
- ฤทัยรัตน์ วรกิจใจดม. “พุทธศาสนากับการมีชีวิตยืนยาว”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๑.
- วงศกร เจียมเผ่า. “บทบาทของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีต่อการอบรมและปลูกฝังจริยธรรมให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อป้องกันปัญหาการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน : ศึกษาจากความคิดเห็นของพระสงฆ์ที่กำลังศึกษาในมหาวิทยาลัยสงฆ์”. **วิทยานิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๒๕.

โสภาค ภู่ออก. “บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาเยาวชน: ศึกษาเฉพาะกรณีศูนย์การศึกษา
พระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ภาคที่ ๑๖”. วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรมหาบัณฑิต.

บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ใหม่ เจริญไรสง. “บทบาทของพระบัณฑิตในการพัฒนาชุมชน”. รายงานวิจัย, กรุงเทพมหานคร :
มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๐.

อาทิตย์ญา โพธิ์ส่วย, “การศึกษาการนำคำนิยามทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันของ
นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ ๓ กรุงเทพมหานคร”. วิทยานิพนธ์ครุศาสตร มหาบัณฑิต.
บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

ค. บทความ/สาระสังเขปออนไลน์

ชมพู่ บุญเย็น. บทความสูตรของ ,Taro Yamane. [ออนไลน์] แหล่งที่มา:

<http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633500>. [๒๐ ก.พ. ๒๕๕๓].

Online Available:<http://www.seameo.org/vl/payutto/index.htm>. [๑๘ พ. ย. ๒๕๕๔.].

ศูนย์บริการเอสวีสคอมสนม, **หลักชาวพุทธควรรู้** [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<http://www.svcomsanom.com/index.php?topic=978.0> [๑๘ พ.ย. ๒๕๕๔].

อ้างอิงข้อมูลจาก, pirun.ku.ac.th. **ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom** [ออนไลน์] .

แหล่งที่มา : <http://www.idis.ru.ac.th>. [๑๖ พ.ย. ๒๕๕๔].

ง. บทความในหนังสือพิมพ์

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. “**มัชฌิมาปฎิปปทา : สายกลางสองมิติ**” ในคอลัมน์ ธรรมะได้ธรรมาสน์.

หนังสือพิมพ์ข่าวสด ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕.

จ. บทความวารสาร

วารุณี ธนวรานิษ และคณะ, “ผลการใช้เทคนิคแม่แบบที่มีต่อแรงจูงใจในการประกอบอาชีพอิสระ
ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”. วารสารการ
วิจัยทางการศึกษา. ตุลาคม - ธันวาคม ๒๕๖๖.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล และ
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

หนังสือออกราชการ

ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูล และ

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

๑. ผศ. ศรี เนวณรงค์	ตำแหน่งอาจารย์บรรยายพิเศษมหาวิทยาลัย
มหาจุฬารณลงราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่
๒. ผศ. พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์	ตำแหน่งรักษาการหัวหน้าฝ่ายวางแผนและ
วิชาการอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารณลง
ราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่
๓. ผศ. รวีโรจน์ ศรีคำภา	ตำแหน่งอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬารณลง
ราชวิทยาลัยวิทยาเขตแพร่

ภาคผนวก ข

หนังสือออกเชิญวิทยากรมาอบรมและหนังสือเชิญเข้าร่วมประชุม

ภาคผนวก ค

รายชื่อเยาวชนผู้เข้าร่วมกิจกรรม

และโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของยาเสพติด

๒๕๔๕

เอกสารแนบรายชื่อของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรม
รับฟังการบรรยายธรรมจากพระสงฆ์เพื่อเป็นแนวทางในการประพฤติที่พึงประสงค์ของเยาวชน
ณ ศาลาการเปรียญวัดนาแก ตำบลห้วยอ้อ อำเภอคลอง จังหวัดแพร่
วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๕๔

ลำดับที่	ชื่อ-นามสกุล	ว/ด/ป	ลายเซ็น	หมายเหตุ
๑	นายกฤษฎา จันทโร	12/5/54	กฤษฎา	
๒	นายธนกฤต จินะการณ	12/5/54	ธนกฤต	
๓	นายณัฐชัย จันทาเปง	12/5/54	ณัฐชัย	
๔	นายธนชัย ศรีสมยา	12/5/54	ธนชัย	
๕	นายอนันต์ วงศ์สงวตย์ศ	12/5/54	อนันต์	
๖	นายพิรุฑ การหมั่น	12/5/54	พิรุฑ การหมั่น	
๗	นายณัฐพล ใจจาน	12/5/54	ณัฐพล	
๘	นายสิริภูมิ คีบคำเพย	12/5/54	สิริภูมิ	
๙	นายณัฐพงษ์ ไชยพรม	12/5/54	ณัฐพงษ์	
๑๐	นายณัฐพล กันทะเขียว	12/5/54	ณัฐพล กันทะเขียว	
๑๑	นายวิชัย คำมูล	12/5/54	วิชัย	
๑๒	นายอดิศักดิ์ ไชยพรม	12/5/54	อดิศักดิ์ ไชยพรม	
๑๓	นายจิรายุส เครือแก้ว	12/5/54	จิรายุส	
๑๔	นายฤทธิเกียรติ มาซ้อน	12/5/54	ฤทธิเกียรติ มาซ้อน	
๑๕	นายพิสุทธิ คุณรูป	12/5/54	พิสุทธิ คุณรูป	
๑๖	นายอนูวิท จินะการณ	12/5/54	อนูวิท	
๑๗	นายอนุชิต ฤาคุณ	12/5/54	อนุชิต	
๑๘	นายอัสนี พลอินตะ	12/5/54	อัสนี พลอินตะ	
๑๙	นายวรวิทย์ โลกคำลือ	12/5/54	วรวิทย์	
๒๐	นายชุตินันท์ การหมั่น	12/5/54	ชุตินันท์ การหมั่น	
๒๑	ค.ช.สรายุทธ มาซ้อน	12/5/54	สรายุทธ	
๒๒	น.ส.มณฑนา จันทโร	12/5/54	มณฑนา	
๒๓	น.ส.ขวัญดาว ปุยสาย	12/5/54	ขวัญดาว	

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของยาเสพติด ประจำปี ๒๕๕๔

ณ วัดนาแก อ.สอง จ.แพร่

ว. ๖

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ลำดับ	ชื่อ-สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
✓ 1.	นางปาริชาติ เกื้อทอง		ส.ร. ๑๖/๑๓๖๓
✓ 2.	นางอรุณ วัชรินทร์		ส.ท. "
✓ 3.	นายสุริยธร สืบแก้ว		ส.ท. "
✓ 4.	นางมิ่ง พงษ์		ส.ร. ๑๖/๑๔
✓ 5.	นาย ไพฑูรย์ วรรณรัตน์		ส.ร. ๑๖/๑๕
✓ 6.	นาย สมัย สัตย์แก้ว		ส.ร. ๑๖/๑๖
✓ 7.	นางจิตติมา ใจดี		พ.ร. ๑๖/๑๗
✓ 8.	นายวิชาญ ใจดี		พ.ร. ๑๖/๑๘
✓ 9.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๑๙
✓ 10.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๐
✓ 11.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๑
✓ 12.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๒
✓ 13.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๓
✓ 14.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๔
✓ 15.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๕
✓ 16.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๖
✓ 17.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๗
✓ 18.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๘
✓ 19.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๒๙
✓ 20.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๐
✓ 21.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๑
✓ 22.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๒
✓ 23.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๓
✓ 24.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๔
✓ 25.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๕
✓ 26.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๖
✓ 27.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๗
✓ 28.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๘
✓ 29.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๓๙
✓ 30.	นายสมชาย ใจดี		พ.ร. ๑๖/๔๐

ว. ๖

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของยาเสพติด ประจำปี ๒๕๕๑

ณ วัดนาแก อ.ดง จ.แพร่

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๔

๕-๑ N- ๒1

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
๓1.	นาย สุวัชร ภาแก้ว	สุวัชร	ส.ว. ม.4/6
๓2.	น.ส. นันทกมล ปันใจ	นันทกมล	ค.ว. ม.4/6
๓3.	น.อ. ชัยวัฒน์ ศิริกระชาย	ชัยวัฒน์	อ.ว. ม.4/6
๓4.	น.ส. นันทา จินะการ	นันทา	อ.ว. ม.4/6
๓5.	น.ส. จิตาภรณ์ เสถียร	จิตาภรณ์	อ.ว. ม.4/6
๓6.	น.ส. พรทิพา สุภาแก้ว	พรทิพา	ส.ว. ม.4/6
๓7.	นาย วิธะ ลิกษะหงษ์	วิธะ	อ.ว. ม.4/6
๓8.	น.อ. ศุภางค์ เสภาวิธะหงษ์	ศุภางค์	อ.ว. ม.4/6
๓9.	น.ส. สุกพร พงษ์สมการ	สุกพร	อ.ว. ม.4/6
๔0.	น.ส. สุรณี ไชยชัย	สุรณี	อ.ว. ม.4/6
๔1.	น.อ. ศศิวัฒน์ ทะทอง	ศศิวัฒน์	อ.ว. ม.4/6
๔2.	น.ส. เบญจมาศ กันเมือง	เบญจมาศ	ส.ว. ม.4/6
๔3.	นายสุพจน์ กะปิรัมย์	สุพจน์	ค.ว. ม.4/6
๔4.	น.ส. ไชยณี ชื่นดี	ไชยณี	อ.ว. ม.4/6
๔5.	น.ก. ชกษิศา แพร่มมา	ชกษิศา	ค.ว. ม.4/6
๔6.	น.ส. หิรัญญา จอคำท	หิรัญญา	อ.ว. ม.4/6
๔7.	น.ส. อรอนงค์ พันทวี	อรอนงค์	อ.ว. ม.4/6
๔8.	น.ส. ศิริเดช หนองอ้อย	ศิริเดช	อ.ว. ม.4/6
๔9.	น.ส. กุญชรากานท์ โกวิท	กุญชรากานท์	อ.ว. ม.4/6
๕0.	น.ส. ชัยวัฒน์ วัฒน	ชัยวัฒน์	อ.ว. ม.4/6
๕1.	น.ส. สุวิภา สุริยง	สุวิภา	อ.ว. ม.4/6
๕2.	น.ส. สุพจน์ สุพจน์	สุพจน์	ค.ว. ม.4/6
๕3.	น.ส. พงษ์วิทย์ วัชรมา	พงษ์วิทย์	อ.ว. ม.4/6
๕4.	นาย โกศล กันเมือง	โกศล	อ.ว. ม.4/6
๕5.	น.ส. ปาริชาติ ชื่นดี	ปาริชาติ	อ.ว. ม.4/6
๕6.	น.ส. สุวิภา วัฒน	สุวิภา	อ.ว. ม.4/6
๕7.	น.ส. ภาณุณี ไชยชัย	ภาณุณี	อ.ว. ม.4/6
๕8.	น.ส. อัจฉราพรณ์ สืบสัน	อัจฉราพรณ์	อ.ว. ม.4/6
๕9.	นาย อภิรักษ์ ปวงแก้ว	อภิรักษ์	อ.ว. ม.4/6
๖0.	น.ส. ภาณุณี สืบสัน	ภาณุณี	อ.ว. ม.4/6

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของยาเสพติด ประจำปี ๒๕๕๑

ณ วัดนาแก อ.สอง จ.แพร่

๕- 16 ๗- 16

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๕๔

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
/ 61.	น.ส. กัญชรี หนองข	กัญชรี	ค.ว.บ. ๒/๒
/ 62.	น.ส. แคทลียา ฝักมะ	แคทลียา	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา LIC
/ 63.	น.ส. นันทิยา วัฒนไชย	นันทิยา	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา มวล. ๒
/ 64.	น.ส. ภัทริกา จอวย	ภัทริกา	"
/ 65.	น.ส. นริศ ชนวันท	นริศ	"
/ 66.	น.ส. ชูวธิดา อังนันท	ชูวธิดา	๖๖
/ 67.	น.ส. รัชพร อนุต		"
/ 68.	น.ส. จันทนากรณ์ วัฒนาพร	จันทนากรณ์	๖๖
/ 69.	น.ส. กิรณณ์ ภิวัต	กิรณณ์	๖๖
/ 70.	น.ส. กรรณิการ์ คุ้มไ	กรรณิการ์	๖๖
/ 71.	น.ส. ศศิธร วัฒน	ศศิธร	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
/ 72.	น.ส. ศุภา วัฒน		ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
/ 73.	น.ส. อธิชา วัฒน		"
๗4.	นาย อธิชา วัฒน		"
๗5.	นาย นที วงศ์		"
/ 76.	น.ส. สจล วัฒน	สจล	"
๗7.	นาย นิธิพงษ์ วัฒน	นิธิพงษ์	๖๖
๗8.	นาย ทัศนัย วัฒน	ทัศนัย	๖๖
๗9.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	๖๖
๗80.	นาย วุฒิชัย วัฒน	วุฒิชัย	๖๖
๗81.	นาย ศักดิ์ชัย วัฒน	ศักดิ์ชัย	๖๖
๗82.	นาย สันติ วัฒน	สันติ	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗83.	นาย อดิศักดิ์ วัฒน	อดิศักดิ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗84.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗85.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗86.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗87.	นาย อดิศักดิ์ วัฒน	อดิศักดิ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗88.	นาย วุฒิชัย วัฒน	วุฒิชัย	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗89.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา
๗90.	นาย ธีรพงษ์ วัฒน	ธีรพงษ์	ศึกษาดูงานภาคีพัฒนา

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของสพติด ประจำปี ๒๕๕๔

ณ วัดนาแก อ.लग จ.แพร่

5- 11 N- 11

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๔

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
๙1.	นางสาว อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดซื้อวัสดุ
๙2.	นางสาว อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙3.	นางสาว อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙4.	นาย นรวิทย์ หกปี	นรวิทย์	จัดหาวัสดุ
๙5.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙6.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙7.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙8.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
๙9.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
100.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
101.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
102.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
103.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
104.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
105.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
106.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
107.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
108.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
109.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
110.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
111.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
112.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
113.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
114.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
115.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
116.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
117.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
118.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
119.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ
120.	นาย อธิษฐาน หกปี	อธิษฐาน	จัดหาวัสดุ

รายชื่อผู้เข้าร่วมโครงการรณรงค์สร้างภูมิคุ้มกันให้ประชาชนเพื่อร่วมกันต่อต้านการระบาดของยาเสพติด ประจำปี ๒๕๕๔

ณ วัดนาแก อ.ดง จ.แพร่

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๕๔

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ลายมือชื่อ	หมายเหตุ
๗ 121.	นาง สุเทพ ดอนแก้ว	สุเทพ	วิทยาลัยการอาชีพดง
๗ 122.	นาง นพว กลิ่นคำ	นพว	๗
๗ 123.	นาย นนทิส มีตนาหงส์	นพว	๗
๗ 124.	นาย นนทิส มีตนาหงส์	นพว	วิทยาลัยการอาชีพดง
๗ 125.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 126.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 127.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 128.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 129.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 130.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 131.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 132.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 133.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 134.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 135.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 136.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 137.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 138.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 139.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 140.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 141.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 142.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 143.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 144.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 145.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 146.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 147.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 148.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 149.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗
๗ 150.	นาย สอนิ จันทรวงศ์	สอนิ	๗

ภาคผนวก ง

แบบสอบถามและรูปภาพจัดกิจกรรม

แบบสอบถามวิทยานิพนธ์

(ของผู้ปกครอง)

เรื่อง การศึกษาความคาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไข

ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

: กรณีศึกษาอำเภอคลอง จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยซึ่งใช้ประโยชน์ในทางการศึกษาเท่านั้นขอให้ท่านได้โปรดตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริง และความคิดเห็นที่แท้จริงของท่าน โดยใส่เครื่องหมายถูกลงในวงเล็บ () หน้าข้อความและในช่องที่ท่านเลือกผู้วิจัยรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจะเก็บไว้เป็นความลับแล้วจะทำลายเมื่อการศึกษาวิจัยครั้งนี้เสร็จสิ้นลง มีดังนี้

แบบสอบถามแบ่งเป็น ๓ ตอน

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับความคิดเห็นของประชาชนที่คาดหวังต่อบทบาทของพระสงฆ์ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามาตรฐานที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

๑. ด้านการให้ความรู้

๒. ด้านการฝึกอบรม

๓. ด้านการสนับสนุน ส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์

๔. ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอแนะทั่วไป

ตอนที่ ๑ เป็นคำถามที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

() ชาย

() หญิง

๒. อายุ

() ๑๕-๓๐ ปี

() ๓๑-๔๐ ปี

() ๔๑-๕๐ ปี

() ๕๑-๖๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

- () ประถมศึกษาตอนต้น () ประถมศึกษาตอนปลาย
 () มัธยมศึกษาตอนต้น/ปลาย () ประกาศนียบัตรวิชาชีพ/วิชาชีพชั้นสูง
 () อนุปริญญาเทียบเท่า () ปริญญาตรี
 () สูงกว่าปริญญาตรีขึ้นไป

๔. อาชีพ

- () เกษตรกรรม () รับจ้าง
 () ค้าขาย () รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ
 () ข้าราชการบำนาญ () อื่นๆ โปรดระบุ

๕. รายได้ต่อเดือน

- () ๓,๐๐๐ – ๖,๐๐๐ บาท () ๖,๐๐๑ – ๙,๐๐๐ บาท
 () มากกว่า ๙,๐๐๑ – ๑๒,๐๐๐ บาท () ๑๒,๐๐๐ บาทขึ้นไป
 () ไม่มีรายได้

ตอนที่ ๒ เป็นคำถามเกี่ยวกับความคาดหวังของประชาชนต่อบทบาทของพระสงฆ์ในการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษที่ ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการให้ความรู้					
๑	พระสงฆ์ให้ความรู้ในทางธรรม เช่น เรื่องศีล ๕ ความกตัญญูคุณทวดทิด ความสะอาดต่อ บาป สติ และการระลึกได้ เป็นต้นแก่เยาวชนได้อย่างชัดเจน					
๒	พระสงฆ์สามารถให้ความรู้ ให้คำแนะนำหรือจัดหาความรู้เกี่ยวกับทางโลกในเรื่อง ที่เยาวชนข้องใจสงสัยหรือต้องการได้ เช่น เรื่องโทษของยาเสพติด การปฏิบัติตน ให้ปลอดภัยจากยาเสพติด เป็นต้น					
๓	พระสงฆ์รับฟังปัญหาและสามารถแนะนำ สั่งสอนให้คำอธิบายตามหลักธรรมที่ เกี่ยวข้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนได้					
๔	พระสงฆ์สามารถตอบคำถามและอธิบายในสิ่งต่างๆเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนของ พระพุทธเจ้าให้เยาวชนรู้ และเข้าใจอย่างถ่องแท้ได้					
๕	ความรู้ในเรื่องต่างๆที่เยาวชนได้รับจากพระสงฆ์สามารถเป็นข้อมูลในการป้องกัน และแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นกับเยาวชนได้					

ข้อ ที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
	ด้านการฝึกอบรม					
๑	พระสงฆ์จัดการฝึกอบรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่ทั่วถึง					
๒	พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่เฉพาะด้าน เช่น ด้านการป้องกันยาเสพติดด้านเพศศึกษา เป็นต้น					
๓	พระสงฆ์จัดกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาที่เน้นให้เยาวชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ					
๔	พระสงฆ์จัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมให้แก่เยาวชนในพื้นที่สม่ำเสมอ					
๕	พระสงฆ์จัดการบรรพชาอุปสมบทให้แก่เยาวชนเพื่อให้ได้เข้ารับการศึกษและได้รับการฝึกอบรมตามหลักธรรม					
	ด้านการสนับสนุนส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างสรรค์					
๑	พระสงฆ์ให้การสนับสนุนพื้นที่บริเวณวัดแก่เยาวชนในการจัดกิจกรรมต่างๆที่สร้างสรรค์ เช่น การแสดงดนตรี การแสดงความสามารถพิเศษ การร้องเพลง การแสดงงานฝีมือ ฯลฯ					
๒	พระสงฆ์ส่งเสริมให้เยาวชนใช้พื้นที่วัดเพื่อการกีฬาและการนันทนาการตลอดจนเพื่อการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์					
๓	พระสงฆ์สนับสนุนงบประมาณ โดยการจัดตั้งผ้าป่าเพื่อสนับสนุนงบประมาณแก่การจัดกิจกรรมของเยาวชน					
๔	พระสงฆ์ให้ความร่วมมือในด้านต่างๆในงานกิจการที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เช่น อุปกรณ์ สถานที่ บุคลากร ฯลฯ					
๕	พระสงฆ์เป็นแกนหลักในการจัดกิจกรรมต่างๆที่เน้นการมีเยาวชนเข้ามีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมของชุมชน					
	ด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
๑	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น โรงพยาบาลแพร์ สำนักงานคุมประพฤติ สถานีวิทยุและเยาวชน พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดแพร์ เทศบาลตำบลห้วยอ้อ ฯลฯ ในด้านการให้ความรู้แก่เยาวชนในเรื่องต่างๆ					
๒	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ เช่น เทศบาลตำบลห้วยอ้อ องค์การบริหารส่วนจังหวัดแพร์ หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมหรือการฝึกอบรมเยาวชนในพื้นที่					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านบุคลากรจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าให้การดูแลช่วยเหลือเยาวชนในพื้นที่จากปัญหาที่เกิดขึ้น					
๔	พระสงฆ์เป็นผู้ประสานงานด้านสถานที่ในการจัดกิจกรรมต่างๆให้แก่วัยรุ่นในพื้นที่เพื่อเป็นการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด					
๕	เมื่อเยาวชนในพื้นที่เกิดปัญหาสามารถขอความช่วยเหลือจากพระสงฆ์เพื่อให้เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้องเข้าแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแก่วัยรุ่นในชุมชนของท่านได้					

ตอนที่ ๓ ข้อเสนอทั่วไป

ขอขอบคุณที่
ตอบแบบสอบถาม

รูปภาพกิจกรรม

ผู้วิจัย นักประชุมเยาวชนภายในหมู่บ้านมารับฟังหลักการก่อนนัดรวมกลุ่มอีกที

นำเยาวชนให้ว่าพระกล่าวคำบูชาพระรัตนตรัย

เยาวชนรับฟังคำชี้แจงก่อนจะมีการแบ่งกลุ่ม

ให้เยาวชนแบ่งกลุ่มระดมสมองหาสาเหตุของปัญหาของแต่ละกลุ่มเพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ไข ของปัญหาเยาวชน

วันเริ่มโครงการอบรม คุณธีระเดช ทาเปง กล่าวรายงานโครงการอบรม

นายอำเภอลอง กล่าวเปิดงานโครงการอบรม

ผู้เข้าอบรมสมาทานศีล ๕ และฟังการอบรม

ผู้วิจักขณ์บรรยายธรรมเรื่อง...ชีวิตจะสดใสถ้าห่างไกลยาเสพติด

แนะแนววิธีในการนั่งสมาธิ

ฟังการบรรยายธรรมเสร็จแล้วให้กำหนดจิตให้เป็นนั่งสมาธิ

พระมหาฤทธิชัย อานนุ โท ภัทยของยาเสฟติด

อาจารย์ ดร.ปาริชาติ บุญญวิวัฒน์
บรรยายเรื่องเยาวชนดี สังคมดี ประเทศชาติย่อมเจริญ

รองผู้กำกับ สก.ลอง บรรยายเรื่องพิษภัยของยาเสพติด

ค.ต.อวยชัย แก้วอินตา
อนาคตของชาติฝากไว้กับเยาวชน

นายอำเภอถ้ำชุมร่วมกับผู้นำท้องถิ่นและเยาวชน

เจ้าหน้าที่ มาร่วมเป็นวิทยากร

มอบวัตถุมงคลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ

นายกเทศบาลตำบลแม่ลานนาคเล่าว่าขอบคุณเยาวชนที่ตั้งใจเข้าร่วมโครงการอบรม

ให้รับศีล ๕ และฟังธรรมะแล้วนั่งสมาธิ

อบรมเยาวชน โครงการค่ายพัฒนาคูณภาพชีวิต ณ ศาลาการเปรียญวัดสะแก่งตำบลห้วยอ้อเขต ๒

วันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๕๔

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	: พระครูประสิทธิวรการ (จินะการณ)
เกิด	: วันอังคาร ที่ ๖ เดือน ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๐๗
สถานที่เกิด	: บ้านนาเก ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
การศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๒๘ น.ธ. เอกสำนักเรียนจังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๕๒ จบหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาเอกบริหารการศึกษาจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
ประสบการณ์การทำงาน	: พ.ศ. ๒๕๓๑ เป็นครูพระปริยัติธรรมแผนกธรรมสำนักศาสนศึกษา วัดสะแก ตำบลห้วยอ้อ เขต ๒ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๓๓ เป็นครูสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ พ.ศ. ๒๕๓๕ เป็นครูสอนธรรมศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๐ เป็นวิทยากรอบรมพระภิกษุสามเณรภาคฤดูร้อน พ.ศ. ๒๕๓๔ - ปัจจุบัน เป็นเจ้าอาวาสวัดนาเก ตำบลห้วยอ้อ เขต ๒ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๔๘ ครูสอนศีลธรรมประจำโรงเรียนบ้านแม่ลาน ตำบลห้วยอ้อ อำเภอลอง จังหวัดแพร่ พ.ศ. ๒๕๔๘- ๒๕๕๐ เป็นวิทยากรอบรมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพครู เป็นวิทยากรพิเศษ อบรมนักเรียนโรงเรียนทองวิทยา อำเภอลอง
อุปสมบท	: วันอังคาร ที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๒๘
สังกัด	: วัดนาเก ตำบลห้วยอ้อ เขต ๒ อำเภอลอง จังหวัดแพร่
หน้าที่	: เป็นเจ้าอาวาส
ปีที่เข้าศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๒
ปีที่สำเร็จการศึกษา	: พ.ศ. ๒๕๕๔
ที่อยู่ปัจจุบัน	: วัดนาเก ตำบลห้วยอ้อ เขต ๒ อำเภอลอง จังหวัดแพร่